

קובץ גליונות

פרשת ויקרא, זכור, צו ופורים

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

והיו עיניך רואות את מוריק

שהשמחה במעונם

ברכת מזל טוב לידירינו היקרים
המסייעים רבות בהוצאת ובהפצת קובץ גליונות
לא לפי הלומדים ברחבי הארץ
הר"ר דב ויסקי - קרית שמונה - להולדת הבן
הר"ר משה יצחק - קרית ספר - לנישואי הבת
יהי רצון שהשמחה תשרה בביתכם תמיד
ותזכו לרוות מכולם רב נחת ושמחה עד בלי די

בברכה מרובה
מערכת 'קובץ גליונות'

לכל הלומדים החשובים

ב"ה זכינו להגיש בפני הלומדים קובץ מורחב מלא וגדוש
בדברי תורה הלכה ואגדה לפרשיות ויקרא צו ועניני
פורים אנו מתנצלים בפני כל אותם ששלחו חומרים
חשובים ולא היה מקום להכניסם לקובץ מורחב זה,
אחת הסיבות נובעת מחוסר ממון להדפיס קובץ מורחב
יותר,

ע"כ קוראים אנו לכל הקוראים החשובים בואו וחיו
שותפים קבועים אף בסכום קטן אבל קבוע למען נוכל
תמיד להדפיס את כל החומרים החשובים המגיעים אלינו
מדי שבוע.

בברכה מרובה
מערכת 'קובץ גליונות'

הודעה חשובה

שבוע הבא לא יצא קובץ
הקובץ הבא יצא לאור לקראת פרשת שמיני.

ש"ס סיון	שלח		
כ"ו סיון	קרח		
ג' תמוז	חוקת		
י' תמוז	בלק		
י"ז תמוז	פינחס		
כ"ד תמוז	מטות		
ב' אב	מסעי		
ט' אב	דברים	שמיני - פרה	כ"ג אדר ב'
ט"ז אב	ואתחנן	תזריע	א' ניסן
כ"ג אב	עקב	מצורע-שבת הגדול	ח' ניסן
ל' אב	ראה	חג הפסח	ט"ו ניסן
ז' אלול	שופטים	קדושים	כ"ט ניסן
י"ד אלול	כי תצא	אמור	ו' אייר
כ"א אלול	כי תבוא	בהר	י"ג אייר
כ"ח אלול	נצבים - ראש השנה	בחוקותי	כ' אייר
ו' תשרי	וילך - שבת שובה - יו"כ	במדבר	כ"ז אייר
י"ג תשרי	האזינו - חג הסוכות	נשא - חג השבועות	ה' סיון
		בהעלותך	י"ב סיון

לכל הקוראים
והלומדים החשובים
שליט"א
הקדישו ע"ג הקבצים
את יקיריכם באחת
משבתות השנה
ותזכו להיות שותפים
בזיכוי הרבים הגדול
להגדיל תורה
ולהאדירה.

להקדשות ע"ג הקובץ
או המעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם
ובכל עניני הקובץ
ניתן לפנות למס': 053-3145900
פקס: 077-2092005
או במייל: k.gilyonot@gmail.com

לקבלת הקובץ במייל
ניתן לשלוח בקשה
למערכת 'קובץ גליונות'
kovetz+subscribe@googlegroups.com

יו"ל בסיוע:

יתדות תשמו
להחדרת ערכי
היהדות ע.ר.

עדיף לשלם ולתרום במכשירי
"קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי
הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן
'קופות נוספות'
ובחיפוש קובץ גליונות,
או בטלפון:
נדרים פלוס:
03-7630585 - שלוחה - 486
קהילות:
073-2757000 - שלוחה - 4311
או בהעברה לבנק: מרכנתיל -
17
סניף: 745
מס' חשבון: 71262
ע"ש קובץ גליונות

גיליון מס' 324 פרשת ויקרא-זכור
תשע"ט שנה שביעית

גליון זה יו"ל לזכות בני היקר הי"ו
שיזכה להצלחה רבה בכל מעשיו וענייניו
ויזכה לראות ישועה שלמה במהרה
נודב ע"י ר. ב. ניו יורק

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

בדידי הוי עובדא

סיפר לנו הר"ר אפרים הולצברג שליט"א לפני כשלושים שנה, התפללתי מדי בוקר במניין ותיקין בכותל המערבי - במניין של המקובל הרב דרזי שמואל זצ"ל.
פנו אלי הכהנים ממנייני הוותיקין בבקשה: בסיבוב הכביש הפונה מהרובע הארמני לרובע היהודי, ישנה כנסייה ארמנית, ובחצרה קברי עכו"ם משנת תש"ח, מתקופת המצור על העיר העתיקה. עצי האורן הנטועים שם צמחו מעל הקברים שבחצר הכנסייה, והתפשטו עד מעל לכביש, והאהילו על הכביש, ועל העוברים אל הכותל. וביקשו לסלק את המפגע.
שאלתי אותם - הרי קברי עכו"ם אינם מטמאים? והשיבו לי: כתוב "וקידשתו". אנא, טפל בבעיה.
פניתי לעירייה פעמים רבות, בלא שום תועלת. העברתי את הבקשה למרן ר' חיים, לברכה בנושא זה. והנה זה פלא, מיד באותו חורף ירד שלג כבד מאוד, מגג ביתי הסמוך ונראה, שמעתי וראיתי אין העצים קרסו תחת כובד השלג, תפילה עושה מחצה.
להמשך גיזום ענפי העצים שנותרו, מצאנו פתרון יצירתי.
וכך הוספה קדושה לכהנים הבאים לשפוך שיחם בכותל המערבי, בזכות ברכת ר' חיים שליט"א.

מה שאלתך במשתה היין

אי"ה לקראת חג הפסח הבעל"ט, אנו עומדים להוציא "קובץ גליונות" מיוחד ומפואר מכבשונם ותורתם של מרנן גדולי הדור שליט"א וזצוק"ל, במהדורה מיוחדת של למעלה מרבעת עותקים. בעקבות ההוצאות הדפוס האדירות נבקש את עזרת הציבור.

בהכרת הטוב מיוחדת, כל מי שיתרום למעלה ממאה שקלים, נכניס את שמו ובקשתו בימי הפורים הבעל"ט אצל מרן שליט"א, לבוא אל המלך להתחנן לו ואי"ה זכות הפצת התורה וברכת מרן שליט"א יחישו ישועה וגאולה לכלל ולפרט.

פנינים על הפרשה

"ואם כל עדת ישראל ישגו וגו'" (ד, יג)
אמר רבינו שליט"א: יש שלשה חילוקי דינים, יחיד חייב קרבן על שגגתו, בי"ד חייבין על מה שעשו על פי הוראתן ולא על שגגת עצמן, וכהן משיח חייב על שגגתו שעשה אבל עפ"י הוראתו.
וטעם החילוק: בי"ד הם המורים הלכה לעם, ואין מצוי שיעשו בשוגג עבירה, אבל יתכן ששגגו בהוראה, ודרכם להורות לציבור, ולכן חייבין ע"י הוראה של הציבור שעשו על פיהם, וכן משיח - הנה כה"ג דינו שיהיה גדול בתורה, כך אמרו ביומא (י"ח, א') שכה"ג גדול בחכמה, ואין מצוי שישגוג סתם, אלא שעשה שוגג עפ"י הוראתו, אכן הוראתו לעצמו שאין דרכו להורות לציבור.
מה שאין כן מלך יתכן שיהיה גם עם הארץ, עיין הוריות (י"ג, א'): חכם קודם למלך, חכם שמת אין לנו כיוצא בו, מלך ישראל שמת כל ישראל ראויים למלכות, ולכן הוא עשוי לשגוג בעבירה, ולכן משיח שעבר מכהונתו נשאר בדינו, ומלך שעבר ממלכותו פקע כל דינו, כי משיח הוא גדול בתורה ושלכן נעשה משיח, ומשום כך נשאר בדינו, ולא כן מלך שע"ה הוא, ואם אינו מלך - אינו כלום.

(דרד שיחה)

עלי שי"ח

"הנסיעה למירון"

בימים אלו מורגשת תכונה גדולה והתרגשות רבה לקראת נסיעתו הצפויה שמתקיימת אי"ה בימים אלו, לקברו של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי, במושב מירון בצפון ארץ ישראל.

למעשה, פעמים ספורות שהה רבינו על קברו של התנא, היה זה בעיקר כשהוזמן להיות סנדק במירון או במושב הסמוך, אז היה עולה אל הציון ומעטיר דקות אחדות לישועות הכלל והפרט. אלא שמהפעם האחרונה חלפו שנים רבות, וכעת אי"ה יעלה שוב להתפלל על תורמי הצדקה לטובת רשת הכוללים "יששכר באוהלך" של רבי אלחנן ויסברוד שליט"א.

השבוע, בתוך ביתו פנימה, התייחס רבינו לענין בקצרה, כשביטא בדברים את גודל הענין לעלות על ציונו, וזה דבריו 'תפילה על קברו של תנא זה יש בה מעלה יותר משאר התנאים בארץ ישראל, וכי פעמים עדיף תפילה שם מאשר בכותל המערבי' (אבל בדרך כלל מורה כי תפילה בכותל מערבי עדיפה).

עם זאת, חשוב להדגיש מה שרבינו חוזר ואומר: אין פטור מתלמוד תורה מחמת נסיעה למירון. ומי שמתבטל על ידי זה מלימוד, טוב לימוד התורה מכל נסיעות שמעולם. הנסיעה היא למי שיכול ללמוד בדרכים, או למי שמוכרח מסיבות שונות ליסוע.

בחודש טבת תשע"ז, לקראת זאת הנוכה, אירגנו תפילה מיוחדת ע"י ארגון צדקה על קברו של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי. וביקשו מכמה גדולי תורה להצטרף לנסיעה, ביניהם מהגאון הגדול רבי שמואל יעקב בורשטיין זצוק"ל, ראש ישיבת קרית מלך, אלא שהגרש"י חשש מביטול תורה וגם שהדבר יפריע למסירת השיעור למחרתו, הוא שטח את שאלתו למרן שליט"א, והתשובה היתה: אין לו חיוב ליסוע, אבל מכיון שהוא נוסע לטובת ענין של צדקה שהוא מצוה, יש בזה מעלה גדולה ואם בכוחו - נכון שיסע. הסוף היה שהגרש"י זצ"ל נסע וחזר בכוחות מחודשים.

ונייחל שיתקבלו כל התפילות, וזכות הצדקה תעמוד לכלל ולפרט לחיוושע בכל מילי דמיטב.

בברכת שבת טובה
יחזקאל שניידמן

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"ג, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

פֿעהדף היוםיפֿ

"בענין אין הברכה מצוי' אלא בדבר הסמוי מן העין"

חולין ק"ה ב' א"ל כל מילי דצייר וחתים וכייל ומני לית לן רשותא למשקל מיניה עד דמשכח מידי דהפקרא. והק' התו' בתענית ח' ב' דאי' שם ת"ר הנכנס למוד את גרנו (והיינו במועד לעשר כמ"ש הפוסקים עי' מ"ב סי' ר"ל סק"ד) אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה [פרש"י שמתברך ורבה מאליו] מדד ואח"כ בירך ה"ז תפלת שוא לפי שאין הברכה מצוי' בדבר המדוד כו' אלא בדבר הסמוי מן העין [דהוי נס נסתר שאין כל אדם ראוי לראות נס נגלה. רבנו בחיי ר"פ תשא וכו' ת"ח ב"מ מ"ב א'] ובסוגיין מב' שהשד אמר שאין לו רשות ליטול מהמדוד ותי' דהיא הנותנת שאין לו רשות ליטול אלא מהפקר ומה שנתרבה בשביל הברכה הוי כמו הפקר [ואין הכונה הפקר ממש שהרי ברשותו הוא אלא כיון שעדיין לא נודע לו מזה הוי כהפקר לענין זה]. ומב' שהברכה גורמת שכרי שה' בו כור א' נעשה ב' כורים וכו' וקשה א"כ איך מעשרין הרי מה שנתרבה בנס בשביל הברכה אינו גידולי קרקע ופטור ממעשר וכו' דנתרבה בשוה אפ' למ"ד אין בילה הברכה מתרבה בשוה בכ"מ ונמצא מעשר מחיוב על חיוב ומפטור על פטור, אך לפ"ז לא יוכל לתרום מכרי על חברו או משל מב' אנשים דשמה זה נתברך יותר מזה, ועוד ק' איך נוטל תרומה ובפרט אם נוטל חטה א' כדין תורה, ושמה נוטל החטה שנתרבה מהברכה ותורם מהפטור על החיוב אך אפשר כיון שכך מנהג העולם שמתרבה בשביל הברכה וגם אינו ניכר הוי בכלל גידולי קרקע ובהכי חייב רחמנא וצע"ק.

(דרך אמונה פ"ב מהל' תרומות ה"א בה"ל ד"ה אוכל עי"ש עוד)

בעת סעודת שבת דפרשת זכור אמר לי רבנו. בבית הכנסת כאן הקורא חוזר על כל הפסוק, אבל אצל החזו"א חזרו רק "תמחה את זכר" בלבד, אך הבעל קורא טוען כי אם יש אפשרות לחזור על כל הפסוק למה לא לחזור. ש: לכאורה הרי מגרע בכך, כי כיון שסיים את כולו כבר יצא ידי חובה, והרי אין החזרה הזו מעכבת בדיעבד, ואם כן שוב לא יוסיף כלום במה שחוזר, כי כבר יצא.

ת: הוי כאילו התנה שאינו רוצה לצאת רק במה שבאמת עדיף.

ידוע בשם הגר"ח אם יש לו ב' אתרוגים, אחד יפה מאד ספק מורכב ואחד לא יפה ובודאי לא מורכב, יקח קודם את הספק מורכב, שאם יקח הוודאי, כבר יצא ידי חובה, ושוב לא קיים את ההידור בשני, ומדוע שלא נאמר גם באתרוג שמתנה לצאת במה שעדיף? שם גרע כי כבר נטל את הד' מינין והניחן ונגמר, אבל כאן עדיין עסוק וממשיך הקריאה, ושייך יותר ענין התנאי לצאת במה שעדיף.

במשנה ברורה דן מהו לגבי מי שקרא מחצה מהמגילה בעל פה. והנה, ספרו את התיבות של המגילה ומצאו שמספר התיבות אינו זוגי, ואם כן לא שייך מחצה, וצ"ע. וחכם אחד כתב לתרץ שהמדובר במגילה שנכתבה בלשון לע"ז, עוד רצה לומר שיתכן שמחצה הוא גם על כמות הכתב כגון אם יש ל' עמודים וקרא ט"ו. תגובת רבנו: זה ודאי לא נחשב מחצה, אכן צריך לספור את האותיות של המגילה ולא את התיבות. ועוד, שיש אותיות שאינן נאמרות כגון ' דתיבה, ואם כן צריך לדעת מה נחשב בחשבון ומה לא.

(כל משאלותיד)

פֿיפה מראה פֿ

נֶפֶשׁ כִּי תִחְטֶא בְּשִׁגְגָה (ד' ב')

פרשת השבוע, העוסקת בעניני ודיני הקרבנות, אין יותר מתאים מלהזכיר את נושא הזהירות להולכי דרכים ונוסעי בכביש. שלא פעם ולא פעמיים יכול להביא את הנהג או את הנוסע לידי נזקים חמורים בגוף ונפש ר"ל. לפני שנים רבות, נסע מרן שליט"א עם להבחל"ח אביו מרן בעל הקהילות יעקב זי"ע באוטו לדבר מצוה, בעודם בנסיעה הבחין מרן זצוק"ל שהנהג עשה עבירת תנועה, שנסע שלא לפי חוקי הנסיעה. מיד, באפשרות הראשונה שהיתה, פנה לבנו שליט"א ואמר לו, בוא ונרד. אחרי שירדו אמר מרן זצוק"ל, כי אינו מעונין ליסוע אחד שלא נוהג כחוק, כי זה יכול לגרום לשפיכות דמים.

והנה מיותר לומר כמה מרן זצוק"ל חס על זמנו, ולא איבד שום שניה לריק, ומזה שירד וחיכה לאוטו אחר הרי שראה חשיבות עליונה לענין זה של זהירות בדרכים.

וכבר היה כמה מעשים, שהגיע יהודי למרן שליט"א וביקש ברכה על משפט שיש לו אודות עבירת תנועה, ומרן שליט"א התחמק מלברך, ואמר שאם הוא אשם ולא נוהג כשורה, אדרבה, מגיע לו עונש על כך, ולא יהיה חוטא נשכר. וגם כשהוא עצמו נוסע באוטו משתדל לחגור בכל פעם את החגורת בטיחות.

בתמונה הנדירה:

מרן שליט"א נכנס לרכב בחזור מחתונה של אחד הנכדים, ותיכף חוגר עצמו בחגורת הבטיחות, לקיים מצות עשה 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם'.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🕍 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 7630585-03 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

ובשערי תשובה לרבינו יונה כתב (ג, טז) כי לפי גודל המצוה יגדל העונש למי שיחדל לעשותה, ומביא שם דוגמא לזה ממצוות פסח ומילה, שיש עונש כרת על ביטולן אפילו שהוא רק בשב ואל תעשה, והטעם מפני שהן מצוות גדולות וחשובות מאד, שדוחות את השבת, ומילה נכרתו עליה שלוש עשרה בריתות, ולכן אם מזלזלים בהן זה חמור מאד.

וכך גם בפורים שהוא זמן שאפשר לזכות בו הרבה, מסתבר שגם ההיפך אם לא מקיימים, אפילו בשב ואל תעשה, זה חמור מאד.

ויש להתחזק בקום ועשה – באהבת הבריות, וסבר פנים יפות, ובעסק התורה כמה שאפשר, ובשב ואל תעשה הפוך – שלא יהיה ביטול תורה, ולא יהיה חיסרון באהבת הבריות. זהו מה שנוגע לפורים.

האפשר בעמל התורה ומיעוט התענוגים

ויש עוד עניינים כאלה הנוגעים לכל השנה כולה. ראשית, אשריך בעולם הזה נאמר על דרכה של תורה, עמל התורה עם מיעוט התענוגים, וכדאיתא בפרקי אבות (ו, ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה וכו' ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וכו'. וידוע שכל המציאות, עסק התורה הוא תענוג שאין כמוהו, וכלשון התנא "אשריך", שזהו האושר והתענוג הכי גדול שיכול להיות, שבו האדם מתקדש ודבוק בהקב"ה, ודברי התורה עצמם מתוקים מדבש, עם ערבות ומתיקות, והם מאד מעניינים, ועל ידי הקום ועשה של תורה עם מיעוט התענוגים זוכים לאשריך בעולם הזה.

אך זה לא פשוט, הן מצד עמל התורה עצמו שאינו קל, ואף שעמל אין פירושו להתאמץ יותר מהכוחות, אלא כל אחד לפי כוחו, אבל יש בזה מאמץ וקושי, וצריכים להתרגל בזה נגד הטבע [ולאחר שמתרגלים כבר אין זה קשה אלא ערב ונעים מאד כמו שכתב רש"י בפרשת יתרו (שמות יט, ה) שכל ההתחלות קשות אבל מכאן ואילך יערב לכם], וכן מיעוט התענוגים, פת במלח ומים במשורה, זה נגד הטבע.

"מיעוט שיחה" כפי הצורך ולא יותר

ויש דברים הכרחיים שהגוף צריך להם, אפילו דברים בטלים, כמו שידוע מהגר"א על מה שאמרו שהתורה נקנית במיעוט שיחה, שאין הכוונה למעט בשיחה לגמרי, אלא צריך שיהיה "מיעוט" כפי הנצרך ליישוב הדעת, ומעשה שהיה בתלמיד שניסה שלא לדבר דברים בטלים כלל, ולאחר כמה ימים אמר לי שאינו מסוגל לעמוד בזה, כי הדיבור הוא כמו אוכל, ואדם צריך לדבר קצת, דיבורים כשרים ולא לשון הרע כמובן.

וכל זה בדיבור הנצרך, אבל על דברים בטלים יותר מן הצורך כתב באגרת הגר"א "כל רגע ורגע שהאדם חוסם פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולין לשער", והיינו בזמן שיש לאדם חשק ורצון לדבר דברים בטלים, והוא מתגבר וחוסם פיו, "חוסם" פירושו נגד הטבע, זוכה בזה לאור הגנוז שאפילו מלאך אין לו השגה מהו.

ומאידך כתב באגרת הגר"א שם כי "על כל דיבור הבל צריך להתקלע מסוף העולם ועד סופו", והוא ענין כף הקלע שאין אנו יודעים מהו, על דיבור אחד של הבל! ואמנם אדם צריך לדבר, וכפי שאמר הגר"א כי יש צורך במיעוט שיחה, אבל לא יותר מדי.

ובתהלים כתוב (קלט, צז) "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי", ולכאורה כיצד שייך שתהא שיחתו של אדם "כל היום" בדברי תורה, הרי צריך גם מיעוט שיחה וכו'. ומכבר אמרנו לפרש בזה כי הפסוק הקדים ואמר "מה אהבתי תורתך", והיינו שזה תלוי באהבת התורה של כל אחד, אם הוא בדרגת "אהבתי תורתך", "מה אהבתי", אזי כל היום שיחתו בתורה, ושיחה פירושה דיבור קל, שיוצא מעצמו בלי מאמץ, שיחה קלה, שמרוב אהבת התורה והתענוג והנעימות שבתורה, דברי תורה יוצאים מפיו ממילא, וגם "מיעוט שיחה" שלו הוא בתורה.

פורים זמן קבלת התורה מאהבה

פורים הוא יום שאפשר לזכות בו הרבה דברים טובים, וגם להיפך אפשר להפסיד בו הרבה, ויש כאלה שבאמת זוכים הרבה מאד בפורים, ויש כאלה שמפסידים.

ובאמת פורים הוא יום של קבלת התורה מאהבה, כמו שאמרו חז"ל (בשבת פח, א) שקבלת התורה בהר סיני הייתה רק מיראה, שהקב"ה כפה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב וכו', וביאר המהר"ל (תפארת ישראל פרק ל"ב) שהייתה אז כפייה שכלית, שראו את האמונה בבהירות כל כך, עד שהיו כמוכרחים מצד שכלם לקבל את התורה, וזה כאילו נכפה עליהם ההר כגיגית, ובפורים זכו למדרגה גבוהה יותר, שחזרו וקיבלו את התורה מאהבה, והיא צורה אחרת של קבלת התורה, יותר ממה שזכו במעמד הר סיני.

ובכל שנה בפורים חוזרת ההשפעה, כמו שכתוב בספרים שהשפעת המועדות חוזרת בכל שנה, וכן בפורים שהוא זמן שהייתה בו השפעה כזו בפורים הראשון, שזכו למדרגה יותר ממעמד הר סיני [בפרט הזה, כמובן], ההשפעה חוזרת בכל שנה, והוא זמן שאפשר לזכות בו לסייעתא דשמיא להצלחה גדולה, להתעלות במעלות התורה ובכל מה שצריך.

אבל במציאות ידוע משנים עברו [ונקווה שבשנה זו יהיה יותר טוב] שבפורים יש רפיון, ויש כאלה שלומדים פחות בהתמדה.

ואמנם ב"ה יש כאלה שגם בפורים לומדים הרבה בלי בטלה, כי אין היתר לביטול תורה בפורים, רק צריכים לקיים מצוות היום, משלוח מנות, מתנות לאביונים, מקרא מגילה וסעודת פורים. ובענין "עד דלא ידע" כבר דיברנו שיש לקיים זאת כמבואר במשנה ברורה, וכמו שנהגו גדולי ישראל, החפץ חיים, החזון איש, ושאר גדולים, ששותים מעט יותר מן הרגיל וישנים, ובשאר הזמן עוסקים בתורה.

והוא זמן שאפשר לזכות בו הרבה מאד, כפי שכבר סיפרנו שיש כאלה שהיו זקוקים לישועה, ונושעו בזכות לימוד התורה בפורים.

אבל יש כאלה שבפורים מרגישים כאילו שאין חיוב של התמדה בתורה, ומרגישים קצת חוסר שעבוד בפורים. כך טבע העולם.

וסיפר לי אדם אחד על עצמו שכל השנים למד טוב מאד והצליח בלימודו, עד לשנה אחת שעסק בקלות ראש בפורים, ומאז חלה אצלו ירידה, ואמנם הוא ממשיך ללמוד, אבל לא באותה ההצלחה כפי שהיה פעם, ויש לו ירידה בהצלחה בתורה, מידה כנגד מידה, כיון שהיה זלזול בתורה, נענש בירידת האיתנות בהצלחה בתורה, ולהיפך אם מחשיבים תורה זוכים מידה כנגד מידה לסייעתא דשמיא להצלחה בתורה. זה הכלל.

חומר פגיעה בין אדם לחברו בפורים

זהו מה שנוגע לרוחניות של פורים. ויש עוד ענין בפורים, צורת ההנהגה בין אדם לחברו, איך להתייחס לכל אחד. ישנם כאלה שיש להם קפידא על מישחה, וחושבים שבפורים יוכלו לזלזל בו, ופעמים שעושים כן על ידי איזה בדיחה שיש בה דברי זלזול ופגיעה.

וכבר סיפרתי מעשה שהיה באחד שאמר פעם בדיחה בפורים, בתוך חוג קטן של אנשים, יתכן שלא היו אפילו עשרה שומעים, והייתה בדיחה קצרה מאד, אולי ששה מילים, אך היה בה זלזול בכבוד תלמידי חכמים, ונענש אחר כך מידה כנגד מידה באותו הענין שדיבר עליו. ועוד מעשה היה באחד שעשה "עיתון קיר" בפורים, וכתב ביקורת על מישחה שהייתה לו קפידא עליו, ונענש אחר כך בצורה משונה ולא טבעית.

זה מה שהיה עם אלו שהתירו לעצמם לפגוע בין אדם לחברו בפורים, ונקווה שלא יהיו שוב דברים כאלה, אדרבה פורים הוא זמן של משלוח מנות איש לרעהו, להרבות באהבה אחווה שלום ורעות בין אדם לחברו, שתהיה אהבת הבריות, ואהבת לרעך כמוך.

זהו מה שאפשר לזכות, ומאידך ח"ו מה שאפשר להפסיד בפורים.

ואמנם זוהי מדרגה, אך על כל פנים יש להיזהר שלא לדבר דברים בטלים יותר מן הצורך, שזו בטלה, וכבר אמרו חז"ל (קידושין מט, ב) תשעה קבין שיחה נטלו נשים, והיינו מפני שנשים אין להן ביטול תורה, והן צריכות את השיחה, אבל מי שעוסק בתורה אינו צריך לזה, כי יש לו תורה, ושייך שיהיה גם "כל היום היא שיחתי"!

האושר בלי ביקורת וקפידות

ויחד עם עסק התורה שהוא בקום ועשה, יש עוד דבר קל יותר, בשב ואל תעשה, שמביא גם כן לאושר בעולם הזה, ואמנם ודאי צריכים את עסק התורה עם פת במלח וכו', אבל יחד עם זה יש עוד דבר, שבלעדיו לא שייך אשריך בעולם הזה, והוא, **להימנע מלדבר דברי ביקורת על אחרים, אפילו אם רואים ביקורת, לא לדבר על זה!**

ויתירה מכך שייך גם לדון לכף זכות, לא רק שלא לדבר דברי ביקורת, אלא הפוך, לדון בלבו לכף זכות, ובגמרא שבת (קכז, ב) הובאו כמה מעשים שדנו לכף זכות, ותלו לזכות בצדדים רחוקים נגד השכל, ואמרו על כך "וואתם כשם שדנתוני לזכות המקום ידן אתכם לזכות", והיינו מידה כנגד מידה, אם אדם דן אחרים לכף זכות, גם בשמים דנים אותו לכף זכות ומחפשים עליו לימודי זכות, שהוא שוגג ואינו מבין, או שהוא אנוס, ושאר צדדי זכות ששייך ללמוד עליו.

וגם אם אחרים מצערים אותך, יש לדוןם לכף זכות ולא להקפיד עליהם, וכבר דיברנו הרבה פעמים שבאמת קפידא היא טעות, שהרי הכל מן השמים, ומי שחי באמונה אינו מקפיד על מי שמצער אותו, כי הוא מבין שהצער מן השמים, ובשמים גזרו עליו צער, ואלמלא אדם זה שצער אותו היה הצער בא עליו בדרך אחרת, על ידי איזה בעל חי או באופן אחר, כי בית דין של מעלה פסקו עליו שמגיע לו צער.

לשמוח בצער – ולרחם על המצער

ומאחר שהצער מן השמים, הרי זה לטובתו, כמו שאמרו (ברכות ס, ב) כל דעביד רחמנא לטב עביד. ואינו יכול לדעת למה זה לטובתו, אבל אפשר להבין זאת, כי מן הסתם יש לו איזה חטא, ואם לא יקבל את העונש בעולם הזה, יהיה לו גיהינום, והגיהינום הוא אש פי ששים מהאש של העולם הזה, והצער בעולם הזה חוסך את ייסורי הגיהינום.

וכבר נאמר (קהלת ז, כ) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ולכל אחד יש איזה חטאים מיום עמדו על דעתו, כגון ביטול תורה, ותפילה שלא בכוונה, והזכרת שם שמים בלי כוונה, ולא רק בעבר אלא גם בהווה, האדם אינו מושלם, ומסתבר שכל יום יש משהו שיכול להיות יותר טוב, וחסר משהו בשלמות [כמו שכתב בשערי תשובה (ד, כא) כי המשגיחים על נפשם רואים בה תמיד דברי עוונות], ואם כן יש חטאים, והצער בעולם הזה הוא במקום גיהינום, וזהו שאמרו כל דעביד רחמנא לטב עביד, שגם הצער לטובת האדם, כי זה במקום גיהינום, וצריך לשמוח בצער.

ואמנם כל זה הוא בנוגע לעצמו, אבל השני שמצער אותו יש לו חטא, ואף שהוא עצמו מרוויח מהצער שזה במקום גיהינום וכ"ל, אבל השני מפסיד וחוטא בזה שהוא מצער, וצריך לרחם עליו.

ויכול לרחם עליו בשני דברים, הא' שלא יקפיד עליו, אלא יסלח וימחל לו, שבכך ירד ממנו חומר החטא בין אדם לחברו, ואמנם הוא עדיין צריך להתוודות ולומר חטאתי ולחזור בתשובה, אבל כבר נפתח לו משהו מחומר החטא. וכפי שכבר אמרנו, עצם הקפידא היא טעות, אך על כל פנים גם מצד אהבת הבריות צריך לרחם ולא להקפיד עליו.

וב' יתכן שצריך גם להתפלל ולבקש עליו רחמים שיחזור בתשובה, ואם מבקשים רחמים בתפילה אמיתית יש סייעתא דשמיא ונענים, כפי שכבר הזכרנו מרבי ישראל סלנטר שבתפילה על רוחניות, אם מתפללים תפילה אמיתית בדוק ומנוסה שזה עוזר, **ומסתבר שגם בתפילה על השני, על הרוחניות שלו, אם מרחמים עליו שלא יהיה לו גיהינום, ומבקשים תפילה אמיתית שיחזור בתשובה, זה גם כן עוזר.**

ולמעשה נמצא שאדם שקיבל צער ממישהו, זה לטובתו, כי הצער גרם לו התעוררות להיות יותר טוב ממה שהיה, וצריך להודות לו על כך!

המרחם על אחרים זוכה לרחמי שמים

ויש עוד ענין בזה, שאם אדם מקפיד על מי שמצער אותו, זה נגד מידת הרחמים, כי למשל אם היה בנו מצער אותו, הרי לא היה מקפיד עליו, מפני שהוא מרחם עליו ואוהב אותו, ואף שהבן מצער, היה דן אותו לכף זכות שאינו בר דעת, או שיש סיבה אחרת למה שעשה, ואם כן שייך שלא להקפיד, ומי שאוהב ומרחם אינו מקפיד! וכשמקפיד על מישהו ורוצה שיענש, זהו מפני שאינו מרחם עליו, והולך איתו במידת הדין.

ואם אדם מתנהג עם אחרים במידת הדין, גם בשמים נוהגים עימו כן, כמו שאמרו (שבת קנא, ב) כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמים עליו מן השמים, מידה כנגד מידה, כפי שאדם מתנהג בעצמו בעולם הזה, כך מתנהגים עימו מן השמים, ואם הוא מתנהג עם אחרים במידת הדין ומקפיד עליהם ורוצה שיענשו, זה מעורר גם מידת הדין עליו, ומי יצדק לפניך בדין.

לכן לא כדאי להקפיד, ואמנם בטבע האדם יש קפידא, אבל עם אמונה מבינים שאין סיבה להקפיד, כי הכל מן השמים.

ובפרט עכשיו בעמדתנו לפני פורים, צריכים הכנה שהפורים יהיה כדין, בשב ואל תעשה, ובקום ועשה, וגם בשאר ימות השנה.

והעצה היחידה לזה היא סדר לימוד המוסר, לא רק בזמן שלומדים מוסר, אלא גם אחר כך, להתבונן ולחשוב על מה שכתוב בספרי המוסר, מה מחדש המסילת ישרים, ומה כתוב בכל העשרים וששה פרקים, האם יודעים מה שהוא אומר, והאם מקיימים את זה. מי שיעיין במסילת ישרים יראה מיד את החידושים, כבר בפרק הראשון, איזה חידושים שהוא אומר! איזו מטרה צריכה להיות ובאיזו הנהגה יש להתנהג, הנהגה כזו שהאדם יהיה מאושר בה. זוהי המעלה של לימוד המוסר.

יהי רצון שנוכח כולנו להתחזק במה שצריך, לפני פורים, ובפורים עצמו, וגם אחרי פורים, ונזכה לסייעתא דשמיא.

כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא מתעלה ומתקלס. בזמן האחרון ראינו מידת הדין, הרבה דברים כאלה, וצריך להיות "מתיירא מתעלה ומתקלס", שתהיה יותר יראת שמים! אך כפי הנראה שעדיין לא הגענו למדרגה הזאת. כתוב בישיעה (מב, כה) "ותלהטהו מסביב ולא ידע ותבער בו ולא ישים על לב", יש דבר כזה שרואים מידת הדין מסביב, ואחר כך ותבער בו, ולא ישים על לב. זה דבר שצריך לעורר, ועדיין לא התעוררנו מספיק. הקב"ה יעזור שנזכה להתעורר במה שצריך, כמה שצריך להתעורר, כדי לעצור את מידת הדין, שתהיה מכאן ולהבא מידת הרחמים, ובלע המוות לנצח ומחה השם דמעה מעל כל פנים.

נאמר בהלוויית מרת טובה גיטל וינטרוב ע"ה, יום א' לסדר ויקהל

אנחנו חייבים כעת למלא את החסר, כל אחד יודע נגעי לבבו, לב יודע מרת נפשו מה לעשות ובמה להשתדל להוסיף שלמות, כמבואר במסילת ישרים ובכל ספרי המוסר, וזה החיוב של מעלת הבחירה, "ובחרת בחיים", כל אחד לפי מדרגתו, להתקדם ולהוסיף שלמות. אין סוף למדרגות שאפשר להגיע, וזהו חיוב על כל אחד ואחד, ועכשיו זה הזמן שהחיוב יותר גדול, להתחזק ולהתחזק בכל המעלות ששייך להתעלות בהם.

מתוך ההספד לפני מיטתו של הגר"י ברטלר זצ"ל, יום א' לסדר כי תשא

לעילוי נשמת אמי מורתי
מרת **רחל** ב"ר **יוסף גנץ** ע"ה
נלקחה לבית עולמה כשהיא עמוסה במצוות
ובמעשים טובים - י"ד אדר"א תשע"ט

לעילוי נשמת האשה הצדקנית
מרת **טובה גיטל וינטרוב** ע"ה
בת הגה"צ רבי **מרדכי שלמה** זצ"ל
נלב"ע כ"ו אדר א' תשע"ט - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרב הגאון
רבי **אליעזר יהודה מן** זצ"ל
בן רבי **מרדכי ליב** זצוק"ל
נלב"ע ז' אדר ב' תשע"ז - תנצב"ה

לעילוי נשמת מרן הגאון
רבי **מרדכי ליב מן** זצוק"ל
בן רבי **משה** זצ"ל
נלב"ע ד' אדר ב' תשנ"ז - תנצב"ה

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. זראש כולל 'בית דוד' חולון

לקנות קרבן או ס"ת מכסף שעבד עליו או שמצא אדם פי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבהמה מן הקרבן ומן הצאן תקריבו את קרבנכם (א-ב).

שאלה: אדם הרוצה לקנות קרבן או ספר תורה, ומסתפק באיזה כסף לקנות אותו, האם מכסף שמצא ברחוב ללא סימן, שהוא כסף מאוד כשר, ואין בו שום חשש גזל וכדומה, או כסף שקיבל עבור עבודה שהוא טרח בו וחביב עליו כמבואר בבא מצינא (דף לח ע"א): אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו, ופרש"י (ד"ה קב שלו): חביבה עליו על ידי שעמל בהן, עכ"ל. וכשיקנה בו קרבן, הרי זו נדבת לב מהודרת יותר מאשר הכסף שמצא, שלא עבד עליו?

תשובה: הדעת נותנת שעדיף לקנות קרבן מהכסף הכשר, וכמו שנאמר ברש"י (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם, למד נאמר אדם? מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל. וכמו נאמר בסוכה (דף ל ע"א): אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מאי דכתיב כי אני ה' אהב משפט שונא גזל בעולה, משל למלך בשר ודם שהיה עובר על בית המכס, אמר לעבדיו תנו מכס למוכסים, אמרו לו והלא כל המכס כולו שלך הוא, אמר להם ממני ילמדו כל עוברי דרכים ולא יבירחו עצמן מן המכס. אף הקדוש ברוך הוא אמר אני ה' שונא גזל בעולה, ממני ילמדו בני יבירחו עצמן מן הגזל, ע"ש.

הרי לפנינו שהקב"ה שונא גזל, וציווה להרחיק קרבנות מהגזל, כדי ללמד שצריך להתרחק מהגזל. ולכן עדיף לקנות קרבן מהכסף הכי כשר דהיינו מצינא, ויעוין במש"כ בחשוקי חמד (על מסכת בבא מצינא דף כא ע"ב) ששמעתי מגיסי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שהגיע מעשה לפני החזון איש באחד שטען שלא התיימש מכספו שנפל כי לא ידע שנפל, ופסק שאין דבר כזה, ואם חז"ל קבעו שאדם ממשמש בכיסו כל שעה, ולכן פסקו ואמרו שהרי אלו שלו, והתירו לקחת את המצינא, אף אחד לא יכול להוציא עצמו מן הכלל ולומר שהוא לא שייך לקטגוריה הזו. ומאידך הבאנו את דעת מו"ח מרן הגר"ש אלשיב זצ"ל שבזמן הזה שאין מרגישים בנפילת כסף קטן, ואינו יודע כמה היה לו, וכמה הם עתה וממילא אינו יודע בחסרונו, אם כן לא הוי יאוש, דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, ע"ש. ולדברי מו"ח כסף קטן אינו הכסף הכי כשר, וצ"ע.

וכמו כן בימינו כדאי לקנות ספר תורה מהכסף הכי כשר, דהיינו מצינא או פדיון הבן.

עוד יש להוסיף את דברי המדרש (ויקרא רבה פרשה כו ו): אמר ר' יהודה בר ר' סימון אמר הקדוש ברוך הוא, עשרה מיני בהמות מסרתי לך, שלשה ברשותך ח' אינן ברשותך, שלשה ברשותך שור שה כשבים ושה עזים, ח' אינן ברשותך איל וצבי ויחמור ואקו ודישון ותאו וחמר, לא הטרחתי עליכם ולא אמרתי אליכם להתייגע בהרים להביא לפני קרבן מאלו שאינן ברשותך, אלא ממה שברשותך מן הגדל על אבוסין...

והקשה העץ יוסף: אף על גב דאם אפילו היה מכשיר כל החיות לקרבן, לא היה מיגע את ישראל כל שהיה מכשיר גם כן שור או כשב או עז, כיון שבידו להביא ממה שירצה.

ותירץ: יש לומר שלהורות שאין ה' חפץ ביגיעתנו, פסל אותם שיש יגיעה בהבאתם, כאילו הם מאוסים לפניו, מכיון דמייתי לידי טרחא, עכ"ל.

ויעוין בתפארת ציון (על המדרש שם) שביאר: נרמז על מה שלא הטריח הקב"ה על האדם... כי אין עיקר רצונו ברוך הוא, בהפעולה הגשמית אלא עיקר רצונו בהעבודה שהיא בהלב, לטהר אותו לעבודתו, והמטהר את עצמו מעט, מטהרין אותו הרבה, ע"ש.

הרי שאין רצונו של הקב"ה להביא לקרבן דברים שטרחו עליהם, אלא עיקר רצונו שיביאו קרבנות בטהרת הלב, ואם כן מסתבר שיש להביא קרבן מכסף שהוא היותר כשר, ולא מזה שטרחו עליו יותר.

מאידך יעוין בחינוך (מצוה תקד) שביאר את שורש המצוה שבני לוי לא נוטלים חלק בביות הארץ וז"ל: ...לא יבא בית השם רק דבר הבא דרך שלום ויושר ואמונה, ולא שידאג עליו לב איש ואשה, ע"ש. הרי לפנינו שאף על פי שהרכוש שנכבש הוא כסף כשר ביותר, והותר לכל ישראל, בכל זאת הוא לא ראוי לבית ה' כי יש מי שדואג עליו.

ואם כן אולי אף במצינא כן, שאין דרך להביא בית ה' כספים של מצינא, כאשר לב המאבד דואג על הכסף. אמנם יש לדחות ולחלק דבכיבוש הצער רב ביותר, מה שאין כן במצינא כן הוא דרך העולם, שכל אחד מאבד חפץ כלשהו, ובמיוחד בסכומים קטנים שאין מצטערים עליהם כל כך, ואם כן אולי אין בזה חשש כלל להביא מהם קרבן לבית השם.

לסיכום: ראוי להביא לבית השם את הקרבן מהכסף הכי כשר. (חש"ח זבחים ב ע"א).

לזרוק פרוסת המוציא גזולה

מן הבהמה מן הבהמה מן הקרבן ומן הצאן תקריבו את קרבנכם (א-ב).

שאלה: כתוב בשולחן ערוך (או"ח סימן קסו ס"ח) הבורע נותן פרוסה לפני כל אחד, וכתב המשנה ברורה (ס"ק פח): אבל לא יזרוק חתיכת המוציא על השלחן לפני האורחים, אפילו אם לא נמאס המאכל על ידי הזריקה, (כמו שיתבאר בסימן קעא ס"א) ועוד כיון שהיא פרוסת המוציא הוי בזיון מצוה.

והנה בספר התעוררות תשובה (ח"א סימן קעח, מהדור"ח סימן קלב) כתב שאביו בעל הכתב סופר היה נוהג לברך בשבת ויום טוב על לחם משנה, והיו מכוונים בני הבית לצאת בברכתו, וכשחילק את הלחם משנה היה זורק ליושבים בשלחן פרוסת המוציא, ותמה על מנהג זה הרי קיימא לן כנ"ל שאין זורקין לחם.

וביאר את מנהג אביו דהרי שלחנו של אדם דומה למזבח והובא ברמ"א (סימן קסו ס"ה) שלכן מצוה להניח על

כל שלחן מלח קודם שיבצע, (כי נאמר על כל קרבן תקריב מלח), ומטעם זה נוהגים להצניע את הסכין בשעת ברכת המזון כמבואר בשולחן ערוך (סימן קפ ס"ה). ובתורת חיים (סנהדרין דף קב ע"ב) כתב, דמטעם זה בעינן שהפת תהיה שלמה קודם הברכה, כמו שכל מעשה המזבח צריך להיות שלם, והיינו אבנים מהמזבח והקרבת עצמו.

ומסיף ההתעוררות תשובה, שהמאכל דומה לקרבן, ומה שהבעלים אוכלים הוא בחינת קדשים קלים שהבעלים אוכלין, והמוציא הוא כנגד אמורים חלק גבוה. ולכן בשבת מרשימים (עושים רושם בחלה), ובחול חותכים קצת קודם הברכה, להפריש ולהזמין חלק לגבוה. ומובא בספרים שיש ענין לאכול את הפירות המתבקעים ונופלים בשעת חתיכת המוציא, כי הם כמו אימורים שנתפקעו מעל גבי המזבח.

והנה מצות הקטרת האימורים הוא על ידי זריקה, כמבואר בזבחים (דף סב ע"ב) שנאמר "ועשית עולותיך הבשר והדם", מה דם בזריקה אף בשר בזריקה, וכן הוא ברמב"ם (פ"ב מבית הבחירה ה"ג) ולכן פרוסת המוציא שהיא בבחינת אימורים, זורק אותם וזהו כבודם להחשיבם כאימורים למזבח ולכן אין בדבר משום בזיון, ע"ש.

מעתה יש להסתפק, באדם שנוהג כמנהג הכתב סופר, וזורק את פרוסת המוציא למסובין כי הוא דומה לאימורים, איך ינהג כאשר היה במצב של פיקוח נפש, ולא היה לו לחם משלו, ונאלץ לגנוב לחם מחברו על מנת לשלם, שבכהאי גוונא הדבר מותר כמבואר בשולחן ערוך (ח"מ סימן שנט), האם גם אז יזרוק את הלחם, או שלא יזרוק, כי הלחם גזול, וקרבת גזול פסול?

תשובה: ראשית יש לדון האם כשגזל חפץ לצורך פיקוח נפש, האם זוכה בו להיות שלו או שלא זוכה בו, שאם נאמר שלא זוכה בו, פשוט שאי אפשר להקריבו לקרבן, אך אם זוכה בו יתכן שאפשר להקריבו.

ויעוין במה שכתבנו בחשוך חמד (על מסכת סוכה דף לד ע"ב), שהגונב אתרוג לאוכלו לצורך פיקוח נפש, זוכה בו ביאוש הבעלים, דכל הסיבה שלא זוכה ביאוש היינו מפני שבאיסורא אתי לידיה, וכאן שחכמים התיירו לו לקחתו, ואינו חייב להחזיר החפץ אלא הממון, זוכה ביאוש, ע"ש. ואם כן לכאורה הוא הדין בעניננו, שגנב בהיתר, זוכה בו ביאוש להיות שלו. (חש"ח זבחים סב ע"ב. ע"ש).

❦ ❦ ❦

פרשת זכור

שאלה: מה יעשה מי שלא שמע זכור בשבת?

תשובה: כתב המשנה ברורה (סימן תרפה ס"ק טו) שהמגן אברהם מצדד, שפרשת זכור יוצא ע"פ הדחק במה שישמע הקריאה בפורים פרשת ויבוא עמלק, דבזה נמי זוכר מעשה עמלק, ויוצא ידי חובתו. אבל לענ"ד עיקר דינו של המגן אברהם צריך עיון, דהא כתיב בתורה זכור את אשר עשה וגו' אשר קרך בדרך ויזנב בך וגו' תמחה וגו', והכוונה שלא לשכוח מה שעשה לנו עמלק, ונספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע, ולכך נצטוונו למחות את שמו, כמו שכתב הרמב"ן בביאורו, וזה לא נזכר בפרשת ויבא עמלק.

והנה שמענו שהגאון ר' לייב גורביץ זצ"ל חלה ולא שמע זכור, למחרת אסף עשרה יהודים וקרא זכור [בלי ברכה] אך זה לא כשו"ת תורת רפאל (הג"ל) שאסור לקרות בציבור בלא ברכה, ושאלתי את מו"ח מרן הגרי"ש

אלישיב זצ"ל, למה לא שמענו שנוהגים כך כולם, והשיבני, דהמנחת חינוך (מצוה תרג) כתב דלשיטת החינוך אין חיוב כל שנה ושנה לקרות זכור, ובפעם אחת בחיים יוצא ידי חובתו מהתורה, ואולי סומכים על כך.

ויעוין מה שכתב המהר"ם שיי"ק (תרי"ג מצוות מצוה תרג) בשם החתם סופר דבשנה מעוברת יכוון לצאת חובת זכור בפרשת כי תצא, ולפי זה אם אירע שלא שמע זכור בזמנו, יש לו לכוון בויבא עמלק, ויכוין גם ב'כי תצא'.

ויעוין במקראי קודש (ד' פרישות סימן ז) שכתב שיש הבדל בין קריאת התורה לקריאת זכור, שקריאת התורה מעיקרו החיוב על הציבור, מה שאין כן בזכור שהחיוב על כל יחיד, אלא שמצותה היא בקריאה בס"ת ובציבור, וכתב בשו"ת בנין שלמה (סימן נד), דבזכור כיון שהמצוה היא על כל יחיד, לכן אם אין ס"ת חייב היחיד לקרוא מהחומש, מה שאין כן בשאר חיובי קריאת התורה כשאין ציבור, אין היחיד חייב כלל, ומהאי טעמא נהג הגר"א לעלות לס"ת ולקרות בעצמו. ונראה שפרשת פרה לענין זה, החיוב הוא על הציבור אפילו למאן דאמר שהיא מהתורה, ומהאי טעמא לא נזכר שהגר"א החמיר כן בפרשת פרה, עכ"ל. (חש"ח מגילה עמוד שב).

❦ ❦ ❦

חידה: מתי פרשת זכור דינה קל יותר מקריאת התורה?

תשובה: כתב השולחן ערוך (סימן קמ ס"א) הקורא בתורה ונשתתק העומד, יתחיל ממקום שהתחיל הראשון ויברך בתחילה וסוף. וכתב בספר אורחות חיים (שם) דלענין שופר אמרינן (סימן תקפ"ה ס"ז) אין השני צריך לברך שנית, משום דמכוון להוציאו, מה שאין כן בקריאת התורה שאין העולה מתכוון להוציא את הציבור ידי חובה, ולכן צריך להתחיל ממקום שהתחיל הראשון, ולפי זה הוא הדין בפרשת זכור דצריך להוציא אחרים ידי חובתו, כמו שכתב הטורי זהב (סימן תרפה ס"ב), אם נשתתק מתחיל למקום שפסק הראשון ואין צריך לחזור ולברך דומיא דשופר ומגילה. ע"כ.

ובשו"ת לב אברהם (סימן סד) תמה מהנאמר בשולחן ערוך (סימן רפד ס"ג) שצריך לכוון לברכות הקוראים בתורה ולברכות המפטיר ויענה אמן, ויעלו למנין מאה ברכות, ועם כל זה פסק שם, אם נשתתק המפטיר באמצע דינו כמו בס"ת שהשני חוזר ומברך, הרי שאף על פי שכיון להוציא, בכ"ז חייבים לברך שנית. והדבר מסתבר מאחר והציבור אינם מחוייבים בברכות אלו רק העולה, לכן לא יוצאים בברכותיו, אלא דלגבי מאה ברכות מהני. ולפי זה צריך לומר, שבפרשת זכור יכולים כל הקהל לברך בעצמם ברכות התורה, כמו שהדין בקריאת שמע ומגילה לדברי הארחות חיים, וזה לא יתכן.

וחילק הלב אברהם דבכל קריאות התורה המצוה היא על הציבור, אבל פרשת זכור שאני, שיש חיוב על כל יחיד ויחיד, אולם אינו יכול לברך, כיון שאז אין זה קריאה בציבור, ובטלה צורת המצוה שנתקנה בשותפות, וממילא מיושב מה שנשתתק בזכור, יכול אחר להמשיך ממקום שפסק הראשון ואין צריך לחזור ולברך, ומאידך אין כל אחד רשאי לברך בעצמו כמו שופר ומגילה.

הרי פתרון החידה: שאם נשתתק בקריאת התורה מתחיל השני מראש, ואילו בכור מתחיל ממקום שפסק הראשון. (חש"ח מגילה כט ע"א. ע"מ שפג).

י"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות"
ניתן לשלוח חידושי תורה מגדולי ישראל ל:
k.gilyonot@gmail.com

גליון תורת רבותינו

ליקוטים מתורת מרנן ורבנן גדולי ישראל זצוק"ל ויבדלחט"א

ויקרא [זכור] - צו תשע"ט

מידות - ראשית ההקרבה בקרבנות

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר. (ויקרא א, א)

מפסוק זה נלמדו הלכות של 'דרך-ארץ', והלכות של 'ענווה'. כפי שמובא דבר-חכמה הנלמד מהנהגתו של משה רבנו כפי הנלמד בכתוב כאן, ונדרש במדרש (ויקרא רבה א, ה) רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי פתר קרא, (משלי כה, ז): **כי טוב אמר לך עלה הנה מהשפילך לפני נדיב וגו'.**

ר"ע מתני לה בשם ר"ש בן עזאי, רחק ממקומך ב' ושלשה מושבות, ושב.

עד שיאמרו לך, עלה - ואל תעלה. שיאמרו לך, רד.

מוטב שיאמרו לך - עלה עלה. ולא יאמרו לך - רד רד.

וכן הלל אומר, השפילי - היא הגבהתי. הגבהתי - היא השפילתי. מה טעם? (תהלים קיג, ה) **המגביהי לשבת המשפילי לראות.**

אתה מוצא בשעה שנגלה הקב"ה למשה מתוך הסנה, היה מסתיר פניו ממנו שנאמר (שמות ג, ו) **ויסתר משה פניו.** א"ל הקב"ה: (שמות ג, י) **לכה ואשלחך אל פרעה, א"ר אלעזר, ה"א** בסוף תיבותא. לומר: שאם אין אתה גואלם, אין אחר גואלם.

ביום עמד לו מן הצד. אמר לו הקב"ה (שמות יד, טז) **ואתה הרם את מטך ובקעהו,** לומר: שאם אין אתה בוקעו, אין אחר בוקעו.

בסיני עמד לו מן הצד. אמר לו (שמות כד, א) **עלה אל ה',** לומר: שאם אין אתה עולה, אין אחר עולה.

באהל מועד עמד לו מן הצד. א"ל הקב"ה: עד מתי את משפיל עצמך, אין השעה מצפה - אלא לך.

תדע לך שהוא כן, שמכולן לא קרא הדיבור, אלא למשה. **'ויקרא אל משה'.**

ענווה, גדולה מדבר-ה'

עוד מצינו במדרש (ויקרא רבה א, טו), דבר אחר. **ויקרא אל משה וידבר ה',** מיכן אמרו: כל תלמיד חכם שאין בו דעת, נבלה טובה הימנו.

תדע לך שכן, צא ולמד ממשה, אבי החכמה, אבי הנביאים,

שהוציא ישראל ממצרים, ועל ידו נעשו כמה נסים במצרים, ונוראות על ים סוף, ועלה לשמי מרום, והוריד תורה מן השמים, ונתעסק במלאכת המשכן, ולא נכנס לפני ולפנים - עד שקרא לו. שנאמר: **ויקרא אל משה וידבר.**

להלן בסנה הוא אומר (שמות ג, ד) **וירא ה' כי סר לראות,** בסנה הפסיק אליו בין קריאה לדיבור. באהל מועד - אין כאן הפסקה.

בסנה, משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם, שכעס על עבדו, וצוה לחבשו בבית-האסורין. כשהוא מצוה את השליח, אינו מצוה אלא מבחוץ. אבל באהל מועד, כשהוא שמח בבניו, ובני ביתו שמחים, כשהוא מצוה את השליח, אינו מצוהו אלא מבפנים. כמי שהוא מושיבו בין ברכיו וביד אדם על בנו. לכך נאמר **ויקרא אל משה.**

הנה חיבה כה רבה יש לה' במשה רבנו, ועם כל זה, משה רבנו עצמו לא נכנס למישמע הדיבור המיועד אליו, עד שנקרא, לפני אותו דיבור.

ואומר **כבוד מו"ר מרן רבי דוד פוברסקי זצוק"ל**, שאם חז"ל אומרים, שאם היה משה רבנו נכנס - בלא הקריאה, אז היתה נבילה טובה ממנו... וכי אם חסר 'משהו' אצל משה רבנו, האם כבר אז 'נבילה' טובה ממנו?

התשובה היא - כן!

כי כאשר חסר 'דרך-ארץ', בפרט אצל משה רבנו, אז אכן נבלה טובה ממנו!

כי לא יתכן 'נבואה' ו'חכמה' ו'תורה' ו'ניסים' ונפלאות ו'עשיית המשכן', אם חסר אפילו רק 'קצת' דרך ארץ...

ועדיין, את זאת צריך להבין, מה ענין כל זה לפרשתנו, המדברת בהבאת והקרבת הקרבנות? ומדוע רק כאן גילתה לנו התורה את 'ענותנותו' ואת ה'דרך-ארץ' של משה רבנו? אלא, כי זהו ההתחלה של ההקרבות. אותה ענווה, ואותו דרך-ארץ, זהו ההקרבה הנדרשת בהבאת כל קרבן לפני ה'.

וכפי שנדרש לתחילת ההקרבה 'רצון' **לרצונו לפני ה',** ודרוש שיהא הקרבן **'תמים'**, ודרוש שיהא **'אדם כי יקריב מכס'.** כך כאשר נדרש משה רבנו להודיע על יכולת הקרבת הקרבנות לפני ה', שיהא נבחן בהקרבת-הענווה, ובהקרבת-הדרך-ארץ.

אדם

... אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן. (ויקרא א, ב)

רש"י כתב, שמה שנתמעט גזול מהבאתו לקרבן, זה נלמד מהכתוב, "אדם". כלומר, שיהא כמו אדם הראשון שלא הביא את קרבנו מן הגזול.

והיכן הביא אדם הראשון קרבן, מסופר בגמ' (עבודה זרה ח. חולין ס). ת"ר, יום שנברא בו אדם הראשון, כיון ששקעה עליו חמה, אמר: אוי לי, שבשביל שסרחתי, עולם חשוק בעדי, ויחזור עולם לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים. היה יושב [בתענית] ובוכה כל הלילה, וחזה בוכה כנגדו. כיון שעלה עמוד השחר, אמר: מנהגו של עולם הוא. עמד והקריב שור, שקרניו קודמין לפרסותיו, שנאמר (תהלים סט, לב) "ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס".

ורש"י המשיך ופירש, שהפסולין הנוספים שיש בקרבן, דהיינו רובע נרבע מוקצה ונעבד שנתמעטו כמו כן מהקרבה, אלו למדים מהכתוב, **מן הצאן**. וממעטין, **ולא כל הצאן**.

וצריך ביאור, מדוע ממקרא זה דכתיב, **אדם**. לא ממעטין גם את כל אלו, מאי שנא גזול, מכל הנך פסולין שנעבדה בהן עבירה.

גזל - חיסרון ב-אדם המקריב, ולא רק קלקול ב-קרבן הקרב

אלא למדנו מכאן לימוד נפלא, שאמנם נכון הדבר, שכולם פסולים לקרבן, אבל טעם היות הגזול פסול, זהו, כי בלתי ראוי ל...האדם! שיביא קרבן מן הגזול.

פעם הדגים לי **כבוד מו"ר מרן רבי דוד פוברסקי זצוק"ל** על שתי ידיו, מאמר חז"ל (חולין צא). צדיקים חביב עליהם ממונם לפי שאין פושטים 'ידיהם' בגזל, ומיד - כמו אש - הרחיק את שתי ידיו.

הנה פסוק שלם כתבה התורה (פסוק ב) על עצם הדבר בו האדם מקריב, ורק אחר-כך (בפסוק ג) כתבה התורה את אופן וסוג קרבנו. וכה נאמר, **דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם**. דבר שכבר היה בעבר אצל קין, המחדש של הקרבנות. אבל, זהו נאמר עתה, בהיות המשכן וכליו עומדים על מכונם. עתה, ניתן להאדם יכולת להקריב קרבן.

ונאמר, כי הדבר הראשון שנאמר זה עתה, הוא היכולת של האדם, להיותו הוא בעצמו מתקרב על-ידי הבאת קרבנו. ועוד בטרם יפרט הכתוב את קרבנו, נאמר, כי יש יכולת עצומה כזו להאדם. ולכן, בודאי שעל האדם להיותו ראוי לעצם היכולת הזו להיותו "מקריב".

ולכן, אף הנאמר בעצם הקדמת כל הכתוב הזה, המדבר על עצם יכולת האדם להקריב קרבן, וכל-זה קודם אל פירוט הדינים, ממה, ומהו הקרבן, בחיסרון של קרבן-גזול. זהו מלמד, שדבר זה, מהווה חיסרון 'באדם-עצמו', בהאדם המקריב קרבן לפני ה'!

דבר אל בני ישראל וגו' וסמך ידו על ראש העולה (א' ב' - ד')

העיר מרן הגר"ד לנדו שליט"א: אשה פטורה מסמיכה מהאי קרא דכתיב בני ישראל ולא בנות ישראל, ויעוי' בתוס' קידושין ל"ו א' דבעו לפטור קרבן אשה מסמיכה מחמת דהוי מעשהז"ג יעו"ש, ולהמבואר בתוס' זבחים ע"ה א' ד"ה הא וכו' וכן י"ל ביורש שמקריב קרבן אביו אע"פ שאינו סומך וכו' יעו"ש דמבואר דחייב סמיכה אינו על הבעלים גרידא אלא דין הוא בקרבן, וא"כ ל"ק קו' תוס' הנ"ל בקידושין דהא דין הוא בקרבן.

וקרבו וכרעיו ירחץ במים (א' ט')

העיר מרן הגר"ד לנדו שליט"א: בחולין פ"ד א' מצינו דדם נמי איקרי מים ובעינן התם דליתכשר למי סוטה, ויל"ד אם ה"נ יהי' דם כשר לרחיצת הקרב והכרעיים אחר דמצינו דדם איקרי מים, מיהו י"ל דפסילי דהא מים דיש להם שם לואי פסולים, יעוי' תוס' זבחים כ"ב א' ד"ה והוא תנא וכו', ולכ' ק"ו דם. ועי' נטילת ידים בדם, יעוי' הסוגיא בברכות נ' ב' ובתוס' שם ד"ה בורא ויל"ע בפוסקים באו"ח סי' ק"ס. ואף דלשון הגמ' דדם איקרי מים י"ל דאין הכוונה דדין מים עליו, אלא דאיתקש למים [ועתוס' חולין ל"ה ב' תוד"ה למישרי, אליבא דר"ש ודו"ק].

והנה להמבואר בסוגיא בחולין שם צ"ל דסוגי' דדף פ"ד אזלא אדם שחיטה ולא על כל דם]. ויתכן דההיקש אינו אלא כדאיצטריך מים לענינים דיניים שבו גרידא, כגון הנוהגים בו או המתהוים על ידו [כגון מקוה], אבל במקום דאיצטריך לחמר המים עצמו [וצריך בזה שיקול הדעת או הכרעת חז"ל אימתי דין המים קובע, ואימתי איצטריך לחמר המים עצמו] התם ל"מ דם, דסו"ס ל"ה מים. [ומיהו תולדות המים, והנידונים בסוגי' דזבחים כ"ב א' י"ל דשאני, ודו"ק].

כופין על המצוות

אל פתח אהל מועד יקריב אותו לרצונו (א' ג')

ובגמ' (קידושין נ' ע"א) איתא: ובגמ' יקריב אותו, מלמד שכופין אותו, יכול בעל כרחו תלמוד לומר לרצונו, הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. הקשה מרן ראש הישיבה רבי שמואל רוזובסקי זצוק"ל הא קי"ל (כתובות פ"ו ע"א) דכל המצוות כופין על קיומם, וא"כ מה רבותא בקרבן דנצרך לדרשה מיוחדת דכופין. ומתרץ דכיון דנוסף בפסוק 'לרצונו' הווא אמינא דבעינן רצון גמור בלא כפייה, לכך שפיר נצרך לדרשה 'לרצונו' דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני ודו"ק. (שיעורי רבי שמואל, קידושין אות ש"פ ע"ש)

קרבנות עכו"ם

דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה. (ויקרא ד, ב).

הביא מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל: בדברי הת"כ ריש פרשה ד' פסוק א' דרשו דבר אל בני' כו' אין לי אלא בני' מנין לרבות את הגרים ואת העבדים ת"ל נפש כי תחטא ונראה

כתיב לאשמת העם דאע"ג דהוא מצטרף לאשמתם כלומר דאשמת הכהן גדול הוא ג"כ אותה אשמה של ב"ד וציבור דהוא מביא בפ"ע ידינה כל הקושיא הנ"ל על העמ"ד ז"ל מהמשנה דהורה עם הציבור כו' מתכפר עם הציבור הוא רק לפי פרש"י ז"ל במתני' אבל לפי פי' הרע"ב ז"ל דמייירי שהכהן גדול ה' אחד מן הסנהדרין ששגג בהוראה והובא גם בס' באר שבע עיי"ש שכ' דכ"נ קצת מהרמב"ם והיינו ממש"כ הרמב"ם בפט"ו מהל' שגגות הל' ד' וז"ל הורה הכהן המשיח עם ב"ד ושגג הוא והם בהוראה אע"פ שעשו ע"פ הוראה זו שטעו בה הואיל ולא סמך בשעת מעשה על הוראתו לבדה אלא על הוראתו עם הוראת ב"ד ה"ז פטור גם בעל העמק דבר בספרו מרומי שדה על סוגיא דידן בד"ה ובוזה מבואר פסק הרמב"ם למד דפירוש הרע"ב במשנה הוא כדברי הרמב"ם וא"כ לפי"ז מיושב שפיר דברי הנצי"ב בפירושו על התורה שכ' דאם כהן המשיח פסק הוראה לעצמו והתיר איזה איסור וגם סנהדרין התירו אותו איסור והכהן המשיח עשה ע"פ הוראת עצמו והציבור עשו ע"פ הוראת ב"ד דהכהן המשיח צריך להביא פר בפ"ע ואינו מתכפר עם הפר של הציבור כיון דהכהן המשיח סמך על הוראת עצמו ולא תקשי מהמשנה בדף ז' דתנן הורה עם הציבור כו' מתכפר לו עם הציבור רלפי' הרע"ב סיירי רהכהן המשיח ה' אחד מהסנהדרין והוי הוראה ביחד ולכך הוא מתכפר עם הציבור בפר אחד כמו כן צ"ע במש"כ העמק דבר שם להלן בפסוק ג' גבי פר העלם דבר של ציבור וז"ל וכפר עליהם קאי על הכהן המשיח כו' אלא נכלל כאן על כה"ג ועל סנהדרין וללמדנו שאם שגו כה"ג וסנהדרין יחדיו בהוראה אע"ג שכה"ג מביא לעצמו ומתכפר לו על שעשה ע"פ הוראתו לעצמו מ"מ אין הכפרה שלמה עדיין שהרי גם הסנהדרין תלו עצמן בכהן גדול שהורה כן לעצמו וא"כ כ"ז שהם אינם מתכפרים ה"ה בכלל מחטיא את הרבים דלא מהני תשובה כדאיתא ביומא דף פ"ז כל המחטיא את הרבים אין מספיקין לעשות תשובה ואחרי שהם מתכפרים מתכפר הוא בשלימות עכ"ל. [א"ה הנה מש"כ הגאון זצ"ל לתמוה על העמק דבר נמצא בספר העמק דבר בהוצאה החדשה שנת תשנ"ט שיצא לאור ע"י ישיבת וולאזין בהוספות מכת"ק שהגאון הנציב ז"ל בעצמו הרגיש בזה שם בפסוק ג' ומיישב זאת וז"ל והא דתנן בהוריות פ"ב ז' א' הורה עם הציבור מתכפר עם הציבור היינו באופן שהוא תלה הוראתו בהם וכמש"כ הרמב"ם הל' שגגות פט"ו הל' ד' הואיל ולא סמך על הוראתו לבדה וכו' עכ"ל]

גם מש"כ בהעמ"ר שם דכל זמן שהם אינם מביאים הרי כפרת הכה"ג שהביא פר אינה שלימה דה"ה בכל מחטיא את הרבים שאין מספיקין לעשות תשובה לכא' יש להעיר הלא מה שהכה"ג הורה לעצמו ה' בשגגה שטעה בהוראתו וא"כ אף דהסנהדרין תלו עצמם בהוראת הכה"ג מ"מ האין נחשיב אותו למחטיא את הרבים כיון דבשגגה ה' ואולי שגגה בכה"ג חמור הוא עד כדי כך על מה שלא הועיל לו קדושתו שלא יבוא אפי' לידי שגגה כיון שכל הקהל תלויין בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם ככתוב ברש"י פסוק ג' עוי"ש. (נר לאחד)

דהלימוד הוא מזה דכתיב נפש ולא כתיב ישראל. אכן יש להעיר דבשלמא עברים צריך ריבוי דנהי דשייכים במצוות כאשה מ"מ כיון ראיהם בכלל קדושת ישראל בעיי ריבוי אבל גרים אמאי צריך ריבוי הא ע"י שנתגיירו חל עליהם דין ישראל לכל המצוות כולם ואם בכל זאת צריך ריבוי צ"ע מנלן לרבות גם עבד דלמא הריבוי הוא רק לגרים וצ"ע.

ונראה ליישב ע"פ דברי הרמב"ן בפ' עה"ת וז"ל ורבותינו דרשו נפש לרבות גרים והעבדים ולא הזכיר בחטאת כהן המשיח וכפר עליו ונסלח לו כאשר הזכיר בשאר החוטאים בקהל הוא פר העלם דבר של ציבור ובנשיא ובהדיוט אולי לרוב מעלתם לא יתכפר ונסלח לו לגמרי עד שיתפלל ויתחנן לאלוקיו כי מלאך ד' צב-אות הוא וצריך להיות נקי וטהר ידים עכ"ל והתעוררתי מדבריו כי הרי בחיוב הקרבנות חזינן דכמה חילוקי קרבנות איכא כל אחד לפי דרגתו ומעלתו כמו כהן משיח ונשיא והעלם דבר של ציבור והדיוט וה' מקום לומר דגרים אף דהם ישראלים גמורים בכל זאת הם פחותים במעלתם לענין הבאת קרבנם ולכן כתוב בתו"כ לרבות את הגרים מקרא דכתיב נפש כי תחטא ובכלל נפש גם עבדים דחייבים במצוות כאשה משו"ה מרבים בין עבדים ובין גרים.

(נר לאחד)

בענין פר כהן משיח ופר העלם דבר של הציבור

אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים לה' לחטאת. (ויקרא ד, ג)

הביא מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל: כתב הפירוש העמק דבר להנצי"ב ז"ל וז"ל ידוע פי' חז"ל שהוא העלם דבר כמו אשמת העם שהוא בהוראה כדרשת הגמ' בדף ז' ועדיין אינך וידויק הלשון דכאשמת העם מיבעי וי"ל שבא ללמדנו דאע"ג דבשעה שהורה כה"ג לעצמו ה' הוראת ב"ד לציבור ומביאים פר וס"ד דבזה האופן נכלל הוראתו בהוראת ב"ד ומביא עמהם משו"ה כתוב לאשמת העם דאע"ג שהוא מצטרף לאשמתם הוא מביא בפ"ע עכ"ל ודברי העמק דבר צריך ישוב דמש"כ שבא ללמדנו דאע"ג דבשעה שהורה כה"ג לעצמו היתה הוראת ב"ד לציבור וכוונתו בזה לכאורה דבאותו איסור שהורה כ"ג לעצמו הורו ב"ד לציבור וע"ז כ' דכל אחד בפ"ע מביא צ"ע מהא דתנן בדף ז' במתני' הורה עם הציבור ועשה עם הציבור מתכפר לו עם הציבור וכתב רש"י ז"ל הורה עם הציבור ב"ד כגון דהורו בחדא איסורא הוא בחלב והן בחלב ומשמע לכא' דהכה"ג והב"ר הורו כל אחד בפ"ע רק מכיון שני ההוראות באותו האיסור קתני במתני' נתכפר לו עם הציבור שאין ב"ד חייבין עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת וכן המשיח וכ' רש"י ז"ל וד"ל לפי שבדברים הרבה שוה משיח לב"ד כו' והואיל והושבו משיח לב"ד הלכך כי הורה עם הציבור ועשה עם הציבור מתכפר עם הציבור ומבואר מפירש"י דהא דתנן במתני' שאין ב"ר חייבין כו' אין זה ענין בפ"ע אלא הוא פירוש ונתינת טעם על הא דתנן ברישא דמתכפר עם הציבור יעוי' בס' באר שבע ולפי המתבאר ברש"י הרי תנן במתני' דאם הורה כה"ג באותו האיסור שהורה ב"ד כולם מתכפרים בפר אחד וצ"ע עמק דברי העמק דבר שכ' לפרש דלהכי

שלמות בכל

קרבן שלמים. (ויקרא ג, א)

שלום לישראל, שלמות בישראל

פרש"י, שלמים, שמטילין שלום בעולם. דבר אחר, שלמים, שיש בהם שלום למזבח, ולכהנים ולבעלים.

בקרבן-שלמים יש שלום בין המזבח, הכהנים, וישראל. יען, כי יש לכולם חלק בבמה.

רק בקרבן שלמים ניתן לבטא את שיא הרצון, על אף שהקרבן עצמו, זהו קדשים קלים. ואינו כמו קרבן עולה, שזהו קדשי קדשים. אבל היות ובכל ההתעסקות שבקרבן, נקנה להאדם המקריב קנין-של-שלמות, על כן בזה ניתן להביא עם כל הרצון השלם. לכן בזה גילתה התורה את ההבאה של האדם, בהבאת קרבנו, כאשר זה בא בכל-הרצון-השלם.

ישראל יכול להקריב שלמים

לא כל אחד יכול להקריב שלמים, על אף היותה דבר הנידר ונידב. עכו"ם ישנו בנדרים ובנדבות (גמ' נזיר סא.), ועם כל זה הוא אינו יכול להביא קרבן שלמים. ואף אם הוא התנדב שלמים, מביאין שלמיו בתורת עולה, והיא עולה כולה למזבח (גמ' מנחות עג.). ומבאר כבוד מו"ר מרן רבי דוד פוברסקי זצוק"ל, שהעכו"ם איננו מסוגל 'להשתלם', להיות שלם - יחד עם גשמיות, עם אכילה. כשהוא מביא קרבן, הוא 'חייב' להיות 'פרוש', הוא אינו 'מעלה' ולא 'מרומם' את הגשמיות שלו לעבודת-השם. לכן הוא לא מסוגל לאכול... לעומתו, ישראל. מסוגל לרומם את גשמיותו, לכן הוא יתרומם ויתעלה - יחד עם אכילתו את קרבנו. לכן הוא 'מסוגל', להביא קרבן-שלמים.

ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ (ד' כ"ז)

העיר מרן הגר"ח גריינמן זצ"ל: בגמרא שבת צ"ג א' דרשין מהאי קרא לחד מאן דאמר דשנים שעשאוה פטורים, ופרש"י שם דמאן דפליג סבר דליכא אלא תרי מיעוטי הוא משום דנפש אחת אורחיה דקרא הכי ולא חשיב אלא חד מיעוטא, [וק"ק לשון הגמ' שם מי כתיב נפש תחטא אחת תחטא בעשותה תחטא, דלפ"ז לא הו"ל למימר אלא נפש אחת חד מיעוטא הוא], ולפ"ז לכאורה לא שייך האי טעמא בזאת תורת העולה, וצ"ל דהיא העולה נמי לא חשיב אלא חד מיעוטא, שאינו אלא חוזק לשון, ודכוותה נפש אחת, ולמה שהביאו תו' שם בשם הירושלמי להקשות דנימא אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, יתכן לפרש דהיינו דקאמר דדריש מיעוטי כה"ג ולא דריש להו לרבות ואף לא אחד מהם, אבל לשון הגמ' שם מי כתיב נפש תחטא כו' לא משמע כן, ובילקוט פ' ויקרא כנראה גריס בגמ' כפרש"י דנפש אחת אורחיה דקרא הוא, ולא חשיב אלא חד מיעוטא, וליתא התם להא דמי כתיב נפש תחטא כו' עי"ש.

ואם נפש כי תחטא וגו' ולא ידע ואשם וגו' (ה' י"ז)

העיר מרן הגר"ד לנדו שליט"א: יש להסתפק בשוחט אשם תלוי לשם מי שמחויב אשם תלוי אי פסיל בדין שינוי בעלים

או"ד לא הוי מחויב כפרה כמותו דשמא זה חטא וזה לא חטא ואי אפשר לחייבו להביא עוד פעם אשם תלוי שמא נתכפר לו בראשון דאפשר דלא נפסל מחמת שינוי בעלים וכנ"ל (ויש לדון מדין ספק ספיקא, ועי'), ומיהו אפשר דאזלין בתר חיוב הבאת הקרבן ולא בתר הכפרה ויל"ע.

ואם נפש כי תחטא וגו' ונשא עונו (ה' י"ז)

העובר איסור כגון חילול שבת כתב השו"ע סי' של"ד דצריך להתענות ארבעים יום שני וחמישי ולא ישתה יין ולא יאכל בשר ויתן במקום חטאת י"ח פשיטין לצדקה ואם ירצה לפדות התענית יתן בעד כל יום שנים עשר פשיטין לצדקה. זה מה שצריך לעשות בשביל תשובה וכפרה על עבירה אחת, וזהו בעולם הזה שיש מושג של תשובה, ויסורים ממרקים, אבל בעולם הבא העונש חמור הרבה יותר.

וכמה צריך להוציא הוצאות להציל מעשיית עבירות, הגר"ח גריינמן נשאל כמה כסף צריך להשקיע בבעל תשובה אחד כדי שיחזור בתשובה, ענה הגר"ח בשאלה, כמה כסף עולה להכשיר טייס אחד בחיל האוויר, ענה השואל בערך מליון שקל, אמר הגר"ח, אם כדי לטוס מתחת השמים משקיעים מליון שקל, אם כן כדי לטוס בשמים מעל השמים אין גבול להשקעה.

מחיית עמלק

דרש מרן הגר"ח זצ"ל בשיבת כפר סבא ש"ק פ' ויקרא זכור ט' אדר ב' תש"ח : אנו רואים בכל התורה, שתמיד מצוה לאהוב כל אדם, ולא מצינו בשום מקום, שהתורה תצוה לשנוא מישהו, גם הקב"ה אוהב את כל בריותיו ומשפיע על כלם טוב, כמש"כ ורחמיו על כל מעשיו, וכל הבריות מושפעות מחסדי ה', שאנו רואים, שבשעה שטבעו מצרים בים, בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר להם הקב"ה, מעשי ידי טובעים בים, ואתם אומרים שירה, שאפי' שהמצרים הרעו מאד לישראל, והעבירו אותם בפרק, מ"מ רחם עליהם הקב"ה, וצוה לא לתעב מצרי, וכן אדומי, לאהוב כל אדם והנה דוקא בעמל, התורה מצוה, זכור את אשר עשה לך עמלק, וכופלת לא תשכח, ומזה נוכל לראות את שחיתותו של עמלק, שהוא אינו אדם אבל רע, אלא אינו אדם כלל רק רע, שאף שהתורה תמיד מצוה לאהוב כולם, אבל בעמלק כופלת אזהרתה לשונאו, כי מדת החסד והטוב שבכל אדם, היא שדוחה את עמלק ושונאתו, כמו בהפטרה, לכאורה אפ"ל, שאלה אנשי הצבא של שאול, הם היו רחמנים, ואילו שמואל שמימיו לא החזיק חרב בידיו, ומנעוריו גדל על ברכי התורה במשכן, יהי' כזה אכזרי, וישסף שמואל את אגג, אבל זהו מה שבארנו, שמדת החסד שבשמואל, היא שהרגה את אגג, ולא ח"ו שהי' אכזרי עליו, אחז"ל, הוא עמלק, הוא נחש הקדמוני הוא יצר הרע, שהוא סמל הרע, ואם עמלק הוא יצה"ר, והתורה מזהירה פעמים למחותו, צריך כ"א לראות למחות את העמלק, שבלבו היצה"ר ובאילו אמצעים, רק בלימוד התורה בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, היא האמצעי למחות את העמלק, ובכל רגע שלומדים בזה מוחים את העמלק שבלב ומקיימים מ"ע מהתורה, זכור ולא תשכח.

פרשת צו

ופשט את בגדיו והוציא את הדשן וגו' (ו' ד')

העיר מרן הגר"ד לנדו שליט"א: כתב ברש"י דאין זה אלא דרך ארץ שלא ילכלך בהוצאת הדשן את הבגדים, ועי' ברמב"ן דיש מרבותינו דס"ל דהוצאת הדשן לא בעי בגדי כהונה. ולמאן דס"ל דבעי בגדי כהונה, יל"ע ממש"כ תוס' במנחות מ"א א' ד"ה תכלת וכו' דבמדינה אין שום היתר לכלאים יעו"ש, ולכא' הא משכח"ל בכהן גדול בהוצאת הדשן דלכא' בעי ח' בגדים (ומיהו לר"ל דס"ל דבכהן הדיט סגי בב' בגדים, לכא' הכא נמי בכהן גדול, וכבר דן בזה בגבו"א יומא י"ב א' ד"ה פשיטא, יעו"ש.

והנותרת ממנה יאכלו אהרן וגו' במקום קדוש בחצר אהל מועד (ו' ט')

העיר מרן הגר"ד לנדו שליט"א: כתב הרמב"ם בפ"ה מה' ברכות ה"ו דהכל חייבין בזימון וכו' אפי' כהנים שאכלו קדשי קדשים בעזרה, ולכא' קשה הא אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד וא"כ ליכא צירוף לזיון באכילה בלא ישיבה, וכמש"כ השעה"צ סי' קצ"ג ס"ק כ"א דהא עכ"פ ישיבה במקום אחד לכו"ע בעינן, ועי' רמב"ן ריש פרק שלשה שאכלו (הובא בביה"ל סי' קצ"ח) ויל"ד. ומיהו לתירוץ השני בתוס' יומא כ"ה א' בד"ה אין ישיבה וכו' דאף על גב דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד הנ"מ לדברים דלא צורך עבודה אבל אכילה צורך עבודה היא דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים מישרא שרי, א"ש.

ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל (ז' ט"ז)

העיר מרן הגר"ד לנדו שליט"א: דעת הרמב"ן דאע"פ דשלמים נאכלים לב' ימים ולילה אחד מ"מ יש מצוה מה"ת לאכלם לכתחילה ביום הקרבתם ורק הנותר ליום המחרת נאכל אז. יעו"ש.

והנה כפי המתבאר מדברי הח"צ בתשו' סי' קנ"א יום הקרבה דבו חייבים לכתחילה לאכל השלמים לדעת רמב"ן אינו יום ולילה שלאחריו (כזמן אכילת קדשים הנאכלים ליום ולילה) אלא זמנם הוא ביום לבד. יעו"ש. ולכ' ד"ז מוכרח מהגמ' דהנה בזבחים נ"ו א' ילפינן מהאי קרא דביום הקריבו את זבחו יאכל (דמיני' יליף רמב"ן דמצוה לאכל השלמים ביום הקרבתם) דדם נפסל בשקעה"ח דביום שאתה זוכה אתה מקריב ביום שאי אתה זוכה אי אתה מקריב, משמע דפירוש מילת ביום האמורה כאן אינה יום ולילה שלאחריו אלא יום בלבד וכשם שהדבר אמור לענין הקרבה ה"ה לענין אכילה כונת הכתוב הוא ליום בלבד דודאי א"א לתת למילה זו ב' מובנים באותו כתוב עצמו חדא לענין הקרבה וחדא לענין אכילה וז"פ.

ולכ' יל"ע לדעת הרמב"ן מהא דתנו בפסחים צ"ח א' נתערב

בבכורות רש"א אם חבורות כהנים יאכלו, ולכ' אמאי שרינן להקריב התערובת הא קמבטל מבכור (דדין אכילתו כשלמים) מצות אכילת קק"ל ביום הקרבתם, שהרי מספקא א"א לאכלם ביום שמא פסח הוא וצריך לאכלם בלילה. (ועיין בח"צ הנ"ל במש"כ על דברי רש"י פסחים פ"ח ב').

ומיהו אפשר דכיון דאין זו אלא מצוה לכתחילה בלבד עדיף לן להקריב הקרבן אע"פ שמצוה זו תתבטל מלומר שירעו עד שיסתאבו ועיין. א"נ אפשר דרמב"ן יפרש מתני' כהאי פירושא בתוס' יומא כ"ט ב' דפסח דתנן בהאי מתני' הוא מותר הפסח יעו"ש וא"ש בפשיטות.

ויל"ד במצות אכילת קדשים ביום הקרבתם דתהא בכלל מ"ע שהז"ג שהרי היא תלויה ביום ההקרבה ואע"פ דזה מאורע פרטי בקרבן מ"מ לא גרע זמן התלויה ביום ההקרבה מזמן התלויה ביום הלידה דתהא מילה מ"ע שהז"ג. אך יל"ע דאפשר דל"ד דשאני הזמן דמצות אכילה ביום ההקרבה משאר מעשההז"ג דהתם הזמן מגביל את חיוב המצוה לעתות מיוחדת מה שא"כ בנד"ד הזמן האמור במצוה זו אינו מגביל את חיוב המצוה או קיומה אלא זהו עצם מהות המצוה שנצטוינו לאכל הקרבן לכתחילה ביום ההקרבה ול"ש לומר שהזמן גרמא שאין הזמן הגורם אלא הזמן הוא הנושא של המצוה וכה"ג אפשר דליתא לדינא דמ"ע שהז"ג דנשים פטורות. ועי'.

ועי' בשלהי מס' ע"ז ע"ו א', דדרך הוא לאכל שלמים למחרת, דאמרינן התם דכי מבשל בה חטאת האידנא הדר מבשל בה האידנא שלמים, דחטאת דלמחר ושלמים דאתמול בהדי וכו' [ויעו"ש ברש"ש], ולכ' משמע דאורחא דמילתא היא לשייר שלמים למחר ותקשה לרמב"ן דמצוה לאכלן ביום הראשון ומיהו אינו מוכרח ושפיר י"ל דגמ' איירי בדעבר והשהה היאך נעבד.

ובבכורות כ"ז ב', דבי רב תני שנה בשנה יום אחד בשנה זו ויום אחד בשנה זו לימד על הבכור שנאכל לשני ימים ולילה אחד, ופשטא דקרא לכתחילה קאמר דתאכלנו שנה בשנה כתיב, ולכ' הא מצוה לאכלו ביום הקרבתו ודוחק לומר דלבי רב יצא בכור מכלל כל הקק"ל לענין זה, ומיהו שפיר י"ל דקרא אם נשתייר קאמר ועי'.

ובפסחים ע' א' אמרינן דחגיגת י"ד לאו חובה היא ועי"ש בתוס' דכל ענינה הוא כדרבנן וקראי דדרשינן מינייהו חגיגת י"ד אזלי לתנאי דס"ל דהוא חובה יעו"ש. ולכ' כיון דמה"ת הוה חגיגת י"ד ככל שלמי נדבה ואית בהו מצוה לאכלם ביום הקרבתם א"כ היכי שרינן לבטל מצוה זו ולאכלם בערב ומיהו אינו קו' כ"כ ויש כח ביד חכמים וכו'.

ומיהו בלא"ה אין שיטת התוס' מוסכמת דמדברי הרמב"ם פ"י מהק"פ נראה דס"ל דאף על גב דחגיגת י"ד אינה אלא רשות מ"מ היא קרבן מסוים מה"ת אלא שאין חיוב להביאו [ועיין בצל"ח פסחים שם שהביא דברי הר"מ, וע"ש שכ' דנפ"מ בדין זה דחדית קרא דאיכא חגיגת י"ד, דלכ' מ"ש משלמי נדבה, דשרי להביאו לאחר תמיד של בהער"ב וליכא

שניתזו עליו דם חטאת צריך להיות הכיבוס במקום קדוש, וכלים שבישלו בהם וצריכין מריקה ושטיפה כתב החזו"א בקדשים קמא סי' ל"ז דגם קדשים קלים צריכין מריקה ושטיפה בעזרה, ע"ש ההוכחה.

וידוע שהאור שמח חלק על החזו"א בזה ואמר מנלי' שצריכות הנשים הביא את כל הסירים לעזרה כדי להדיחן, ושלח לחזו"א דברי התוספתא בפ"י דבמקום אכילתן מריקתן ושטיפתן, וא"כ קדשים קלים שנאכלין בכל העיר א"כ יהי' הדחתם נמי בכל העיר ואי"צ להדיחן דוקא בעזרה. והחזו"א דחה הדברים כמבואר בספר ועשה ט"ס בדברי התוספתא, האו"ש התבטא איך שגם אחרי שמביאים לחזו"א תוספתא מפורשת גם לא ניחא לי' בזה ועושה ט"ס.

הודאה על נס רבו

אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת מרבכת חלת בלולת בשמן

מין הגרש"ז אויערבאך זצ"ל הביא כתוב בספר עליות אליהו ז"ל סיפר לי הרה"ג מ' זלמן זאב נ"י מ"מ דפה אשר הגאון חמי זקני מו"ה חיים מוולוז'ין נ"ע אמר כי בבואו לגשר העובר על הנהר סמוך ראמאניווע הסמוכה לסלוצק צריך לברך ברוך שעשה לי נס במקום הזה כי שמה עברה זקנתו של הגאון עם בתה היא אם הגאון אשר היתה אז ילדה מוטלת בכר עריסה ונפלו למים וברוב עמל הצילו דרך נס אך את הכר עם התינוקת אשר צפה למעלה ולחממה ולגבה שמו אותה בתנור מוסק ונכווה רגליה מכוות אש ובאתה באש ובמים והקורא דורות מראש וידע כי מאת הילדה הזאת ייצא פרי צדיק גאון עולם בזכותו ניצולה ואמר הגאון מוהר"ח נ"ע כי הנס הזה נעשה גם לו במקום הזה כי אם היתה נטבעה מאין היה לו רב גדול ונורא כהגאון רבו ויש להוסיף ולהטעים כי מה שבירך כן הגם שגם ללא נס זה היה רבי חיים וולוז'ינר בעולם אבל לא היה זה אותו רבי חיים הוא לא היה באותה דרגה רוחנית כפי שזכה לה כתלמיד מובהק לאדונינו הגר"א ז"ל ולכן בירך שעשה לי נס במצבי שלי נעשה לי נס שבזכותו חי אני במצב אחר.

לאור זה נבין מדוע בפסח בליל הסדר אנו אומרים אשר גאלנו וגאל את אבותינו וכו' ואילו בחנוכה ובפורים אומרים רק שעשה נסים לאבותינו וממה נפשך אם צריך האדם להודות על כל נס שנעשה לאבותיו כי ממילא הוא בכלל אם כן גם בחנוכה ובפורים נודה להקב"ה בנוסח זה אלא ביאור הענין בך הוא בנס כזה שאילולא אירע לאבותיו אזי לא היה בא כלל לעולם אין שייך לברך שעשה לי נס במקום הזה כי לא שייך לומר לי כי הוא במצבו כיום לא אירע לו שום נס אלא שאם לא היה הנס מתחולל לא היה כלל בעולם מה שאין כן בשיעבוד מצרים שאילו לא היה גואל הקב"ה את אבותינו היינו גם אנחנו באים לעולם אלא שהיינו אנחנו במצב שפלות רוחנית של שיעבוד מצרים במצב של שקיעה בחמישים שערי טומאה בזה יש מקום לברך שעשה לי נס במקום הזה בי אני במצבי של היום נעשה לי נס בכך שאבותי יצאו משיעבוד מצרים.

בי' איסור דהשלם ע"ש. ועו"ל דנפ"מ לדינא דידן דשרי להשהותו עד לערב ואי"צ לאכלו ביום הקרבנות. ועו"ל דנפ"מ אולי דעבודתו בכל המשמרות ככל קרבנות הרגל ודמי לק"פ דכתב המנ"ח מ' תק"ט דעבודתו בכל המשמרות דכל ישראל נכנסין בשער אחד וא"כ ה"נ חגיגת י"ד ויל"ח. ועו"ל"ע לענין האמור בדף פ"ט ב' הממנה וכו' ועל חגיגתו וכו' דלכ' ל"ש אלא אי חגיגת י"ד היא מה"ת וצע"ש בסוגיא בגדר הענין וע"ש מאירי].

ואמנם כ"ז א"נ דמצוה דאכילת קדשים ביום הראשון הוא על כל הקרבן אבל מדברי הרמב"ן נראה דאין הדבר כן ורק מקצת מהשלמים מצוה לאכל ביום הראשון ולא כולם, וז"ל הרמב"ן שם, ולא שיהא רשאי להניח כולו ליום המחרת אבל מצוה שיאכל ממנו בראשון והנותר ממנו במקרה יאכל במחרת, ע"כ. דקדק בלשונו דרק כולו אינו רשאי להניח אבל מקצתו שרי, וכמו דאסיק שיאכל ממנו בראשון, ולא אמר שיאכל כולו או שיאכלנו [ולשון "במקרה" אינו דרך איסור אלא כנגד שכתב קודם, ולא שישאיר ממנו בכונה], והיינו דאין המצוה אלא לאכל מקצת מהשלמים ביום ההקרה ולא כל השלמים [וע"ש בס' ק"א].

ומיהו האי מקצת לא איתפרש שיעורי' ואפשר דסגי בכזית. ויל"ע אי סגי בחלק בעלים או חלק כהנים בלבד או בעי מכל חלק וחלק שיאכל מקצת ממנו. ועי'. [וכן יש לדון אי אכילת לח"ת מהני לתודה וכן איפכא, א"נ דהאי דינא איתא בנאכלים ליום ולילה].

ולפי"ז א"ש ההיא דע"ז ודבכורות דשפיר מצי להשהות השלמים למחרת אם אכל מקצת מהם ביום הראשון. וכן ההיא דשלמי שמחה יכול לשייר מהם ולאכל בערב. וכן חגיגת י"ד לדעת תוס' פסחים דהוה מדרבנן שפיר מצי לשייר לערב אם יאכל מקצת ממנו ביום, וצ"ב.

ובההיא דטובלת ואוכלת בקדשים בערב שכתבנו לעיל דמציא האשה לסמוך שיאכלו החטאת עד הערב דכהנים מצווים לאכלה עד הערב לא תקשה להמבואר דרק מקצת נצטוו לאכל ואכתי ניוחש שמא נשתיר לערב, דלענין כפרה סגי באכילת כזית וכמש"כ החזו"א הנ"ל.

ובתרג"א בראשית מ"ט כ"ו איתא, ובעידן רמשא יהון מפלגין מותר חולקיהון משאר קודשיא, ולכ' הרי מצוה לאכל ביום ההקרה וגם הנאכלים ליום ולילה בכלל וכמשנת"ל. ולהמבואר א"ש דסגי באכילת מקצת ואפשר דאפילו בכזית וזה מקיימים ביום והשאר מחלקים בערב.

ומדברי האו"ש פ"י ממעשה"ק (וכ"ה בצל"ח ריש ברכות), נראה דפרש דברי הרמב"ן דהמצוה לאכל הכל ביום הראשון. וכ"נ מדבריו שם דס"ל דיום הראשון הוא עם הלילה שלאחריו שלא כמשנת"ל יעו"ש.

ועי' בש"מ זבחים נ"ו ב' אות ח' בשם תוס' ר"פ, ומפשטות לשונו וכן מלשון תור"פ הנדמ"ח על פסחים ג' א' נר' לכ' דס"ל דהמצוה לאכל הכל ביום הראשון וצ"ב.

וכלי חרש וגוי' ישבר וגוי' ומרק ושמץ במים (וי' כ"א)

היכן הוא מקום המריקה ושטיפה, הנה כיבוס של בגד

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת זכור תשע"ט

ויאמר שאול אל שמואל הטאתי כי עברתי את פי ה' ואת דבריו.

הנה נקט שעבר על שתי דברים, את פי ה', ואת דבריו. ויש לבאר, דמחיית עמלק מלבד מה דהיא מ"ע דאורייתא לדורות, עוד היה אצל שאול מצוה מיוחדת, דכיון דשאול נצטוו בנבואה ע"י שמואל להלחם בעמלק, א"כ היה מצווה בזה במיוחד, במ"ע דלשמוע בקול נביא.

ולפי זה יש לבאר, דזהו שתי הדברים שנקט, דפי ה', היינו המ"ע דאורייתא, ואת דבריו, היינו דברי הנביא, שעבר על המ"ע דלשמוע בקול נביא.

ובזה יש לפרש מה שאמר שאול לשמואל, 'ועתה שא נא את הטאתי', והלא הקב"ה הוא המוחל הטאים, ומה ביקש משמואל שישא את הטאתו.

אכן לפי המבואר יש לומר, דעל מה שעבר על המ"ע דאורייתא, ע"ז מהניא תשובה, ומה שאמר שאול לשמואל שישא חטאתו, היה על מה שעבר על מצוות הנביא, וסבר שאול שיכול שמואל למחול על זה, שהנביא יכול למחול למי שעבר על דבריו, שהוא כעין הא דאיתא בסוטה וסנהדרין דזקן ממרא שרצו ב"ד למחול לו מוהליו לו. (עיין סנהדרין דף י"ז, ורמב"ן פר' בהעלותך).

ויש להוסיף בזה עוד, דהנה שאול אמר ועתה שא נא, ומהו ועתה, ובפשוטו היינו אחר ששב ואמר חטאתי.

אכן לפי המבואר יש לומר דמה שאמר ועתה, היינו אחר ששב על ביטול המ"ע דאורייתא, בזה שאמר חטאתי, ואם כן לא נשאר רק החטא שעבר על דברי נביא, וע"ז אמר שא נא את חטאתי, ואז ימחל לו לגמרי, ונמצא שאין כלל חטא, וא"כ ממילא יהא כמו שסיים דבריו, ושוב עמי ואשתחוה לה'.

והנה לעיל כתיב, 'ויאמר שמואל החפץ לה' וגו', הנה שמוע מזבח טוב, להקשיב מחלב אלים'. הרי חשב הכתוב שתי עניינים, וכפילות יש כאן, שמוע, ולהקשיב.

ובתרגום יונתן איתא 'הא קבלת למימריה מנכסת קודשין טב, לאצטא למילי נביאוהי מתרב פטימין', ומבואר בדברי התרגום דפירש דשמוע, קאי על דבר ה', ולהקשיב, קאי על דברי הנביאים, וזהו כמו שנתבאר, דמלבד המ"ע דאורייתא שהיה בזה, עוד היה בזה גם החיוב לשמוע בקול נביא.

והנה להלן כתיב 'כי חטאת קסם מרי, ואון ותרפים הפצר', הנה גם כאן חשב הכתוב תרי מילי, וגם בזה איתא בתרגום יונתן, 'כן חובת כל גבר דמסרב פתגמא כו', כן חוב כל אנש

דפצר ומוסיף על מילי נביא', הרי דגם כאן חשב הכתוב תרי מילי בתביעה, חדא שצריך לשמוע דבר ה', ועוד שצריך להקשיב לדברי הנביא, וכל זה הוא כמו שנתבאר, שהיה בזה גם עבירה על מ"ע דאורייתא, וגם עבירה על דברי הנביא.

והנה לעיל כתיב שה' אמר לשמואל על שאול, 'כי שב מאחרי, ואת דברי לא הקים', ויש לפרש דאמר כאן שתי דברים, חדא כי שב מאחרי, והיינו שלא קיים המ"ע דאורייתא, ועוד שאת דברי לא הקים, והיינו המצוה המיוחדת מפי נביא.

והנה בתחילת הפרשה כתוב, 'ויאמר שמואל אל שאול, אותי שלח ה' למשחק למלך על עמו על ישראל, ועתה שמע לקול דברי ה'.' והכתוב צריך ביאור מה תלוי שצריך לשמוע בקול ה' במה שהוא מלך.

ולפי מה שנתבאר דהיה כאן שתי חיובים, גם משום מ"ע של מחיית עמלק, וגם משום מצוה לשמוע בקול הנביא, יש לפרש דהכי קאמר, אותי שלח ה' למשחק למלך על עמו ישראל, ומכיון שהוא מלך, על ידי זה הוא מצווה במצות עשה דאורייתא דמחיית עמלק. ועוד, ועתה שמע לקול דברי ה', היינו שכעת עוד נתחדשה נבואה מיוחדת על מחיית עמלק. וזהו 'ועתה', שזה מצוה שנאמרה ונתחדשה עתה בנבואה.

וישלח ה' בדרך ויאמר לך והחרמת את החטאים את עמלק ונלחמת בו עד כלותם.

צריך ביאור למה הזכיר שמואל עכשיו שעמלק היו חטאים, ולא נזכר טעם זה בעיקר הציווי בתחילתו.

ונראה לבאר בזה, על פי דברי הגמ' ביומא דף כ"ב ע"ב, דדרשו שם, דבשעה שאמר לו הקב"ה לשאול, לך והכית את עמלק, אמר שאול, ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה, ואם אדם חטא, בהמה מה חטאה, ואם גדולים חטאו, קטנים מה חטאו, יצתה בת קול ואמרה לו, אל תהי צדיק הרבה, ומבואר מדברי הגמ', דשאול סבר שעמלק לא היו חוטאים גמורים, ואינם ראויים ליאבד.

ולפי זה יש לפרש, דלכן הזכיר שעמלק הם חטאים, שזו היא התשובה לדברי שאול שלא כמו שסבר הוא שאינם חטאים גמורים, אלא הם כן חטאים.

וילך אליו אגג מעדנות ויאמר אגג אכן סר מר המות.
וברש"י כתב, יונתן תרגם, אגג מפנקא. וברד"ק כתב, כלומר,
הלך אליו כמהלך המלכים בתענוג, כלומר אע"פ שהיה קרוב
למיתה הלך אליו בגאווה וכו'.

וצריך ביאור, מפני מה הלך מעדנות כמהלך המלכים בתענוג,
והרי הולכין להורגו.

ונראה לפרש על פי מה דאיתא בילקוט שמעוני (ש"א ט"ו,
קכ"ג), דכשמואל בא להורגו באופן חמור, והיה מותחו על
ארבעה קונדיסין, אמר לו אגג, וכי כך ממיתין את השרים
מיתות חמורות. ומבואר דאגג סבר דאע"פ שיהרגוהו, אבל
מ"מ יהא זה במיתה קלה, דאין ראוי להמית שרים במיתה
חמורה.

[וכעין זה מצינו בנביא שופטים (ח', כ"א), ויאמר זבח וצלמנע,
קום אתה ופגע בנו, כי כאיש גבורתו וגו', ובמצו"ד פירש, כי
בעבור רוב הגבורה שבך, תמית בפעם אחת ולא תשנה, וכן
ראוי והגון להקל מיתת המלכים].

ולפי זה יש לפרש, דעל כן הלך אגג מעדנות כדרך המלכים,
משום דסבר שיהרגוהו כדרך שהורגין את המלכים, ואע"פ
שהולך למות, מ"מ הלך מעדנות על מנת שיהרגוהו כדרך
המלכים, וכשראה אגג שאינו כן, אמר, אכן סר מר המות,
שבאמת יהרגוהו באופן מר, וכמו שאיתא בילקוט שברר לו
מיתה מרה, שהיה מחתך מבשרו זתים זתים ומאכיל לנעמיות,
או שהיה מותחו על ארבעה קונדיסין, וזהו מר המות.

ו**יאמר שאול אל שמואל הטאתי כי עברתי את פי ה' ואת
דבריו וגו'.** ועתה שא את נא הטאתי ושוב עמי ואשתחיה
לה'. ויאמר שמואל אל שאול לא אשוב עמך כי מאסתה את
דבר ה' וימאסך ה' מהיות מלך על ישראל.

והיינו דלא הועיל לשאול מה שחזר בתשובה, וצריך ביאור
למה באמת לא הועילה לו התשובה.

עוד צריך ביאור, דכבר בתחילה אמר שמואל לשאול, יען
מאסת את דבר ה' וימאסך ממלך, וא"כ מה נוסף עכשיו
בדברי שמואל עוד שחזר ואמר לו שה' מאס בו מהיות מלך
על ישראל.

ויש לבאר בזה, דאם היה זה חטא גרידא, והיה זה עונש על
החטא, אז תשובה הייתה מועלת, דעל ידי התשובה נמחק
החטא והדר לכדמעיקרא, וכן סבר שאול דהמלוכה נלקחה

ממנו בתורת עונש על החטא, ועל כן סבר שאול דעל עונש
מועלת תשובה, ועל ידי התשובה שוב תחזור אליו המלוכה.
אבל האמת דהמלוכה נלקחה ממנו, לא היה זה רק בתורת
עונש על החטא, אלא היה זה משום שהקב"ה מאס בו מהיות

מלך על ישראל, דהיה זה מאיסה וביטול על בחירתו למלך,
ועל זה לא מהני תשובה, דגם אחר שיעשה תשובה, לא תחזור
הבחירה בו, ועל כן לא הועילה לו התשובה.

וזהו שהשיב שמואל לשאול, כי מאסת את דבר ה', ר"ל שאין
זה עבירה גרידא, אלא יש כאן מאיסה בדבר ה', ועל כן מדה
כנגד מדה מאס בו ה' מהיות מלך, והיינו שנתבטלה ממנו
הבחירה שנבחר למלכות, ותשובה אין מוכרח שתועיל להחזיר
הבחירה בו למלכות.

וזהו שתחילה אמר לו וימאסך ממלך סתם, וסבר שאול שזהו
רק עונש גרידא, ועל כן מהני תשובה לבטל זה, והוסיף שמואל
אח"כ ואמר, וימאסך ה' מהיות מלך על ישראל, היינו
שנתבטלה ממנו הבחירה שנבחר מתוך ישראל למלך עליהם,
וזה לא הדר ע"י תשובה.

והנה לעיל כתיב, שה' אמר לשמואל נחמתי כי המלכתי את
שאול למלך, כי שב מאחרי ואת דברי לא הקים, ומבואר
להדיא בכתוב דהיינו שנתבטלה הבחירה בו, ולא היה זה רק
עונש של נטילת המלוכה גרידא, ועל זה אמר הכתוב הטעם,
'כי שב מאחרי ואת דברי לא הקים', היינו שמלבד שדברי לא
הקים, היינו שלא קיים המצות עשה, עוד יש בזה מאיסה, וזהו
כי שב מאחרי, וע"ז במדה כנגד מדה, בטלה הבחירה בו
למלכות.

ובזה יש לפרש את הכתוב להלן פרק ט"ז, ויאמר ה' אל
שמואל, עד מתי אתה מתאבל אל שאול, ואני מאסתיו ממלך
על ישראל. אשר לכאורה צריך ביאור דהרי על זה גופא הוא
דהתאבל שמואל.

אכן לפי המבואר יש לומר, דאילו לא הייתה מתבטלת
הבחירה בו, והיה זה רק עונש של נטילת המלכות גרידא, ע"ז
שייך להתאבל, אבל על ביטול הבחירה לא שייך להתאבל,
וזהו שאמר לו הקב"ה, 'ואני מאסתיו', שבטלה הבחירה בו,
וזהו שהוסיף 'ממלך על ישראל', ר"ל דהבחירה היא מתוך
ישראל למלך עליהם, וזהו הדבר שמאסתיו בו, ועל כן שוב לא
שייך להתאבל על זה, אחר שהכל בטל.

הדברים נערכו מתוך שיעור הנמסר בעש"ק
בישיבת "עטרת שלמה" – קרית הישיבה
את השיעור במלואו ניתן לשמוע בקול הלשון
5-7-1-1-1-6171001-03 (מס' חדש)

דברי השירה

ויזכר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (דברים לא)

מתורת מוריניו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ 'דברי שיר' ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל d036194741@gmail.com

פרשת ויקרא - זכור

יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים

במדרש תחילת פרשת צו (ויק"ר ז' - ג') כתוב שמתחילים ללמד לילדים קטנים ספר ויקרא, ומפרש רב אסי שם מה הענין שילדים קטנים ילמדו מספר ויקרא? מפני שכתוב שתינוקות של בית רבן טהורים הם, יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים, למה יבואו טהורים דווקא ויתעסקו בטהורים? וכנראה כשלומדים ספר ויקרא, מלבד מה שכל לימוד תורה משפיע על הלומד, יש חשיבות וקדושה מיוחדת בפרשת הקרבנות שמשפיע קדושה יתירה על האדם, וכדי לקלוט ולקבל את ההשפעה זה תלוי בקדושה של הלומד כמה הוא טהור, ולכן מנצלים את ימי הילדות ללמוד קרבנות. כתוב בגמ' יומא (דף מג ע"ב) שכהן גדול ביר"כ קודם מתוודה על עצמו, ואחר כך על כל הכהנים, ולאחר מיכן על כל עם ישראל, והטעם לזה יבא זכאי ויכפר על החייב, והיינו שקודם יטהר את עצמו מהעבירות שבידו, ואז יבוא טהור ויכפר, אדם שמגיע לתקן ולטהר את השני, קודם שהוא עצמו יהיה טהור ואז יוכל לבקש בשביל השני.

ויש עוד טעם ללמוד ספר ויקרא כדי להכניס לילד את היסוד של הקרבנות, לרמז על מסירות נפש לתורה ולרבונו של עולם.

~ ~ ~ ~ ~

מידת הענווה

ספר ויקרא, מלמד יראה, והבעל הטורים מבאר מדוע נכתב אל"ף זעירא לרמז לנו על הענווה של משה רבינו, שאם היה אומר ויקרא זה נראה שהוא אומר על עצמו שאני חשוב, שהקב"ה קרא לו, ולכן כתב ויקר לשון מקרה, כאילו לא דיבר הקב"ה עמו אלא במקרה כדרך שנאמר בבלעם (במדבר כג - ד') ויקר שנגלה לבלעם רק במקרה, והנה זה שנכתב דווקא בתחילת ספר ויקרא הוא 'זעירא' כי עכשיו בויקרא מתחילים ללמד את עיקר תר"ג מצוות, עד עכשיו היה ספר בראשית שזה דרכי האבות הקדושים, וספר שמות זה סיפור יציאת מצרים ובניית המשכן, וכעת מתחיל קיום תר"ג מצוות, וזה בא ללמד אותנו שהיסוד של תורה זה מידת הענווה, הגמ' אומרת במסכת תענית (דף ז' ע"א) שתורה נמשלה למים, מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך, אף תורה יורדת למקום נמוך, להראות לנו שמי שרוצה באמת להיות בן תורה אמיתי, זה עם מידת הענווה. שמעתי מראש ישיבת פוניבז' מרן הגאון רבי שמואל רוזנבסקי זצ"ל להקשות שכתוב (עי' עירובין דף י"ג ע"ב) כל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו, וכל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו, ואם כן נמצא שלשניהם אין כבוד, אחד מפני שהכבוד בורח ממנו ואחד מפני שהוא בורח מהכבוד, וא"כ מה ההבדל ביניהם.

פירש רבי שמואל באידיש כבוד האט שטארקערע פיס, [תרגום - הרגלים של הכבוד הם יותר מהירים מהאדם], ולכן אם אדם רודף אחר הכבוד, הכבוד רץ יותר מהר ממנו, והוא לא יכול להשיגו, אבל אם הוא בורח מהכבוד, הכבוד רץ אחריו [והכבוד הולך יותר מהר] והכבוד ישיג אותו. [מספרים שאחד הגיע לרבי שלו ואמר לו 'רבי, אני לא מבין, אני בורח מן הכבוד והוא לא מגיע? איך זה? הרי כתוב כל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו, ואני בורח ואני לא רואה שמגיע?'] ענה לו הרבי, כנראה שאתה מסתובב כל הזמן כדי לראות את הכבוד שמגיע מאחריך, אם אתה מסתובב אז הכבוד בורח ממך, מי שעושה כאילו, לא יעזור לו. אצל משה רבינו כתוב "והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה". כולם שואלים האם באמת משה חשב שהוא פחות מבן אדם פשוט? הוא לא ידע שהוא באמת יותר גדול? התשובה היא, מידת ענווה זה לא לחשוב שאני עם הארץ, ענווה זה להרגיש שלא מגיע לי כלום, דהיינו שמשה רבינו ידע בדיוק שהוא הכי גדול בעם ישראל, והוא היה היחיד שדיבר עם הקב"ה פנים אל פנים, והכל עבר דרכו, אז איך זה שהיה עניו? אלא שלא ביקש ע"ז שחר כי הרגיש שהכל מתנה משמים, ולא ראו לשבח ע"ז.

אצלנו, חושבים שלמדנו חצי מסכת או למדנו מסכת ברכות אנחנו כבר כמעט רשכבה"ג, אם אנחנו עושים קצת אז חושבים שכבר מגיע לנו... מי שיותר גדול יודע שהדרך היא הרבה יותר ארוכה ואז הוא מרגיש יותר קטן, וכמו בחודש אלול, מי מפחד באלול?? הצדיקים מפחדים, ואנשים רגילים לא מפחדים כלל, איך זה? לכאורה צריך להיות הפוך! מי שהוא פחות בעל מדרגה הוא צריך יותר לפחד, ומי שיותר גדול צריך להיות יותר רגוע, ובפועל זה בדיוק הפוך, מרן הגאון רבי שך זצ"ל היה מספר שלא היה שייך לדבר עם הבית הלוי באלול!

והטעם בזה פשוט, כי הצדיקים יודעים שהדרך מאוד ארוכה, ומרגישים שעדיין לא התחילו את הדרך, ולכן הם חושבים שהם בכלל לא עשו מה שמוטל עליהם, אבל אנשים אחרים חושבים, ב"ה אני כבר...

בן אדם שיודע מה מוטל עליו אז מרגיש יותר את הצורך במידת הענווה כדי להתקדם בעבודת ה', ובבין אדם לחברו.

מספרים שרבי עקיבא איגר ורבי יעקב מליסא [בעל נתיבות המשפט] נסעו לוורשא ביחד, ואז לא היה רכבת, והיו נוסעים בסוסים ועגלות, כשהגיעו לוורשא, אנשי העיר שמעו ששתי גדולי הדור באים, כל העיר יצאו לקבל אותם, והחליטו שהכבוד של הגדולים הוא שהם בני העיר יסחבו בעצמם את העגלות בלי הסוסים, אז הם שיחררו את הסוסים מהמוטות והם עצמם התחילו לסחוב את העגלות, רבי עקיבא איגר ישב בעגלה אחת והסתכל מה קורה בחוץ, וחשב לעצמו, כנראה שמכבדים את הנתיבות, גם אני רוצה לכבד את הנתיבות, אז רע"א יצא מהעגלה שלו והתחיל למשוך ביחד עם כולם, והיה כל כך הרבה אנשים שלא שמו לב שרבי עקיבא איגר יצא מהעגלה, ובעגלה שניה ישב הנתיבות, וגם הוא שם לב לכל מה שקורה בחוץ, וראה שאין סוסים ושנאנשי העיר מושכים את העגלות, וחשב גם הוא, כנראה שזה לכבוד רבי עקיבא איגר, אז גם הוא יצא מהעגלה שלו וסחב איתם [ויצא שכולם סחבו עגלות ריקות]. זה היה מידת הענווה של פעם, באמת הרגישו, אני אפילו לא התחלתי, השני כן גדול וצריך לכבדו.

כשאדם חושב עם עין טובה על השני ושהוא בעצמו עדיין לא התחיל והשני כן, הענווה מגיע ממילא.

החפץ חיים כותב בהלכות לשון הרע, ממה מגיע לשון הרע, שאותו אדם שמדבר מרגיש שהוא יותר טוב מהמדובר, אבל אם באמת היה מרגיש שהוא כלום, לא היה מדבר בכלל על השני.

(ה' - י"ב) "וקמץ הכהן ממנה"

מסופר שהיה בחור, ממשפחה מיוחסת של כהנים בני תורה, מתלמידי המשך חכמה, שנכנס לחופה עם בת זוגו, וכבדו את המשך חכמה לסיפור קידושין, ואחרי שנגמר החופה רבי מאיר שמחה נתן ברכה לחתן ואמר וקמץ הכהן ממנה, כולם התחילו לנסות לפרש את המילים האלו, להסביר את כוונת המשך חכמה, כל אחד אמר רעיון משלו, בסוף שאלו את המשך חכמה מה היתה כוונתו, אז הוא חיך וענה שהגמ' במסכת ברכות (דף ח') אומרת שבארץ ישראל נהגו לשאול לאדם שנשא אשה מצא או מוצא, הגמ' שואלת מה זה מצא מוצא, ומפרשת שמצא זה מצא אשה מצא טוב, או מוצא זה ומוצא אני מר ממות את האשה, החילוק בן מצא למוצא, שאחד עם קמץ והשני זה עם חולם, ולכן אמר לו וקמץ הכהן ממנה, שאצלו המצא יהיה עם קמץ, מצא אשה מצא טוב.

~~~~~

ענין הקרבנות וענין התפילה

יש מחלוקת בין הרמב"ן לרמב"ם, מה שורש הענין של קרבנות, הרמב"ם [בספר מורה נבוכים ג' - מ"ו] כתב שזה כדי לבטל את העבודה זרה של הגויים והרמב"ן [ויקרא א' - ט'] כתב שהטעם הוא שיחשוב שכל מה שעושים לבהמה היה ראוי לעשות לו, וממילא ירגיש שצריך לעשות תשובה ומתקרב לה'.

כתוב שכשבן אדם מתפלל זה כאילו שהוא מקריב קרבן, כך צריך להרגיש, וכך כתוב בשו"ע (סימן צח סעיף ד') התפלה היא במקום הקרבן, ולכן צריך לזהר שתהא דוגמת הקרבן בכוונה ולא יערב בה מחשבה אחרת, כמו מחשבה שפוסלת בקדשים, ומעומד, דומיא דעבודה, קביעות מקום כמו הקרבנות, שכל אחד קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמיו, ושלא יחוצ דבר בינו לקיר, דומיא דקרבן שהחציצה פוסלת בינו לכלי, וראוי שיהיו לו מلبושים נאים מיוחדים לתפלה, כגון בגדי כהונה, אלא שאין כל אדם יכול לבזבז על זה, ומ"מ טוב הוא שיהיו לו מכנסים מיוחדים לתפלה, משום נקיות.

כתוב באבודרהם (סוף תפילת שחרית של חול) שאמנם כל אחד נחשב כמי שמביא קרבן שלו ע"י תפילתו, אבל השליח ציבור עליו לדעת שהוא השליח להביא הקרבנות של כל הציבור לפני ולפנים, עי' שם, ועל אחת כמה וכמה שהוא צריך להיות אחראי להתפלל בכוונה, לא סתם שיאמר מילים, צריך שייגיד כל מילה, שלא יבלע מילים, שכולם ישמעו מילה במילה, וגם המחשבות של השליח ציבור.

ראש ישיבת פוניבז' לצעירים מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל אמר לי פעם, שהרי כתוב שאם בן אדם לא כיוון בשמונה עשרה, יכול להשלים את זה אם שומע את תפילת הש"ץ ומכוון איתו ביחד זה מעלה את תפילתו, ויכול עדיין להשלים את כוונתו. וא"כ הש"ץ צריך לדעת שזה מחייב, שהוא לא מביא רק את קרבנו, הוא מעלה את הקרבן של כל אחד ואחד מהציבור לפני ולפנים, ועי"ז יהי רצון שיתקבלו כל התפילות.

*****

גדר החיוב של קריאת פרשת זכור

מתי זמן החיוב של קריאת התורה של זכור? האם יש חיוב לשמוע כל שנה מן התורה או לא? החינוך (תר"ג) כותב ודי לנו בזה לזכור ענין פעם אחת בשנה או שתי שנים ושלש. ומוסיף דמי שלא קרא כל החיים הוא ביטל עשה זה. יוצא לפי החינוך, שחיוב קריאת פרשת זכור זה לא כל שנה, יכול להיות אפילו פעם בשלש שנים ובזה יוצא ידי חובתו מן התורה.

במנהגי החתם סופר (פ"ט) כתוב שבשנה מעוברת החתם סופר היה מכוון בפרשת כי תצא [שלפני שנת העיבור] לקיים מצות זכירת מחית עמלק כדי שלא יהיה יותר משתים עשרה חודשים שלא ישמע זכור.

המהר"ם שיק (עשה תר"ה) שאל את החתם סופר זצ"ל מה נעשה בשנה מעוברת שהרי שכחה זה י"ב חודש כמו שכתוב בגמ' בבא מציעא לגבי יאוש של אבידה שאחרי י"ב חודשים יש דין יאוש, וא"כ מה קורה כשיש יותר [כמו בשנה מעוברת], וענה שמכוון לצאת בפרשת כי תצא.

מאידך יש לציין שיש תשובת חתם סופר (אבן העזר ח"א תשובה ק"ט) שכשחז"ל תקנו ששכחה זו שנה, אז אם חז"ל מוסיפים עוד חודש בשנה אז בן אדם יזכור עוד חודש, שזהו הכח של חז"ל.

שאלו את הסתירה בחת"ס את הגאון רבי ישראל וועלץ זצ"ל ויישב את החתם סופר שלעולם החתם סופר עצמו סבר שמעיקר הדין זוכרים שנה שלימה [אפילו כשהיא מעוברת] ורק לעצמו החמיר לצאת בפרשת כי תצא.

המשנ"ב (ס' תרפ"ה סק"ב) כותב שאם שכחו לקרוא אחד מארבע פרשיות [כולל פרשת זכור] אין צורך לקרוא בשבוע הבא. ומשמע כמו החינוך שאין חיוב מעיקר הדין לקרוא כל שנה.

ויש לדון האם המצווה היא לזכור פעם בשנה או שיש חיוב כל רגע ורגע לזכור אלא שע"י קריאה פעם בשנה זוכרים במשך כל השנה עד לשנה הבאה. והנפק"מ למי שנעשה בר מצוה באמצע השנה, אם נגיד שכל רגע ורגע יש חיוב לזכור א"כ יהיה חייב לקחת ספר תורה ויקראה בפנים. וכמו כן גר שנתגייר למה שיחכה עד פעם הבאה שיקראו הרי יש חיוב כל רגע ורגע. מכל זה משמע שאין חיוב כל רגע.

~~~~~

חיוב הריגת עמלק בזמן הזה?!

ברמב"ם (ספר המצוות קפ"ז) כותב אבל נוהג בכל דור ודור כל זמן שנמצא מזרע עמלק מצוה להכריתו. כתוב בחוט המשולש שבליל הבר מצוה של החתם סופר גוי תקף אותו ורצה להורגו. החתם סופר עמד עליו והרג את הגוי והלך לרבו רבי נתן אדלר ושאל וכי זו מתנת בר מצוה של הרבנו של עולם? [להרוג גוי]. אמר לו רבי נתן, הפוך, הרבנו של עולם נתן לך מצוה של מחיית עמלק. ספרו זאת למרן הסטייפלר זצ"ל ואמר שאינו מאמין שהחתם סופר הרג גוי.

מספרים על הבית הלוי שפעם היה בבית משפט ויצא חיזור ואמר שראה גוי אחד שהיה עמלקי והצטער שלא זכה להורגו [אומרים שרבי חיים מוולוז'ין זצ"ל היה לו סימן על המצח של גוי מי זה עמלקי].

המנחת חינוך כותב שעתה אין מצוה להרוג עמלקי כיון שבא סנחריב ובלבל העולם, וכל דפריש מרובא פריש. הגאון כותב שהגרמנים ימח שמם וזכרם היו עמלקים. מהאי טעמא רבה של ירושלים רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל היה נוהג שמתי שמלך היה מבקר בירושלים היה יוצא לקראתו לכבודו של מלכות בלחם ויין אבל כשמלך גרמניה הגיע לירושלים הוא לא קיבל את פניו כיון שהגאון אמר שהם מזרע עמלק.

השם יעזור שבזה שאנו מדברים על מחיית עמלק נזכה למחיית עמלק כפשוטו וגם העמלק הפנימי [היצר הרע] ימחה.

לעילוי נשמת הגאון רבי רפאל אביגדור יחזקאל ב"ר עזריאל ברטלר זצ"ל
מחשובי תלמידי מרן החזון איש זצוק"ל - נלב"ע י"ח אדר ראשון תשע"ט - ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
הר"ר בן ציון הלוי בן הר"ר אברהם משה דינר ז"ל
נלב"ע ט"ז אדר שני תשס"ח - ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
מרת ג'יזל גרסיה בת ר' יצחק מלכה ע"ה
נלב"ע י"ז שבט תשע"ט - ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
הגה"צ רבי מאיר אפרים בן רבי מיכאל שלום וינקלר זצ"ל
נלב"ע י"ב אדר תשע"ג - ת.נ.צ.ב.ה.

נושא השבוע: פורים דמוקפין,

המקור בפרשה: ענינא דיומא

הרב מאיר שולביץ

עקרי הענין

פורים שחל בערב שבת.

א זמן סעודת פורים בפורים שחל בערב שבת. ג' שיטות (שהם שנים) מצויים בפוסקים לקיום סעודת פורים בער"ש, א. שיטת הרמ"א סעודה בער"ש בבוקר. ברמ"א (סימן תרצ"ה סעיף ב') כתב: 'וכשחל פורים ביום ששי, יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד שבת'. וביאר המשנ"ב (סק"י): היינו קודם חצות היום לכתחילה. ובשעה"צ (סק"א) ציין שמקור דין זה להתחיל לפני חצות הוא ב"סדר עמודי שמים". ונראה שנטעמו שיש להדר להתחיל הסעודה מוקדם ככל האפשר (מקור לכך שיש לחוש כבר מחצות, מצאנו בדעת הראב"ד (פ"ל משבת ה"ד) הסובר שאסור לקבוע סעודה שאינה רגילה כבר מחצות). וכ"כ בספר המנהגים (טירנא) פורים, בזה"ל ואם חל פורים ביום ששי אוכלין סעודת פורים שחרית, ולא בערב אחר מנחה, כי אין להפסיק בערב שבת בין מנחה לערבית מפני כבוד השבת, וגם שלא לקלקל סעודת [ליל] שבת. שיטה ב' היא ששיטת המהרי"ל שיתחיל קודם תחילת שעה עשירית. שיטה זו הובאה במ"ב שם שכ': 'ועינין ביד אפרים מש"כ בשם מהרי"ל". והיינו דיתחיל קודם שעה עשירית [ולא קודם חצות דווקא], דבש"ת מהרי"ל סימן נו, כ' סעודת פורים ביום ו' מתחילין בהיתר קודם סמוך למנחה דקיימא לן לדברי הכל שרי, ואפילו לבה"ג דפסק כרבי יהודה בע"ש להתחיל היינו סמוך למנחה, אבל קודם ט' שעות (הכוונה סוף ט' שעות) אפילו לרבי יהודה שרי כדקתני ושיוין שמתחילין ומעשה בעכו וכי' ורבי יהודה היה שם ופירש במרדכי ושיוין שמתחילין קודם ט' שעות אפילו לא יגמרו עד אחר ט' שעות, דאם לא כן פשיטא. וכו' ואכן בסימן רמ"ט פסק המשנ"ב (י"ג, וביאור הלכה ד"ה מותר) לענין סעודת מצווה שלכתחילה יש להקדים הסעודה לשחרית משום כבוד השבת, ובדיעבד יכול לעשותה אפילו ממנחה ולמעלה.

ג. שיטת שלישית. היא שיטת המרדכי והמאירי שפורס מפה ומקדש. (כ"כ בפסחים דף קא עמוד א') שכ' המאירי ומכאן נהגו בפורים שחל להיות ערב שבת שממשיכים סעודה עד שיקדש היום ופורסים מפה ומקדשים ואם רוצים לאכול ולסלק מבעוד יום צריך לחזור ולקבוע סעודה בליל השבת לצאת ידי קידוש: וכ"כ במאירי (כתובות דף ז ע"ב) ואף אנו ואבותינו נוהגים בפורים שחל להיות ערב שבת שמתחילין בסעודה מבעוד יום עד שיקדש היום ופורסין מפה ומקדשין וגומרין את הסעודה ומזכירין בה של פורים מטעם זה שהרי אף חמשה עשר יום נס הוא והדין נותן להזכיר בה של פורים אף על פי שעבר יום ארבסר בשעת הברכה. וכן הביא המגן אברהם (ט) הביא מהמרדכי ז"ל: "היה אוכל סעודת פורים בער"ש יתפלל ויפרוס מפה ויקדש ובמזמן יאמר על הניסים". ע"פ דברי המרדכי יש שנהגו להתחיל בסעודת פורים ולהמשיכה לסעודת שבת. [בספר רץ כצבי פרק ל"ד מובא מכתב מהגר"צ גולדברג שכתב שהג"ר אייזיק שר צ"ל היה נוהג כך בפורים שחל בער"ש].

ב סדר היום לנוהגים לעשות כשיטת פורס מפה ומקדש. **א** לכתחילה יש להתפלל מנחה לפני הסעודה. **ב** לכתחילה ראוי להתחיל את הסעודה קודם מנחה קטנה. ראה שו"ע או"ח רמט, והיינו שעתיים וחצי מנויות קודם השקיעה, כדי שעד שתכנס שבת שוב יהיה לו תאבון לאכול אף סעודת שבת, וכן שחלק גדול של הסעודה יהיה ביום פורים עצמו. ובדיעבד רשאי להתחיל עד השקיעה. **ג** כאשר מגיע זמן הדלקת נרות, על הנשים להדליק נרות שבת. **ד** לאחר מכן, קודם השקיעה, יש להפסיק את הסעודה (אך לא לברך ברכת המזון) ולהתפלל מזמורי קבלת שבת ולכה

דודי כנהוג. ניתן אף להתפלל ערבית בזמן זה, או אפשר להתפלל ערבית לאחר הסעודה, [הסיבה שנהגו להתפלל מעריב לאחר הסעודה היא כדי שיוכלו להזכיר על הניסים בברכת המזון, דאם מתפלל מעריב כבר לא יכול להזכיר, כפי שכתב שם המשנ"ב (ט"ו) בשם של"ה ומהר"ל, אולם לפי מה שפסק המשנ"ב שבכל מקרה בפורים שנמשכה הסעודה לשבת יזכיר "רצה" א"כ יכולים כבר להתפלל מעריב לאחר קבלת שבת]. ניתן אף ללכת לבית הכנסת לקבלת שבת ולערבית, אך אם הולכים לבית הכנסת לכתחילה ראוי שחלק מהסועדים, כגון הנשים, יישארו במקום הסעודה שו"ע אורח חיים קעח וכ"כ בשו"ת זרע אמת שם. **ה** לאחר מכן בלילה יש לכסות את החלות ולעשות קידוש. אם שתה יין בסעודת פורים, אין לברך בורא פרי הגפן אלא יאמר "ויכלו השמים..." ולאחר מכן יברך "אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו..." מקדש השבת. "שו"ע או"ח רעא ס"ד", ועדיף שמי שלא שתה יין יקדש ויברך בפה"ג. **ו** לאחר מכן יש לבצוע על לחם משנה אך כיוון שממשיך את סעודתו שמקודם אין ליטול ידיים וכן אין לברך המוציא על החלות. ראה ערוך השולחן או"ח רעא סק"יג, ושו"ע אורח חיים רעא, ס"ד, ומשנה ברורה סק"יח. **ז** אף בסעודת השבת יש להשתדל לאכול לכל הפחות קצת תבשילים לכבוד השבת וכן לכתחילה יש למשוך את הסעודה עד הלילה כדי שלפחות מקצתה תהיה בלילה. ראה ביאור הלכה רמט ב ד"ה מותר, ומשנ"ב רסז סק"ה. **ח** בסוף סעודת השבת מברכים ברכת המזון. בברכת המזון יש לומר רצה. לגבי על הניסים, יש נידון בפוסקים במרדכי כתב שמזכיר על הניסים, אולם המשנ"ב (סי' תרצ"ה ס"ק ט"ו) פסק: "כשחל פורים בער"ש ומשכה סעודתו עד הלילה, חייב להזכיר של עכשיו דהיינו "רצה", ואם כן איך יאמר "על הניסים" דהויתרתי דסתרי, וכיון דאין הזכרת "על הניסים" חמור כ"כ, לכן יאמר רק של שבת.

ג שכרות בפורים שחל בערב שבת. הביאור הלכה (סי' רמ"ט ד"ה מותר) הביא את דברי המג"א וכפי שביאור הפמ"ג, שאם סועד סעודת ברית מילה ביום ששי ויודע שמחמת זה לא יוכל לקיים כלל את סעודת ליל שבת משום שזו תהיה אכילה גסה, חל עליו דין "העוסק במצוה פטור מן המצוה" ולא יאכל סעודת ליל שבת אלא יאכל למחרת ג' סעודות ביום, כפי שנפסק בסי' רע"ד במי שלא סעד סעודת ליל שבת. והביאור הלכה פליג על כך כיון דסעודת ליל שבת היא חובה מצד הדין, מה שאין כן סעודת מילה ופדיון הבן שאינן אלא למצוה בעלמא אך לא חובה כלל, וא"כ אם משער שש"י אכילתו יתבטל לגמרי מסעודת לילה יש לו למנוע מזה. אולם, נראה לכא' שגם הבה"ל יודה שסעודת פורים שחייבים בה מעיקר הדין כן תדחה סעודת ליל שבת באופן הנ"ל - ברם, יש לציין שאם יודע שסעודת הפורים עצמה לא תפריע לו כלל לסעודת ליל שבת, אולם אם ישתכר לא יוכל לקיים את סעודת ליל שבת, אסור לו להשתכר. שכן פרט זה של שכרות בפורים ודאי שאינו מעיקר הדין, שהרי פסק כבר הרמ"א (תרצ"ה ס"ב) שישתה יותר מלימודו ודיו. וכבר הביא הבה"ל (שם) את דברי החי"א אדם: "היודע בעצמו שיזלזל אז במצוה מן המצוות, בנטיילת ידיים וברכה וברכת המזון, או שלא יתפלל מנחה או מעריב, או שינהג קלות ראש, מוטב שלא ישתכר, וכל מעשיו יהיו לשם שמים" עכ"ל.

ד כן י"ד שמתארח בירושלים בערב שבת. יש לדון בבן י"ד המתארח בירושלים ביום ששי, האם יוכל

משולחן גבוה

מזן ראש הישיבה

הגר"ג אדלשטיין שליט"א

בן עיר מוציא בן כפר במגילה

במתני' מגילה (ב א) כפרים ועיירות גדולות קורין ב"ד אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה, ופרש"י שחכמים נתנו רשות לבני הכפרים להקדים קריאתן לפי שאינן בקיאים לקרות, וצריכין שיקראנה להם אחד מבני העיר, ולפיכך לא הטריוחם לבא לעיר ב"ד, וקורין ביום הכניסה. ומבואר ברש"י דבן עיר יכול להוציא בקריאתו את בני הכפר ביום הכניסה. אולם הר"ן במגילה שם כתב, דדוקא אחד מבני הכפר היה קורא להם אבל בן עיר אינו יכול להוציא, כיון דאינו מחויב בדבר.

ובדעת רש"י נראה {דלכא' מאי שנא מבן כרך שאינו יכול להוציא בן עיר לפי שאינו מחויב בדבר}, דס"ל לרש"י דדוקא לגבי בן כרך חשיב בן עיר אינו מחויב בדבר, דתרי חיובי ניהו דבן כרך מחויב בט"ו ואילו בן עיר אינו חייב בט"ו, משא"כ לגבי בן כפר לא חשיב בן עיר אינו מחויב בדר, שהרי גם בן כפר עיקר זמנו ב"ד אלא שנתנו חכמים לבני הכפרים רשות להקדים ליום הכניסה, נמצא דזמן חיובם של בן עיר וכן כפר שזה שהוא ב"ד, ושפיר חשיב בן עיר מחויב בדבר.

והנה בר"ן רפ"ב במגילה הביא מהיר' (שם פ"ב ה"א) שמי שיועד אשורית ויודע לעז, אינו מוציא את האחרים בלעז, שכשם שמי שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים יד"ח, כך זה כיון שלעצמו אינו יוצא בלעז שהרי יודע אשורית, כמו כן אינו מוציא ללועזות, עכ"ל. [ועי' שו"ת הריב"ש סי' שצא שהארין בזה]. והביאור בזה כתב בקוה"ע (סי' מח אות י"ד) דכיון שקריאה זו פסולה לעצמו, אין יכול להוציא בזה לאחרים, ואע"פ שגם הוא מחויב בעיקר המצוה, מ"מ כיון שאינו יכול לצאת בקריאה זו, לא הוי אצלו מעשה מצוה ואינו מוציא בזה אחרים יד"ח.

ויל"ע דלפי זה תקשי לש"י רש"י דס"ל דבן עיר מוציא בן כפר, והלא בן עיר הקורא קודם י"ד קריאתו פסולה לעצמו, ואין יוציא אחרים יד"ח. ולכאורה מוכח מזה בדעת רש"י דלא כהר"ן אלא כדעת הר"ר חסדאי המובא בתשובת הריב"ש שם דס"ל דהיודע אשורית יכול להוציא ללועז [ועי' שביאר דברי הירושלמי באופ"א], וה"נ בן עיר יכול להוציא לבן כפר אע"פ שהוא עצמו אינו יוצא בקריאה זו.

ואמנם אף לדעת הר"ן שצריך שיהא המוציא יכול להוציא את עצמו במעשה המצוה, נראה דזה דוקא כשהחסרון בגוף המעשה מצוה כמו היודע אשורית דלדידיה קריאה בלעז אינו מעשה מצוה כלל, אבל באופן שהמוציא שייך במעשה המצוה ורק חסרון צדדי מעכבו, בכה"ג שפיר מיקרי בר חיובא להוציא אחרים. וזה מבואר בתשו' הריב"ש שם דמקדשין בביה"כ להוציא את האורחים, אע"פ שאצל המקדש אי"ז קידוש במקום סעודה ואינו יוצא בעצמו, אבל כיון שבר חיובא הוא והחסרון הוא רק מצד המקום אינו מעכב.

(אסיפת שמועות פורים)

רבי משה סופר - החתם סופר [תקכ"ג - ת"ר] מכתב ידו

מחשבת המן בפור באדר א'

איתא במגילה [יג,ב] 'הפיל פור הוא הגורל, תנא כיון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה, ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד', ובפ"ק דקידושין [לח,א] יליפין מהא דכתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום שאין ת"ל היום, היום מלאו ימי ושנותי מלמד שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש, וכתיב את מספר ימיך אמלא ע"ש.

יש להבין מ"ט טעה המן וכשם שחקר אחר זמן מיתתו של משה ה"נ היה לו לחקור אחר יום לידתו, וכן יש ליישב אריכות הלשון ולא ישע דב' אדר נולד משה ובז' באדר מת משה, הרי הוא ידע שמת, ורק מלידתו לא ידע, ולא הול"ל אלא רק דלא ידע דב' באדר נולד משה, וכן מהי אכירות הלשון מיום ליום מחודש לחודש, וגם דמייתי קרא השני את מספר ימיך אמלא ללא צורך.

והנה עי' במג"א סי' תקס"ח סק"כ מה שמפלפל בענין יאהרצייט באדר שני ע"ש, ולפענ"ד נראה כמ"ש שם בגליון דלענין יאהרצייט מאחרין ולא מקדימין דהוה בכלל לאקדומי פורענותא לא מקדמי, אבל לענין יום הלידה כגון לחשוב לענין בר מצוה והדומה הכל מאדר ראשון דאין מעבירין על המצוות.

והנה קצת משמע לי דהנס היה בשנה שהיה ב' אדרים כמו שדרשו חז"ל [מגילה גב] לקיים אגרת הפורים הזאת השנית לרמוז על אדר שני, והנה חשב המן דללית משה חשבין ז' אדר הראשון כנ"ל ולמיתתו חשבין ז' אדר השני, ואיתרע מזליהו דישראל ואין זכות להגן. ואע"פ שאז היו מקדשין ע"פ הראשיה ולא נודע שהשנה מעוברת עד אחר ר"ה כמבואר בסנהדרין [יב,א], מ"מ משכחת ליה שהיתה כבר אותה השנה שעברה ראויה להתעבר ולא נתעבר ואין לעכב עוד, וידע המן שיתעבר השנה הבאה, [כגון שנת ח' למחזור אם אין מעבירין ע"כ יצטרך שנת ט' להתעבר, והבן].

ואולי לכך מדקדק בחודש הראשון וגו' משום דעד ניסן היה דואג אולי יתעבר השנה עדיין ולא יהיה השנה הבאה מעוברת ולשווא הפיל פור, אבל בחודש הראשון ראה כי לא נתעברה ושוב אין מעבירין ניסן בניסן כדאיתא שם [יב,ב].

אבל לשוא שמר דהא נפקא לן בפ"ק דמגילה [ה,א] דאין מונין ימים לשנים מדכתיב לחדשי השנה חדשים אתה מונה לשנים ולא ימים, היינו בשאר מילי, אבל בשנותיהם של צדיקים שפיר מיחשביה ימים לשנים, והקב"ה ממלא מיום ליום כנ"ל למלא הימים אפילו, והיינו דמרמוז בקרא את מספר ימך - דייקא - אמלא, וא"כ לא כלה שנת הלידה עד ז' אדר שמת היינו ז' אדר השני באותו נולד נמי, פי' שמחשבין נמי הלידה, ודו"ק.

הרב הלל מן

מעשה רב

סעודת הפורים שהביאה לאריכות ימים

באותם ימים בעיר הקודש ירושלים שררה דלות ועניות רבה, רבים היו אלו שפת לחמם היתה עבורם משימה קשה, ובודאי שלא היה על מה לדבר על עופות ודגים לשבת קודש...

רבי יהושע לייב זצ"ל המהר"ל דיסקין, שכיהן באותם ימים כרבה של ירושלים, כאב את כאבם של בני ירושלים, וחייפש בכל דרך האין יוכל להושיע להם בצר ומצוק שכזה, וכך נולד הקמת בית היתומים לעמוד לימינם של יתומים ומסכנים שפת לחמם היה בעבורם עוגן הצלה אחרון.

אך כעוד חיי העוני ניכרו לעין כל, בשולחנו של רבי יהושע לייב זצ"ל לא ויתרו על מטעמי השבת והחג, ומאמצים עילאיים נעשו על ידי בני המשפחה ומקורביו לההדיר את שולחן השבת והחג במטעמיה.

אחד מיני אלו שסייעו בעדו באותם ימים היה רבי ישראל ב. שהיה משמשו בקודש, ולמרות שהיו אלו זמנים קשים התאמץ רבי ישראל למלאת את בקשת רבו, ותר אחרי רכישת הדגים והעופות הכשרים שיעלו על שולחן מלכים בשולחן השבת בסעודתו של רבי יהושע לייב ובניו.

אך כשנה זו שבה חג חג הפורים בשבת היתה המלאכה קשה ממשוא, מחד ידע רבי ישראל שרבו לא יוותר על סעודת השבת המסורתית, וכי לא יתכן שעל שולחן השבת לא יעלו מטעמים כיאה לכבודה של שבת, אך מאידך סעודת יום הפורים הנחנגת ביום ראשון אף היא היתה ברגילות של רבי יהושע לייב בבשר ודגים כיאה לכבודה של חג, וכשהמדובר בימים רצופים הפך הדבר למשימה קשה מאד בעבור רבי ישראל.

בני הבית שידעו כי המשימה תהיה קשה מאד לביצוע, הציעו לו שיכנס בקודש וישאל את פני הרב האין עליו לנהוג, ושמא יסתפק הוא בשאריות המזון מן השבת לסעודת הפורים שאחריה.

אך אותו משמש לא הסכים לשמוע על כך בומאמצים עילאיים עמל רבות לנסות ולאתר יותר מן הדרוש בכדי שיהא סיפק בידי הרבנית להכין סעודה דשינה לשני הימים גם יחד.

ואכן מאמציו נשאו פרי והכל הופתעו אודות מסירותו הרבה שהביאה את המטעמים היקרים לשני הסעודות גם יחד.

וביום הפורים כשהבחין רבי יהושע לייב באותם מטעמים יקרים שעלו של שולחן סעודת הפורים נתמלא ליבו שמחה, הוא הבחין שנעשתה בזאת הקרבה גדולה מצד בני ביתו, וידע לבטח כי רבי ישראל השקיע מלא מרצו בכדי שהשמחה ביום הפורים תהיה מושלמת כטוב לב רבו.

ראשי הישיבות

הגאון רבי אברהם יצחק קוק שליט"א

ראש ישיבת מאור התלמוד - רחובות

חובת הפורים בפרזים ובמוקפין

א] איתא בירושלמי במס' מגילה (פ"ב ה"ג) וז"ל: 'בן עיר שעקר דירתו לבילי ט"ו לכרך, נתחייב כאן וכאן'. אולם הרמב"ם לא הזכיר דין זה והשמיטו, וכבר דנו אי הבבלי ס"ל דין זה, וצ"ב מה הנידון בזה. והנה בשאר חיוב מצוות הזמנים יסודם היא קדושת הזמן, לפיכך אם יבוא אדם למקום שבו שבת אפילו באמצע היום יתחייב בשמירתה, (וכבר דנו לענין יום הכיפורים לגבי קטן שהגדיל באמצע היום בהבאת שערות אם מתחייב, ואכ"מ), ואם יצא באמצע היום ממקום שיש בו קדושת שבת למקום שבו יום חול, (כגון במקום הפרדת קו התאריך) יפקע ממנו חיוב שמירת השבת שיסודו שמירת קדושת הזמנים, משא"כ בפורים שאם היה מוקף בן יומו ויצא מן הכרך לעיר, לא נפטר מחיוב דיני פורים גם במקומו, משום שכבר נתחייב הגברא, וצ"ב החילוק.

והיה אפשר לומר, שכל חובת פורים היא חיוב גברא שתיקנו לקיים את ימי הפורים בזמניהם, וא"כ היכא שקיים חיובו בי"ד כפרוז יצא יד"ח, ושוב אינו מתחייב אף כשנעשה בט"ו מוקף בן יומו. [ואמנם העירו דלמרות האמור כאן, אף בפורים אם יעבור את יום התאריך, יפקע ממנו חיוב הפורים, וכגון שילך למקום שהוא עתה ט"ז אדר שאף שהוא יפקע חייב בחיובי היום, מ"מ הקיום הוא דוקא בתאריך זה בין בכפר בין בכרך, וצ"ע]. ובדעת הירושלמי ד"נתחייב כאן וכאן" מוכח לכאורה דהחיוב לקיים את ימי הפורים יסודו היא חובת קיום יום הפורים, ולכן אינו נפטר במה שקיים חובתו בי"ד. והא דאם יצא מן המקום מתחייב בדין הפורים, צ"ל דבמה שנעשה עתה מוקף מתחייב בחובת המוקפים, ואף שאם יצא מן המקום יימשך חיובו, ולא דמי לשבת כמש"נ, מ"מ גדר חיובו הוא חיוב גברא לשמור דיני יום הפורים שחל עליו.

ב] ועוד אפשר לומר בדעת הירושלמי, שהביאור "זמנו של זה אינו כזמנו של זה" אינו רק דזמנם חלוק לקיום חובת הפורים, אלא דהוו שני חיובים שונים זה מזה, דהיינו חובת הנס דפרזים, וחובת הנס דמוקפים, וכבר האריך הרמב"ן בריש מס' מגילה דף ב' ע"א עיי"ש דנס הפרזים גדול יותר, משום שהיו יותר בסכנה, ולכן שייך להתחייב בזה אע"פ שכבר קיים את זה. ונראה להוכיח שהם ב' חיובים, דהנה בירושלמי (פ"ב ממסכת מגילה ה"ג) הסתפק לגבי בן כרך האם מוציא בן עיר ידי חובה בקריאת המגילה, וצדדי הספק הם, האם בן כרך נחשב לאינו מחוייב בדבר כלפי בן עיר (ביום י"ד) ואינו מוציא, או שיכול להוציאו שהרי בדיעבד אם קרא בן כרך ביום י"ד יוצא יד"ח, וה"נ יוכל להוציא, [ועי' במשנה ברורה ס' תרפ"ח ס"ק ח' תרפ"ח ס"ק ח' פוסק דלא יכול להוציא], והנה בודאי דבן הכרך היו בר חיובא במצוות הפורים, ומ"מ אין לו דין ערבות על בן העיר, שהרי יסוד הדין שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים יד"ח הוי מדין ערבות, והכא כיון שאין לבן הכרך דין ערבות לא מוציא יד"ח. ולכאורה מכאן מוכח שי"ד וט"ו הוו כשני חיובים שונים.

אלא דאפשר לדחות ולומר דאף שהחיוב שווה, מ"מ כיון שסו"ס אין בן הכרך מחוייב בי"ד אין בו דין ערבות. וכמו שדן הגרע"א (בגליון השו"ע אור"ח סי' רס"ז) במי שקיבל על עצמו שבת מבעוד יום ונתחייב כבר בקידוש היום, אם יוכל להוציאו מי שעדיין לא קיבל שבת על עצמו, כיון דיכול להביא החיוב על עצמו במה שקיבל שבת, ואף שודאי הוי בר חיובא, מ"מ כיון שעדיין אינו מחוייב בפועל, מיקרי אינו מחוייב בדבר לענין ערבות. אמנם שיטת רש"י (מגילה דף ב' ע"א) דבן עיר יכול להוציא בני הכפרים המקדימים ליום הכניסה, ודלא כשיטת תוס' ביבמות דף י"ד ע"א. ובמק"א הבאנו מש"כ בריטב"א בשם רבותיו לבאר דעת רש"י, דבן כפר זמנו בי"ד כזמנו של בן עיר, אלא שבן כפר מקדים את קריאתו, וכיון שזמניהם שוים בחיוב הקריאה, מיקרי מחוייב בדבר. ולכאורה דבריו צ"ע, דסו"ס אין בן העיר מחוייב לקרוא ביום הכניסה כבני כפרים, וא"כ מאי שנא מבן כרך שאינו מוציא בן עיר, ומוכח דס"ל לריטב"א דמה דזמנו של בן עיר אינו כזמנו של בן כרך, אין זה חילוק רק בזה שאינו מחוייב בפועל, אלא דהוו חיובים חלוקים זה מזה, ולכן אינו מוציא, משא"כ בן עיר וכן כפר דחיובם שוה, מיקרו שוים בזמניהם ובחיוביהם.

(שדה אברהם סי' מט, עיי"ש הרחבה)

ואכן, בסעודת החג, כשרבי יהושע לייב קיים מצות החג הידור אב, והמשתה נחוג במלא הדרו, פנה אל רבי ישראל באומרו כי יזכה הוא וסעודה זו תלווה אותו עד מאת שנה...

כעבור שנים רבות, בהיותו בן צ"ח שנים נפל רבי ישראל למשכב והובהל לבית הרפואה, הרופאים פנו לרעייתו ואמרו כי ימיו ספורים... היא בכתה רבות לפני היושב במרומים, והעתירה כי ברכתו של רבי יהושע לייב שבעלה יזכה לאכול בסעודת הפורים בהיותו בן מאה שנים תתקיים...

ואכן באותה שנה רבי ישראל ישב בסעודת הפורים וחגג במחיצת בני משפחתו בשמחה ועליזות רבה, והיין עלו את לבו כמידי שנה בשנה.

כעבור שנתיים, ועדיין רבי ישראל מתהלך על מקלו, צועד הוא לקריאת המגילה, ומתכוון לסעודת הפורים במחיצת כל בני משפחתו, ובסעודה הוא מודה לה' ומספר לכל על מנהגי רבו בסעודת הפורים, כשהכל קשובים לדבריו המרתקים.

ובסיום חג הפורים, כשרבי ישראל עולה על יצועו, החלה דאגה לכרסם בראשה של רעייתו, הן היום ימלאו מאה הסעודות פורים אותם סעד רבי ישראל בצלילות הדעת... ומי יודע...

את קריאת שמע שעל המיטה הם קראו יחדיו בכוונה, אך לרבי ישראל היתה זו הקריאת שמע האחרונה טרם עלתו השמימה, באותו בוקר לא פקח את עיניו והוא נלקח לגניז מרומים, תנצב"ה.

מה בין עיירות המסופקות ליום טוב שני

בטור [או"ח סי' תרפ"ח] כתב וז"ל, כרך שהוא ספק אם הוקף בימי יהושע אם לאו, קורין ב"ד ובט", ולענין ברכה כתב אחי הרב יחיאל ז"ל מסתברא שיקראו בלא ברכה בשני הימים, ביום ט"ו לא יברכו דשמא אינה מוקפת חומה, וביום י"ד לא יברכו דשמא היא מוקפת ועדיין לא הגיע זמנה, והוא ברכה לבטלה, וכיון דברכה לא מעכבה למה יכניס עצמו בספק ברכה לבטלה, והרמב"ם כתב שמברכין ב"ד וכו'.

והמהרש"ל בביאורו על הטור כתב [והובא בב"ח] וז"ל, תימה ולמה אין מברכין עליה בשני הימים, כשאר ספיקא דיומא ביום טוב לענין ברכה, ודוחק לומר ולחלק בין יום טוב דאורייתא למקרא מגילה דרבנן, [וכתב דאין ליישב דהוא מדכתיב ולא יעבור, כדברי המרדכי במה שאין אנו נוהגים ב' ימים ספורים, דבמקום ספק אין דין ולא יעבור, ע"י לך], ולמה לנו למיחש לספק ברכה לבטלה יותר מספיקא דיומא לענין יו"ט.

ותירץ המהרש"ל וז"ל, יש לחלק דהתם קדושת היום גורם לחייבו אף בברכה, מכח ספיקא, שאם לא תנהוג בו קדושת היום אף לענין ברכה, א"כ אתה עושה אותו חול, עכ"ד, וכוונתו בפשוטו דע"כ חיילא קדושת היום לזאת דאינו כיום חול, ואם ע"כ חייל קדושת היום ממילא ע"כ מברך ככל יו"ט, והט"ז [סי' תרפ"ח סק"ד] השיג ע"ז וז"ל, הא גם גבי מגילה יש בו קדושת היום לענין כל הדינים התלוים בפורים, וצ"ע.

ונראה ליישב ולבאר כוונת המהרש"ל, דעיקר תקנת חכמים לברך ביו"ט שני לא נאמר אלא כדי שלא יזלזלו בקדושת היום, שכן מצינו חומר מיוחד שהחמירו בדין המזבח את קדושת המועדות, וכדתנן באבות [פ"ג מ"א] דהמזבח את המועדות אין לו חלק לעוה"ב, וכלה בסנהדרין [דף צט,] וער"מ [פ"ג תשובה בה"ד], ובמכות [דף כג] אמרו דהוה כעובד ע"ז, וכע"ז נפסק בר"מ [פ"ו יו"ט הט"ז], אבל בפורים אין זה שייך.

ויסוד לזה ממש"כ הריטב"א בסוכה [דף כט:] לענין פסולי ד' מינים ביו"ט שני וז"ל, אבל מורי הרב רבנו שלמה נר"ו א"ל שדעתו נוטה שאין פסולין אלו הנוהגין ביום ראשון בלבד נוהגין ביום שני בזה"ז, דכיון דידענין בקיבועא דירחא, ואין לנו בקדושת היום השני אלא להזהר במנהג אבותינו [ביצה ד:], אין זה אלא להחמיר ב'קדושתו', אבל להחמיר במצוות הנוהגות בו כיום א' אין לנו, שכל דין שתחלתו להחמיר וסופו להקל כו'.

והגר"ז [סי' תרמ"ט סכ"א] ביאר שיטה זו וז"ל, דכיון דכל מנהג יו"ט שני אינו אלא שלא לזלזל במנהג אבותינו, אין אנו מצווים אלא שלא לזלזל בעיקר קדושת היום, ולפיכך אנו מקדשין על הכוס ומברכין זמן ביו"ט שני, אבל דברים שאינן מעיקר קדושת היום, אלא שהן מצות הנוהגות באותו היום בלבד, אין כאן זלזול ליו"ט שני, ומצות לולב אין חיובו מחמת שהוא יו"ט, אלא מחמת שהוא יום הראשון, עכ"ד.

[ומה שיש להקשות ממה שביו"ט שני אוכלין מצה ומרור ומברכין עליהן, הבאתי מהרה"ג ר"י צרויה לחלק בין מצות לולב דלא שייכא לעיקר קדושת יו"ט דסוכות, לבין מצוה מצה שהיא מעיקר קדושת יו"ט דפסח, יעו"ש].

אכן עדיין עלינו למשכנוי נפשן על דברי המהרש"ל, לפי הבנת הט"ז בדבריו דכל מה דנולד מעצם שם היום קבעו ב' ימים משום ספיקא דיומא, וזהו שהקשה הט"ז דהלא גם גבי בפורים יש קדושת היום למצוותיו.

והנראה לדון ולחלק בין יום הפורים לשאר כל המועדות, שכן כל המועדות יש בהם קדושת היום המחייבת את מצוותיו, כגון לענין שביתת שקדושת היו"ט מחייבת דין שביתתם, וכן מצוות המועד דכוותה, שכן קדושת יום הפסח מחייבת אכילת מצה ומרור וכו', וכן קדושת יום י"ה מחייבת להיותו יום תרועה, ואשר בכל אלו ודכוותה חידשו חכמים דקדושת היום נוהגת בב' ימים, וממילא מצוותיהם נוהגות בשני הימים.

משא"כ ביום הפורים שאין בו קדושת היום לשביתה ולמצוות, ואך שיש חובת גברא לעשות את יום הפורים, והוא מתקיים ע"י זכירה [מקרא מגילה] ועשייה [סעודה ומשלוח מנות], ומה הטעם י"ל שלא קבעו חכמים דין הזכרה מעין המאורע בחנוכה ובפורים, כמבואר בשבת [דף כד. לענין חנוכה דהוה דרבנן], שכן מאחר שאין בו קדושת היום [מדאורייתא] אין כאן מאורע לחייב הזכרה, כפי שיבואר עוד לקמן.

באופן דלפי"ז י"ל דאף בזמן שהיה ספק באמת אין כאן ב' ימים מקדושים של פורים, ורק שהיה כל אחד צריך לנהוג במצוות היום ב' ימים מספיקא דיומא, וכיון שלא היה זה אלא מספק נראה שלא בירכו על המגילה בב' הימים, ומעתה פשוט שאין טעם לנהוג בזה"ז [דבקיאתי בקביעת דירחא] לקיים מצוות היום בברכותיהם משום מנהג אבותינו, שכן אף אבותינו לא נהגו מדין ודאי אלא מצוין ספיקא לחומרא, וכמש"כ.

ובאליה רבה שם כתב וז"ל, תמהני על כל הגדולים הנ"ל דבשבת [דף כג] פריך כה"ג על דמאי שאין מברכין מיו"ט שני דמברכין, ומשני התם כי היכי דלא לזלזולי בה, רבא אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן, עכ"ד.

ולכאורה כוונתו בזה, דלפי תירוצו של אביי הרי שלא נהגו לברך אלא מפני זלזול קדושת יו"ט, א"כ בפורים אין לברך וכמש"כ לעיל עפ"י הגר"ז, וא"כ בפורים אין לברך בב' ימים, וכמש"כ, ואילו לתירוצו של רבא מן הדין לברך בכל ספיקא דיומא, ורק לענין דמאי אמרו שם שאין מברכין על ספק האיל ורוב עמי הארץ מעשרין הן, וא"כ אם נימא דק"ל בזה כרבא מן הדין דה"נ יברכו בספיקא דיומא בב' הימים.

המשך

עיקרי הענין

להשתתף עם בני משפחתו בסעודה. נראה שיש לדון כאן שתי סברות להתיר: א. כבר פסק הרמ"א (תרצה"ז ס"ב): "יחייב במשתה ושמחה קצת בשני ימים י"ד וט"ו". א"כ גם באכילתו בט"ו מקיים מעט מצווה. (ואף שאין זה חיוב מעיקר הדין, אבל גם סעודת ברית מילה למד המשנ"ב שאין לה חיוב מעיקר הדין אלא מצוה בעלמא ואעפ"כ הותרה בער"ש כיון שאין בזה זלזול לכבוד השבת. ב. עצם השתתפותו בסעודת הפורים של קרוביו יתכן שיש בזה מצוה ממש פרסומי ניסא. יתרה מזו, יש להוסיף שבאופן שיש בדבר כבוד להוריו ושמחתם הרי שמקיים בזה גם מצוות חובת הורים. וכך הורה מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א. וכך שמעתי שהורה הגר"ג קופשיץ שליט"א, אמנם, גם בזה יש לדעת שאם ידוע לו שאם ישתתף עמם בסעודה לא יוכל לסעוד סעודת ליל שבת עליו להימנע ביום ששי.

לסקוע לירושלים כשקרא ב"ד

יש לדון במי שהיה צגני צרק פרוז בן יומו, ובירך על המגילה כדת, אך לבסוף יש צורך חשוב שסע לירושלים וישאר לישון שם כליל י"ד, ונמצא שאם יסע לא יתא פרוז וצרכו לבטלה, אם מותר לו לנסוע, או שמוכרח הוא להישאר בב"ב לכל תהא צרכו לבטלה. והנה יש לומר כי צרכו לבטלה ע"פ מש"כ החיד"א בצמורה באצבע (אות ריז) כי מי שהפסיד ספירת העומר יום אחד אף באונס, הפסיד את כל הספירה וכל צרכותיו לבטלה, וא"כ אף איש זה, אם יפסיד באונס דין פרוז שלו, תהיה צרכו לבטלה.

ברך על נט"י

ברם, יש לשאול על החיד"א (תרתני: א) הרי הריטב"א (חולין ק"ב), הובא בשע"ת (סי' קנח סק"א) כתב, כי מי שצריך על נטילת ידים וצריך לאכול כביצה וכסוף נמלך ולא אכל אין זו ברכה לבטלה, ומשום דסו"ס כשנטל ידיו היה זה כדין ורק אח"כ שינה דעתו. ואפשר שאין דברי הריטב"א שייכים לנידוד, ומשום דנט"י הרי נטל וטוהר ידיו לאכילה ויש לברכה שם ברכה, דסו"ס נטל ידיו ויש כאן דין נטילה ואם רצה לאכול פת הרי ידיו טהורות לזה, אבל בנידוד"ד מה שצריך על מקרא מגילה וקרא אח"כ אין זה מקרא מגילה כלל, דלא שייך מקרא ביום שאינו פורים.

להשאל על הפרשת חלה

ב) יש להקשות על החיד"א עוד ממש"כ הרמ"א (יו"ד סי' סג) כי מי שהפריש חלה וחוזר בו ישאל, ולכאורה האיד ישאל והרי צרכו לבטלה למפרע, דנמצא שלא הפריש חלה כלל וצרכו היתה ללא שום תוצאה, ומוכח מזה דאין האי גוונא הופך את הברכה לבטלה, אף בנידוד"ד אין הברכה לבטלה שהרי ברכה כדין.

מכאן ולהבא למפרע

ואף שיש לדחות ולומר דדין שאלה בחלה היינו מכאן ולהבא למפרע, וכפי שיסד הגר"ש"י שקופ בשערי יושר (ז"ב פ"ט) דהתרת חכם היא שדינים מכאן ולהבא, כאילו למפרע לא היה כלום, וע"ע בחידושי ר' שמואל (נדרים סי' ט וסי' יח). נראה שאין זו דחיה, כי גם לענין פורים אפשר שנקרא פרוז, ורק מכאן ולהבא למפרע ל"ה פרוז. זאת ועוד, חידושו של השערי יושר במחלוקת שני, דמפורסמת תשובת הרשב"א (המיוחסות סי' רסב) שמי שמתיר נדר פקע עוונתו וקר עוונתו עד כדי שמשום שלום בית יש אפשרות לעבור על נדר ע"מ להתירו, ומוכח דס"ל כי התרת נדרים היא למפרע ממש, וכ"מ מהתירו"ד (ב"ב קכב), וע"ע באתון דאורייתא (כלל טו), ומעתה בנידון דידן גם כן אין לחוש לברכה לבטלה ע"פ דברי הרמ"א הנ"ל, ואם כן הדרא קושיא מדוע אפשר להשאל על החלה.

ובאמת שמהגמרא (נדרים נט"א), מובאר דתירומה לא חשיבא דבר שיש לו מתירין משום שאין מצוה להשאל עליה, ומשמע דמצד דינא שפיר דמי, עיי' ברין שם, ולא חיישינן לברכה לבטלה. וכן מפורש בחידושי הריטב"א המיוחסין (פסחים מו, ב), ומה דאיתא בירושלמי (דמאי יז, א) דאדם נשאל על הקדשו ואין אדם נשאל על תרומתו, היינו שאין דרך להשאל וכמו שפירש הגר"א שם. ועיי' מאירי (ב"מ נג, ב), ש"ך (שם סק"ז), בשו"ת באר יצחק להגר"א (יו"ד סי' כז) ומה שהאריך ביבי"א (ח"א יו"ד סי' כא), ובדרך אמונה (הל' תרומות פ"ד צצה"ל ס"ק תמט) ואכמ"ל.

ספירת העומר

והנה על דברי החיד"א יש להקשות עוד, דנראה מדבריו דסובר דאם כל הספירה אחת היא כל הברכות לבטלה, והיה מקום לומר לא כן ומשום דיקוד ספירה היינו לומר בצרף את לוח המספרים דאל"כ אין זו צורת ספירה, [ולענ"ד מי שספור היום שמונה כפול שנים אין זו צורת ספירה ולא יצא], וזו הסיבה כי מי שהפסיד יום לא ימשיך משום דא"א לספור הלילה ולא שכל ספירותיו שעד היום היו לריק, אלא דאחר שחסר יום אינו יכול לספור עוד, ועיי' בדבר אצרהם (ח"א סי' לד) ואורל"צ (ח"א סי' לו) וברית הלוי (ח"א סי' סז). ולנידוד"ד, מסתבר שיכול לנסוע לירושלים ולא יחשבו לברכה לבטלה, וכ"כ הגר"ש אלישיב זצוק"ל.

זמן סעודת פורים

שמועות" ממרן רבי גרשון אידלשטיין שליט"א (הערות על עניני פורים) אות ד' כתב וז"ל "ונאה דבאמת גם הלילה בפורים מכלל היו"ט הוא ואעפ"י שכתוב ימי משתה ושמחה **אינו מפקיע את הלילה** וכמו שמצינו גבי שבת שכתוב "זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים תעבוד וגו' ויום השביעי שבת לה' אלוהיך לא תעשה כל מלאכה" (שמות כ' ח'), ובדאי שאיסור עשיית מלאכה בשבת נכלל גם הלילה ולא אומרים יום כתוב ולא לילה, וע"כ אף דכתוב **יום** מ"מ כולל גם את היום וגם את הלילה, ומה"ט אף בפורים דכתוב **"ימי"** מ"מ זה כולל גם את היום ואת הלילה וע"כ אסור בהספד ובמלאכה גם בלילה, ומה שאמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא יד"ח מ"ט ימי משתה ושמחה כתוב, נראה לפרש דהיינו דווקא לענין חיוב הסעודה, דכיון דהדין הוא דאין חיוב לקבוע ב' סעודות בפורים אלא סעודה אחת בלבד לזה דורשים מימי דהיום הוא העיקר וצריך לקבוע סעודה דווקא ביום אבל עיקר דין שמחה אף בלילה [וכן נראה מדברי הראב"ה הנ"ל דאף הלילה בכלל יו"ט בפורים אלא דהדין הוא לקבוע סעודה ביום מ"מ צריך לאכול גם בלילה וכפי שפירש הב"ח הנ"ל דרק עיקר הסעודה צריך ביום אבל ימי משתה ושמחה מדובר גם על הלילה, ועי' בב"י סימן תרצ"ה דהנשבע שלא לאכול בפורים יקיים הסעודה בלילה. ומבואר דשייך קיום סעודה אף בלילה רק עיקר הסעודה צריך יום (עי' כתבי קהילות יעקב החדשים מגילה סימן קע"ט). ולמה דוקא קבעו ביום את עיקר הסעודה כתב בס' סדר היום דעיקר הנס היתה ביום ע"כ תקנו חז"ל עיקר סעודה ומשתה ביום דווקא. בשו"ת שואל ומשיב מהדורא תליתאה סימן פ"ג כתב כעין זה דסעודת פורים נתקן בימים שנחו היהודים מאויביהם והרי המלחמה לא היתה רק ביום ולא בלילה וא"כ אין זכר להנס שבליילה נחו מאויביהם גם בימי המלחמה, ע"כ תקנו הסעודה דווקא ביום שאז יש זכר להנס (עי' טורי אבן מגילה ז' ע"ב)

אולם כפי שהבאנו לעיל גם בלילה יש ענין לערוך סעודה, וכ"כ בסידור יעב"ץ [דיני פורים סעודת פורים אות ג'] דגם הסעודה בלילה הוא חובה אלא דהעיקר הוא סעודה דיממא, וכ"כ במור וקציעה סימן תרצ"ה (עי' שו"ת משנה שכיר סימן רל"א). ולאור זאת נראה החילוק בין סעודת היום לבין סעודת הלילה שביום צריך ריבוי מעדנים ובלילה א"צ אלא סעודה קטנה, דבלילה עושה רק לכבוד היום וביום עושה סעודה גם על הנס. וכן משמע מלשונו של הב"ח הנ"ל "והכי נהוג לסעוד בלילה ומרבין קצת **בסעודה זו לשם פורים**" וכן כתב המשנ"ב בסימן תרצ"ה **צריך להרבות קצת בלילה לכבוד פורים**. דסעודת היום הוא גם על הנס ולא רק לכבוד פורים אבל סעודת הלילה אין בה מצות סעודה על הנס והוא רק לשם פורים ולכבוד פורים (עי' ס' שפתי יצחק עמ"ס מגילה סימן כ"ו).

בשו"ת תרומת הדשן סימן ק"י כתב שהוא ורבותיו נהגו בכל השנים עיקר סעודה בשחרית, וכ"כ ביוסף אומץ (עניני פורים) דתיכף אחר יציאה מביהכ"ס ירבה בסעודה, וכן כתב השלה"ק במסכת מגילה אות י', הפמ"ג בסימן תרצ"ה ס"ק ד' מביא דברי השלה"ק, ומסיים ע"ז הפמ"ג "וכן אני נוהג". וכן משמע מהט"ז סימן תרצ"ג ס"ק ב'. ויש לומר מדוע נהגו הפוסקים להדרז לעשות סעודת פורים קודם המנחה הוא מטעם הדין של זריזין מקדימין למצוות, וכדי שיתפלל מנחה בשוב הדעת, דיש זמן משחרית עד מנחה להיות מיושב בדעתו. אולם נהגו העולם לעשות הסעודה אחר מנחה דבבוקר טרודין בקריאת המגילה ומתנות לאביונים, וכן משמע במג"א סימן תרצ"ה ס"ק ה'. [עי' שו"ת דברי ישראל (ועלץ) ח"ב בסוף הספר הארות והערות עמ' כ"ג שו"ת משנה הלכות ח"ז סימן צ"ב וצ"ג ובח"ח סימן רל"ב].

מובא בגמ' מגילה ז' ע"ב "אמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו מאי טעמא ימי משתה ושמחה כתוב", ז"א אם אוכל סעודת פורים בליל ארבעה עשר באדר לא יוצא יד"ח מפני שמצות משתה ושמחה נוהגת רק ביום ולא בלילה. וכן נפסק להלכה ברמב"ם בפ"ב מהלכות מגילה ה"ד ובשו"ע או"ח סימן תרצ"ה ס"א. בחידושי הריטב"א כתב לבאר דברי הגמ' שלא הוצרך רבא להשמיענו דין זה אלא לענין ליל ארבעה עשר אבל בליל חמשה עשר פשוט הדבר שאין יוצאין יד"ח סעודת פורים שכבר עבר יום הפורים ונאמר במגילה "ולא יעבור", אולם בחידושי המאירי (שם) כתב "ואם אכלה בלילה לא יצא יד"ח הן לילה שמחרתו יום הפורים והן לילה שעבר פורים". וכתבו האחרונים להעיר דמשמע מדברי המאירי דסעודת פורים שאכלה בליל ט"ו מטעם לילה לא יצא יד"ח ולא משום שעבר מצותה, ולכאורה למה צריך פסוק ולא יעבור על ליל ט"ו דהיינו במוצאי פורים הרי כבר אינו פורים. בס' עיטורי מגילה כתב להסביר דברי המאירי, ד"ל אפילו בציוור שעושין סעודת פורים שלא בזמנה כמו פורים שחל בשבת שמאחרין את הסעודה למחרת השבת וע"ז אין חסרון דלא יעבור ג"כ אין לעשותה בלילה אלא ביום, דסעודת פורים מחייבת יום לקיימה, ומה שכתוב דסעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא יד"ח לא משום שלא הגיע זמן הסעודה עד היום אלא שמדיני סעודת פורים שצריך לעשותה ביום דווקא ולכן סעודה שלא בזמנה ג"כ אין לעשותה ביום ולא בלילה.

המרדכי במגילה סימן תשפ"ז כתב בשם הראב"ה ז"ל "סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא פירש ראב"ה שצריך לנהוג כליל שבת ויומו דומיא דקריאה דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים ואין היקש למחצה", והשיג עליו המרדכי דבסוגיא מגילה ד"ז ע"ב משמע דבסעודה אחת מספיק ולא בענין שתי סעודות. אולם מדברי הראב"ה הנ"ל משמע דמש"כ בגמ' סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא יד"ח פירושו שאינו יוצא בסעודת הלילה לבדו אלא חייב לסעוד בשניהם גם בלילה וגם ביום ובזה יוצא ידי חובה. ועוד משמע דלא כדעת המאירי הנ"ל שלילה מופקע מסעודת פורים דגם לילה נחשב לצאת יד"ח סעודת פורים אלא דצריך לקיים הסעודה גם בלילה וגם ביום. הב"ח (שם) כתב ליישב דברי הראב"ה דלכאורה משמע בגמ' מגילה ד"ז מספיק סעודה אחת אולם י"ל דאעפ"י שאין יוצאין יד"ח בסעודת הלילה מ"מ יש לאכול גם בלילה ומביא רא"י לזה מגמ' מגילה ד"ז. ובסו"ד כותב "דצין לסעוד בלילה ועורכין שולחן וסועדין ומרבין קצת בסעודה זו לשם פורים ולמחר ביום **סועדין סעודה חשובה**". היוצא מדבריו דרק עיקר הסעודה צריך שיהיה ביום אבל ימי משתה ושמחה מדובר גם על הלילה, וכן משמע דהרמ"א בדרכי משה סימן תרצ"ה אות ב' מביא בשם תשובות מהר"י ברוין שאף בלילה חייב לשמוח. וכן פסק הרמ"א בסימן תרצ"ה סעיף ב' דמ"מ גם בלילה ישמח וירבה קצת בסעודה. (עי' שו"ת בית שער או"ח סימן שע"ה ובשו"ת תורת רפאל סימן ככ"ב).

יש לדייק גם מדברי התוס' דהיה המנהג לאכול סעודה גם בלילה, דכתבו התוס' במגילה ד"ז ע"ב ד"ה חייב לענין ברכת שהחיינו ביום היא גם על הסעודה "שעיקר הסעודה ביממא הוא", ומשמע מהתוס' דשמצוה גם בסעודה בלילה אלא העיקר הוא סעודת היום. וכן משמע במג"א סימן תרצ"ה ס"ק ב' דמביא בשם הכלבו דיש שאין אוכלין בשר בלילה **כדי שלא יטעו לומר שזהו עיקר סעודת פורים**, וכן מובא בס' יוסף אומץ מנהגי פורים אות תתקצ"ט. בס' "אסיפת

הנושאים הבאים

ויקרא- פורים דמוקפין, ענינא דיומא.
צו- הפסקה
שמיני- בדיקת תולעים, וכל שרץ
העוף וכו' (יא כ וברש"י)
תזריע- עניני קרבן פסח, ענינא

מכון ירושלים

אוצר מפרשי התורה

אוצר כל הפירושים והביאורים על התורה
בעריכה תמציתית וייחודית
להשיג בחנויות הספרים

אשת חיל

מדרשים, נסתר,
ראשונים, אחרונים, חסידות

פרקי עיון בפרשיות התורה

מרבותינו לבית בריסק זיע"א

גליון ז' שנה א'

אדר ב' ה'תשע"ט

בדין נבואה להרחיב דעתו, ונבואה של שליחות, במשה רבינו ובשאר נביאים

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (ויקרא א א).

כתב הרמב"ם (יסודי התורה פ"ז ה"ז) 'הנביא אפשר שתהי' נבואתו לעצמו בלבד להרחיב לבו ולהוסיף דעתו עד שידע מה שלא הי' יודע מאותן הדברים הגדולים, ואפשר שישולח לעם מעמי הארץ או לאנשי עיר או ממלכה, לכוון אולם ולהודיעם מה יעשו, או למונעם ממעשיהם הרעים שבידיהם עכ"ל.

ויש לדון אם בהך נבואה שהיא לעצמו בלבד גם כן חלוק נבואת משה משאר נביאים, כמ"ש הר"מ (שם ה"ו, ופיה"מ פ' חלק) דמשה מתנבא ער ועומד ופה אל פה ואינו נבהל וכל זמן שיחפוץ ואינו כשאר נביאים, ויש לדון אם גם בנבואה לעצמו הוא כן או דלמא בזה הוא כשאר נביאים. **וראיה לזה** מדברי הספרא (פרשתא א פ"ב ה"ג) דתניא וז"ל 'לאמר וכו' שכן מצינו שכל ל"ח שנה שהיו ישראל כמנודים לא הי' מדבר עם משה וכו', אלעזר בן אחווי אומר יכול הי' מדבר עמו לצורך עצמו, ת"ל לאמר, לאמר לישראל, בשביל ישראל הי' מדבר עמו, ולא הי' מדבר עמו לצורך עצמו עכ"ל.

והנה אלעזר בן אחווי לא קאייירי בהנך ל"ח שנה דהרי בהנך ל"ח שנה בודאי לא הי' דיבור עם משה לצורך ישראל, אלא קאייירי בשאר השנים. וצ"ב דאם במשה הי' רק דיבור לצורך ישראל לחודא, ולא לצורך עצמו כלל, למה גרע משה משאר נביאים דהי' נבואה לצורך עצמן להרחיב לבן, ובהכרח דאה"ל הי' נבואה למשה עצמו להרחיב לבו והספרא קאייירי לעניין נבואת משה פנים אל פנים המסויים למשה, וחלוק משאר נביאים כולם. והך נבואת משה פה אל פה הי' לצורך ישראל לחודא, אבל אה"ל לצורך עצמו להרחיב לבו הי' נבואת משה דומיא לשאר נביאים בחזיון לילה ע"י חלום - (גבורת יצחק משמיה דמרן הגרי"ז זיע"א).

ובספר אמרי חן הוסיף בזה עוד דברים משמיה **דהגרי"ד הלוי זצוק"ל** דהנה בילקוט (וזאת הברכה רמז תתקנ) ובתהילים (רמז תתמא) מיתי המדרש שוחר טוב (תהילים צ) וז"ל תפילה למשה איש האלוקים א"ר לוי בשם ר' חייא בר חנינא י"א מזמורים שאמר משה בתכסיס של נבואה אמרן, ולמה לא אמרן בתורה, אלא אלו דברי תורה ואלו דברי נבואה עכ"ל. וצ"ב ואמר הגרי"ד הלוי זצוק"ל עפ"י יסוד מרן הגרי"ז זיע"א, בתוספת שאם הי' על נבואת משה דיבר פה אלא פה במסויים לנבואת משה וחלוק משאר נביאים, ע"כ דהי' על זה שם תורה, והי' צריך להיות כתוב בתורה, דדיבור של משה דהי' ע"פ פא"פ אין זה נבואה גרידא אלא חלות שם תורה הוי' עלה, וזהו דהק' המדרש שוחר"ט על הי"א מזמורים מתפילה למשה, דמכיון שבתכסיס של נבואה אמרן היינו פשוט בנבואת משה פא"פ וא"כ למה לא אמרן בתורה, דהרי אין זה נבואה גרידא, אלא חלות שם תורה הוי' עלה, וע"ז משנינן אלו דברי תורה ואלו דברי נבואה, דהיינו אלו הי"א מזמורים נא' למשה לצורך עצמו לבד להרחיב לבו, ע"י חלום וחזיון כשאר נביאים, וא"כ אלו רק דברי נבואה בעלמא ולא תורה וממילא ל"ש לקבעו בתורה עכ"ל.

ובספר גבורת יצחק הביא דברי מרן הגרי"ז באופן הראשון הנ"ל ויסד דבריו על דברי התו"כ. ואלו דבריו שם: הנה מרן הגרי"ז ז"ל נסתפק בהא דנבואת משה חלוקה משאר נביאים אם רק בנבואה לצורך ישראל הי' חלוק משאר נביאים או אף בנבואה לעצמו בלבד הי' חלוק משאר הנביאים. והוכיח מהתו"כ (שם) אלעזר בן אחווי אומר יכול הי' מדבר עמו לצורך, עצמו ת"ל לאמר לאמר לישראל בשביל ישראל הי' מדבר עמו ולא הי' מדבר עמו לצורך עצמו. והנה זה בודאי שהי' נבואה למשה לצורך עצמו [וכמש"כ הרמב"ם בפ"ז מהלכות יסודי התורה ה"ז וז"ל הנביא אפשר שתהיה נבואתו לעצמו בלבד להרחיב לבו ולהוסיף דעתו עד שידע מה שלא הי' יודע מאותן הדברים הגדולים ואפשר שישולח לעם מעמי הארץ או לאנשי עיר או ממלכה לכוון אותם ולהודיעם מה יעשו או למונעם ממעשים הרעים שבידיהם עכ"ל] ובע"כ שכונת התו"כ דרך בנבואה שנשלח לישראל הי' חלוק משאר הנביאים אבל בנבואה לצורך עצמו הי' נבואת משה כשאר נביאים עכ"ל.

ביאור ענין ודין 'ריח ניחוח'.

וקרבו וקרעו ירחץ במים והקטיר הכהן את הכל המזבחה עלה אשה ריח ניחוח לה' (ויקרא א ט).

מתני' (זבחים קיג.) ר"י אומר אין מנחה בבמה וכיהון ובגדי שרת וכלי שרת וריח ניחוח'. לכאורה הכוונה להא דקיי"ל (שם מו): 'אברים שצלאן והעלן אין בהם משום ריח', דדין זה ליכא בבמות יחיד, וכ"כ הרע"ב כאן.

ומרן הגרי"ז נקט דהא דאין בהם משום ריח, אין הכוונה דהדין ריח מעכב בעיקר הקטרתן, אלא הכוונה שאסור לצלותן קודם ההקטרה, לפי שע"ז מבטל מהן דין ריח [אבל אם עבר וצלאן לא פקע מהן דין הקטרה וצריך להקטירן] ובבמת יחיד דליכא דין ריח, מותר לצלותן לכתחילה קודם שמקטירן. ומכל מקום קשה דתיפוק"ל שאסור לצלותן לפי שע"ז יחסר מעט מהאבר, ומהמעט שנחסר נתבטלה מצות ההקטרה.

והיה אפ"ל דאה"ל אסור לצלות האברים קודם שמקטירן לפי שמבטל מהם מצות ההקטרה, והא דתנן דאין ריח בבמה, היינו לגבי דין מחשבה. דהנה תנן (שם מו): לשם ששה דברים הזבח נזבח וכו' לשם ריח. והיינו שאסור לחשב ע"מ לצלותן קודם שיקטירן [כמבואר שם בגמ'] ובזה חידש התנא, דבבמה ליכא דין ריח, ומותר לחשב ע"מ לצלותן קודם ההקטרה. [ואף דגם בבמה אסור לצלותן מכל מקום אין זה חסרון לגבי מחשבה]. ורש"י כאן שהביא מתני' דלשם ו' דברים וכו' י"ל דכוונתו כנ"ל וצ"ע. (זבח יעקב משמיה דהגרא"י הלוי שליט"א ר"י בריסק, משמיה דמרן זיע"א).

ושם בהערה הוסיף עוד דברים בשם מרן זיע"א. וז"ל שם: והא דתנן הכא 'ניחוח' לכאוי' לא שייך כלל לעצם ההקטרה, וכוונת המשנה להא דתנן (שם מו): לשם ו' דברים הזבח נזבח וכו' לשם ניחוח. שצריך לחשב לשם הנחת רוח [לפני הקב"ה] שאמר ונעשה רצונו, רש"י כדאיתא שם בגמ' דדין זה לא נאמר בבמה, ולא צריך לחשב בה לשם הנחת רוח. אמנם יש לפרש כוונת המשנה לדין ניחוח בעצם ההקטרה. דהנה במנחות (כא.) אברים שצלאן והעלן, אין בהם משום ריח ניחוח, וצ"ב מאי שיאטי' דניחוח לאברים שצלאן [ועי' בתויו"ט כאן שכתב דאשיגרא דלישנא נקט] ושמעתי ממו"ר בשם מרן הגרי"ז זצ"ל, דהנה הר"מ (מעשה"ק ד יא) כי ד'ניחוח' היינו שיהא הריח לנחת רוח לפני הקב"ה, עיי"ש. ומבואר מדבריו דניחוח מישך שיכא ל'ריח', ולפי"ז באברים שצלאן דליכא דין 'ריח' גם ליכא קיום דין 'ניחוח'. וא"ש לישנא דאברים שצלאן והעלן אין בהן משום ריח 'ניחוח' עכ"ל. ולפי"ז י"ל דגם בבמה, מכיון שנתמעטה מדין ריח גם אין בה קיום דין 'ניחוח'.

רשעותו של עמלק שלא הביא את דרכי ה' בחשבון כלל.

זכור את אשר עשה לך עמלק וגו' אשר קרך בדרך וגו' ולא ירא אלוקים (דברים כה יז-יח).

הנה הכתוב בפ' זכור מונה רשעותו של עמלק, 'אשר קרך' בדרך, לשון מקרה בהתנפלות פתאומית ולשון קרי שהיה מטמא, ולשון קור שצנן את ישראל מרתיחתם, שעד מעשה עמלק היו דומין בעיני העמים כאמבטי רותחת שאין כל ברי' יכולה לירד בתוכה וכו'. ויזנב בך' שחת מלותיהם וזרקן כלפי מעלה בחירופין וגידופין. 'כל הנחשלים אחריו' על מי התנפל על חסרי כח מחמת חטאים שפלטתן הענן. 'ואתה עיף' בצמא, 'ויגע' בדרך, ומסיים הפסוק 'ולא ירא אלוקים' פי' רש"י ולא ירא עמלק אלוקים מלהרע לך. וצ"ב דלאחר שמנה הכתוב כל מיני רשעות ושפלות ואכזריות וכו' של עמלק מסיים בטענה נוספת 'ולא ירא אלוקים' כאילו שלאחר כל טענותיו ית' לעמלק על גודל רשעותו טענת 'ולא ירא אלוקים' עולה על כולם.

ואמר מרן הגרי"ז זיע"א דהביאור בזה עפ"י הגמרא בבא קמא (עט:): מפני מה החמיר תורה בגנב יותר מבגזלן. זה השוה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השוה כבוד עבד לכבוד קונו. ועל זה החמירה עליו תורה. וכן הוא בעמלק שהי' ירא מאד מכל פגעי העולם הזה, ולכן התנפל באופן פתאומי בלי להכריז מלחמה כנהוג. והתנפל דוקא על נחשלים חסרי כח, ובזמן שכל האומה היתה עיפה ויגיעה ואינה מסוגלת להלחם. וא"כ עמלק הי' ירא מכל דבר וחשש כל חשש שיכול לעלות על הדעת, בעשותו חשבונותיו ותחבולותיו איך להלחם. 'ולא ירא אלוקים' ורק את האלוקים ית"ש שהוציא את בני"מ מצרים כו' והכה לפרעה ולכל עמו בניסים ונפלאות, רק אותו ית"ש לא הכניס כלל לחשבונותיו, ולא מפניו ית"ש כלל וכלל, ע"כ החמירה עליו תורה מאד. (מהגר"ש ברעוודא זצוק"ל, וע"ע בספר רשימות תלמידים ממרן הגרי"ז עוד נוסח בזה מהגר"ח פינשטיין שליט"א בשם אביו הגרי"מ זצוק"ל).

[מרן הגרי"ז סיפר שפעם הלך מרן הגר"ח מוואלאזין זיע"א עם רב אחד לעיר פעטערבורג לדבר אל הצאר 'פאוועל' לפעול בעניין מסויים, ומשבאו לחצר המלכות הי' שם נער גוי אחד, 'שייגאציל' שהתחיל לזרוק אבנים עליהם, והי' הדבר מוזר שנער קטן כזה, ומה עוד שהי' בחצר המלכות, יזרוק אבנים בלא שום סיבה. החזיר הגר"ח פניו אליו והסתכל בו, ואח"כ אמר להרב שהי' עמו, דלפי הסימנים שמסר לו הגאון ז"ל ילד זה הוא מזרעו של עמלק. ולימים נתגדל ילד זה ונהי' לצאר ניקעלאי שעשה גזירות וכו'].

זכירת מעשה עמלק לאחר ביאת המשיח.

לא תשכח (דברים כה יט).

אמר מרן הגרי"ז זיע"א דהנה כתב ברבנו בחיי דהא דאיכא טפחא על 'לא תשכח' דמשמע ד'תשכח', הוא משום דלאחר ביאת המשיח שימחה שמו של עמלק, תשכח. והביאור בזה אינו משום דהזכירה תלויה במחיה וכל שנמחה ממילא אין צריך לזכור, אלא דהמצוה היא לזכור לעמלק את מעשיו, וכשנמחה שמו וזכרו של עמלק, אין למי לזכור (מכתבי הגר"ח פינשטיין שליט"א).

ביאור דברי הרמב"ם 'שצונו להכרית זרע עמלק בלבד משאר זרע עשיו'.

תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח (דברים כה יט).

כתב הרמב"ם בסה"מ (מצוה קפח) היא שצונו להכרית זרע עמלק בלבד משאר זרע עשיו זכרים ונקבות. והנה מטו משמי' דמרן הגרי"ז ז"ל שהעיר בלישנא דהרמב"ם במש"כ משאר זרע עשיו דמאי שיאטא זרעו של עשיו למצות מחיית עמלק. ותיירץ עפ"י הילקוט סוף עובדיה עה"פ 'ועלו מושיעים בהר ציון' לפי שנאמר כי יד על כס יה שאין הכס שלם ולא השם שלם עד שיכרית זרע של עשו, שנאמר 'האויב תמו חרבות לנצח וערים נחשת וגו' וה' לעולם ישב כונן למשפט כסאו'. הרי מבואר בילקוט דאין הכסא שלם והשם שלם עד שיכרית כל זרעו של עשיו, ול"ד של עמלק לחוד ולזה כתב הרמב"ם דמ"מ המצוה אינו אלא להכרית זרע עמלק בלבד משאר זרע עשיו.

בגדר דין 'אחריות' בקרבן, ודין 'נדר' דקרבן.

ונרצה לו לכפר עליו (ויקרא א ד).

במגילה (ח.) אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריות ונדבות אינו חייב באחריות. ובגמרא שם מנא הני מילי דת"ר ונרצה לו לכפר עליו ר"ש אומר את שעליו חייב באחריותו ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו. ומבואר דצריכין בזה קרא לחיוב אחריות. וצ"ב למה לי קרא בזה הלא מצד עצם נדרו חייב להביא הקרבן כפי שנדר. גם עיקר לישנא ד'אחריות' צ"ב דהלא לאו משום אחריות קאתינן עלה אלא מצד עיקר חובתו בקיום נדרו הוא שחייב להביא קרבנו ומהו דין האחריות האמור בכאן.

ואמר מרן הגרי"ז זיע"א דהביאור הוא דמלבד חיוב אחריותו המוטלת על הנדר מצד נדרו ד'הרי עלי' להביא קרבן כמו שנדר, עוד איכא דין אחריות בגוף הקרבן, דכשמפריש קרבן לנדרו חל חובת נדרו בגוף הקרבן שהפריש שצריך להביאו ולהקריבו לחובת נדרו, ומחמת זה הוא דאיכא דין אחריות בגוף הקרבן שאם לא הקריבו צריך להפריש במקומו קרבן אחר ולהקריבו. וזהו באמת דין אחריות על קרבנו שהפריש, שאם לא הקריבו צריך להפריש קרבן אחר לאחריות קרבנו הראשון ולהקריבו במקומו. ועל זה הוא דמצריכין קרא במגילה שם ונאמר בהך קרא דאיכא דין חיוב אחריות בגוף הקרבן וכו"ל. (מהגר"צ קפלן שליט"א משמיה דהגרי"ד הלוי זצוק"ל).

והביא עוד משמיה דהגרי"ד הלוי זצוק"ל ראייה לזה דהנה במנחות (פ:) אמר רבא הפריש תודתו ואבדה וחזר והפריש אחרת תחתיה ונמצאו הראשונות והרי שלשתן עומדות נתכפר הראשונה שני' אינה טעונה לחם שלישית טעונה לחם וכו'. אביי אמר אפילו נתכפר בא' מהן שתיהן אין טעונות לחם כולו חליפי דהדיני נינהו. ולכאורה צ"ב אמאי חשבינן לה כחליפי דהדי, הלא הא דכשאבד אחד מהן צריך להפריש קרבן אחר הוא זה מצד עיקר חובת נדרו להביא קרבן, וחיובו בשני' ושלישית הוא אותו דין חיוב קרבן דומיא דחיובו בקרבנו הראשון מחמת נדרו. ואמאי קרי להו חליפי קרבן הראשון. אכן לפי"ד מרן זיע"א הרי מבואר הייטב דבאמת חיובו בשני' ושלישית הוא מחמת חיוב אחריות דגוף הקרבן קאתינן עלה, דכשהפריש קרבנו הראשון לחובת נדרו חייל חובת נדרו בגוף הקרבן שהפריש, ומחמת זה צריך להפריש קרבן אחר תחת קרבנו הראשון ובמקומו, וע"כ חשיבי כולו חליפי קרבנו הראשון. (ועי' ברשימות תלמידים ממרן הגרי"ז זיע"א עוד נוסחאות בזה מהגר"מ פינשטיין זצוק"ל ולהבדל"ח מהגר"ד פוברסקי שליט"א).

אַוֹצְרוֹת "פְּרֵי חַיִּים"

גליון 22

פורים תשע"ט

דברים בענינא דיומא מרשכבה"ג מרן ראש הישיבה אילת השחר זללה"ה
 לוקט ונערך מתוך כתבי יבדל"ח תלמידו - החברותא הגרמיי"ש שליט"א
 לע"צ ידידיו היקר הגה"ח חיים בן ציון ז"ל בן הרה"ג ר' אברהם צבי טויב שיבדלחט"א

פרשת זכור

"ראשית" החרס

בהפטרה של פר' זכור כתוב ששמואל אומר לשאול למה לא שמעת בקול ה' שאמר להחרים את עמלק, עונה שאול ואלך בדרך אשר שלחני וגו' ויקח העם מהשלל צאן ובקר "ראשית החרס" לזבח לה' וגו'. וביאר בזה מרן הגר"ח מבריסק צוק"ל עפ"י מש"כ הרא"ש בנדרים דף ל"ד ע"ב בשם הרא"ם דכשנמצא ככר של הפקר שאין אדם סמוך לה שיכול לזכות בה אלא הוא, חל עליה ההקדש שמקדישה ע"ש, ממילא אמר שאול שהעם הקדישו את הצאן והבקר "ראשית" החרס, היינו מתחילה קודם שזכו בהם ויחול החרס, וחל עליהם ההקדש כמ"ש הרא"ם, וממילא אח"כ כשלקחום כבר לא חל החרס עליהם, ונמצא שלא עברו את פי ה'.

וע"ז אמר לו שאול החפץ לה' בעולות וזבחים "כשמע בקול ה'" הנה שמוע מזבח טוב וגו', דאין רצונו של הקב"ה בכגון זה, שעושים טעדיקי האיך להסתדר עם ציווי המקום, אלא צריך לקיים את דברו כפשוטו, עכ"ד. [נדבר זה סיפר מרן צוק"ל ששמע ממרן הגרי"ז צוק"ל, כשבא אצלו ביו"ט ראש הקהל של בריסק ר' שלמה ליכטנשטיין ז"ל ורצה הרב לכבדו בדברי תורה, וזה הי' א' מהדברים].

מתן תורה מאהבה

משא רבינו מרן זיע"א בישיבתו הק' "ארחות חיים" ליל פורים תשע"ג

ברוך השם אתם עוסקים בעיקר - אין עיקר יותר גדול מלימוד התורה!

הנה השל"ה הקדוש מביא שבחג השבועות למד הבית יוסף עם כמה אנשים בלילה, ובאה השכינה לדבר, וכולם שמעו האידך שהשכינה מדברת. כל כך זה עושה נחת רוח להקב"ה עד כדי כך שהשכינה מדברת וכולם שמעו. ועדיין לא היה מנין, אח"כ בלילה השניה היו כבר עשרה אנשים, והיה עוד יותר חשוב היות והיו עשרה אנשים שלומדים תורה.

וזה היה בחג השבועות שזה יום מתן תורה. וכעת בפורים הרי כתוב קיימו מה שקבלו כבר, שהיה שוב כעין מתן תורה שקיבלו את התורה ברצון, ועד אז היה בכפיה - כפה עליהם הר כגיגית, נמצא שזה כעין מתן תורה.

וכמו שבשבועות היה כל כך שמחה להקב"ה, יותר מבכל השנה, היות שזה היום של מתן תורה, יום שניתנה בו תורה, אם לומדים אז תורה, השכינה מרוצה מאד מזה. והיה כל כך עת רצון להקב"ה, וכל כך חשוב עד כדי כך שהשכינה התחילה לדבר וכולם שמעו! כזה דבר לשמוע את הקב"ה מדבר! הרי זה היה רק בעשרת הדברות, והאנשים האלה שלמדו תורה בליל שבועות זכו לכוזא דבר נורא! ואח"כ כתוב בב"י בלילה השניה שהיו עשרה, היה עוד יותר, [ואע"פ שזה היה יום טוב שני אבל זה המשך לראשון].

כך אותו הדבר בפורים היות שהיום קיבלו את התורה מרצון, ממילא כשלומדים תורה בלילה הזה, יכול להיות שכמו שאז היה עת רצון כ"כ, גם ביום שקיבלו את התורה ברצון בודאי יש עת רצון כזה להקב"ה, שיכול להיות שבלמוד התורה היום, כל כך הקב"ה שמח. ואמנם הוא לא צריך שום דבר, אבל הוא רוצה להנות את האנשים, והוא נהנה מזה שאנשים נהנים, כמו שכתוב בספרים, אי"כ יכול להיות שזה עושה כל כך תיקון אם עושים נחת רוח להקב"ה.

ובזכות זה הקב"ה יעזור שאתם וכל משפחותיכם, וכל כלל ישראל יהיה להם רק טוב, ושיתבטלו הגזירות רעות שיש חלילה וחס על הישיבות, ועל כלל ישראל מהגויים. ולא יעשו שום גזירות לא על כלל ישראל בכלל ולא על הבני תורה חס ושלוש להפריע מלימוד התורה, ונזכה כולנו לרצון לפני ה', וכולנו עם כל משפחות ישראל נזכה לכל טוב עד שנזכה לגאולה במהרה בימינו אמן סלה.

כתוב שבזמן שלא לומדים הרי זה כמת מצוה, להיפך סאיז גאר אַגעוואלדיגער חיוב – אדרבה זה חיוב גדול מאד! בזמן כזה שבהרבה מקומות לא לומדים, עושים אַגאַנצע חִינְגָא – חִינְגָא שלימה, ממילא זה מת מצוה, ומת מצוה השכר יותר חזק, ואם לומדים אז השכר כפול.

מכתב חיזוק לימי הפורים

היות שמתקרבים ליום פורים שבו חז"ל תקנו לימי אהבה בין איש לרעהו, וכפי מה שרצו להשריש אהבה בין איש לרעהו כן גבר יצר של לצער ולהלבין פני רבים, ובישיבות להלבין פני מורים, ויותר מזה להמשיגים אשר לרגל תפקידם צריכים פעם להגיד דברים שהם לא רצויים לכל התלמידים, ואז נוקטים להוציא נקמתם ביום הפורים. נמצא שדוקא יום של אהבה נהפך ליום שבו עושים דברים הפוך מזה.

ובפרט היות שנות הנעורים שהם השנים יסוד בנין האדם, צריך לראות שיהי' יסוד ישר ותקין ולא יסודות עקלקלות.

וידוע שמלבד שזה חטא גדול גם רואים עונש בעוה"ז, אף כי בדרך כלל הקב"ה מאריך אף ולא מעניש בעולם הזה. ובאתי בזה להזכיר כי יום פורים לא שונה מכל יום ואיסורי תורה לא נשתנו כלל.

וכל א' ישתדל באותו יום להרבות אהבה, ואם זה אינו יכול לכה"פ לא יעשה היפך מזה. והמוסיפים אהבה ורעות יזכו לטוב ויעלו מאד להמעלות הרוחניות ויוכל להבנות ולצמוח לטוב ולתפארת.

ז' אדר תש"ע לפ"ק

אהרן [יודא] לייב שטיינמן

מקרא מגילה

קטנים להצטרף לעשרה במגילה

שאל הרה"ג ר' אברהם צבי טויב שליט"א סתירה במ"ב, דבסי' תרפ"ח סק"ך לענין מגילה קודם זמנה, כ' דקטנים מצטרפין לעשרה בקריאת המגילה, הואיל ואינו אלא משום פרסומי ניסא, ובסי' תר"צ סי"ח שכתב השו"ע דבי"ד וט"ו צריך לחזור אחר עשרה, הביא המ"ב בס"ק ס"ג בשם הפמ"ג דקטנים פשיטא דאין מצטרפין דלאו בני חיובא נינהו. והשיב לו מרן זיע"א דקריאה שלא בזמנה אינו מחיוב מגילה, רק דין בפני עצמו של פרסומי ניסא, וראי' לכך דהא הקורא שלא בזמנה אם נזדמן לו אח"כ מגילה בי"ד, חוזר וקורא בברכה, כמבואר במ"ב סו"ס תרפ"ח, הרי שלא יצא בזה חובת מגילה, וממילא סגי גם קטנים כדי לפרסום הנס.

מבטלין תלמוד תורה לקריאת המגילה

על הקושיה הידועה דמגילה בכלל כתבי הקודש היא ולמה זה נחשב ביטול תורה. אומרים בשם החזו"א דכיון שמתכוין לצאת בזה ידי מגילה אינו מקיים בזה מצות תלמוד תורה. וה"ה בקריאת שמע כשמכוין לצאת ידי חובת קריאת שמע, אינו מקיים בזה מצות תלמוד תורה. [ועי' בחי' רבינו חיים הלוי].

בפניהם – לפנייהם

אמר מרן זיע"א דהגאון ר' שמחה זליג זצ"ל מבריסק כשהיה קורא את המגילה לבני ביתו, לא היה חוזר הפסוק רק אמר ואיש לא עמד בפניהם – לפנייהם, וכן בלהרוג – ולהרוג.

וכן ידוע דעת רבינו מרן זיע"א בפרשת זכור שלא לחזור כל הפסוק, בשביל זכר וזכר, ואדרבה מגרע בכך דכבר יצאו ידי חובה, אלא יחזרו תיבות תמחה את זכר עמלק. וכן בקריאת המגילה לחזור רק ואיש לא עמד בפניהם, וכן להשמיד ולהרוג ולאבד, וטירחא דציבורא שלא לצורך הוא לחזור את כל הפסוק.

עזרת נשים – ברוב עם

נשים הנמצאות בעזרת נשים, מסתמא אין להם מעלה של קריאת המגילה ברוב עם. [הרבנית ע"ה, אמר לה מרן שלא תלך לביהכנ"ס לשמוע מגילה, כי א"א לשמוע כל מילה, והי' קורא אח"כ בבית לה ולשכנות].

קטן השומע חצי מגילה

מחנכים את הקטנים לשמוע מגילה, היינו מגיל שש כבכל המצות. ואפילו שהרבה פעמים אין בכוחו לשמוע את כל המגילה בלי להחסיר תיבה, מ"מ מצות חינוך היא אצל כל אחד ואחד עד כמה שבכוחו לשמוע, עד שבסוף יתרגל כבר לשמוע הכל כמו שצריך. ואם לא יתחיל בגיל קטן לשמוע מעט, גם כשיגיע לבר מצוה לא ישמע כלום.

~ ~ ~
אשה לא תוציא רבים

שעה"צ תרפ"ט סקט"ו, נשים רבות אין האשה מוציאת דזילא בהו מילתא, [ק"נ בשם התוספות], ומסתמא מהאי טעמא לא יצאו אפילו בדיעבד. ושלשה נחשב כבר לרבים, כמבואר בגמ' דרבים היינו שלשה. ומטעם זה גם בקידוש של שבת לא תוציא אשה, נשים רבות.

~ ~ ~
פורים רב - מפורש בתורה לאיסור...

בן ישיבה שאל שיש לו קצת השפעה על חבריו ויכול להסביר להם שחמור מאד להיות פורים רב [להתלוצץ מהרבנים וכו'], אך מצד שני יש שלא ישמעו לו, ונמצא שגרם שיהיו מזידין, מי נימא דעדיף שלא לומר משום דמוטב שיהיו שוגגין.

ענה רבינו מרן זצוק"ל **"בדבר המפורש בתורה לא אמרינן מוטב שיהיו שוגגין, והאיסור להיות פורים רב [המתלוצץ כנ"ל] מפורש בתורה הוא..."**

~ ~ ~
על מי נאמר להשתכר ולמי אסור להשתכר

כמה פעמים סיפר רבינו כי ידיד נעוריו מרן הגאון רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל היה משתכר בפורים, והיה מדגר דברים נשגבים וגבוהים מאד, ועל כגון אלו דברו חז"ל. והעיד על עצמו שמימיו לא נשתכר... וכשנשאל רבינו על שיכור שהדליק עלקטרי בשבת רח"ל, התבטא בפשיטות "בודאי המעשה לא היה עם בן תורה..."

- היצר הרע משגע את האנשים להשתכר, ובפרט צעירים, וזה דבר גרוע מאד... -

~ ~ ~
משלוח מנות...

"ליתעו" לרעהו...

הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א רצה לחדש, דמצות "משלוח מנות" אף אם א"צ שליח, אבל צריך "ליתנו" לרעהו, לכן אם יאמר לחבירו בא לביתי ותיקח מה שאתה רוצה, לא יקיים בזה מצות משלוח מנות. אך רבינו נקט דמסתבר שכן יוצא בזה. ואמר במליצה דדין טלי גיטיך מעל גבי קרקע, פוסל רק בגט, ולא במשלוח מנות.

~ ~ ~
ומתנות לאביונים

שיעור מתנה לאביון

דעת מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל דשיעור מתנות לאביונים נקבע בסכום כסף שהעני ישמח בזה, ולדעתו יש להקפיד כיום ליתן לכה"פ שתי מתנות של 50 ₪, [ובשעתו ביקשני מרן לברר להדיא ממרן הגרי"ש זצוק"ל את דעתו, והתחיל להקפיד על זה].

ואין לתמוה ממש"כ המ"ב בשם הפמ"ג דמהני להחליף המתנות לאביונים שעני יתן לעני חבירו ויחזור העני השני ויתן לו, ולכאור' מה הנאה יש לשניהם.

דכיון שלא התנו ביניהם להחזיר, נחשב שפיר שקיבל כל אחד מהם מתנה עם הנאה. וכמו שפשוט שאם יתן מתנה לעני והעני יחזיר לו בעוד שנה, דאיכא הנאה, ה"נ כיון שנתנו כ"א לחבירו ולא התנו ביניהם להחזיר נמצא שקיבל העני מעות אלו, ומה שמחזיר אח"כ אינו מגרע כלום.

ומי שיש לו כמה ילדים ונמצא שצריך להוציא כמה מאות שקלים בשביל מתנות לאביונים, דכל א' צריך שתי מתנות של חמשים ₪. אמר מרן זצוק"ל עצה דכיון שבניו הם עניים דהא אין להם משלהם כלום, [ומה שסמוכים על שולחנו אינו מחשיבן לעשירים, ובפרט שהאב עצמו הוא ג"כ עני, א"כ הם עניים הסמוכים על שולחן עני], יתנו אחד לשני את המתנות לאביונים, וכמו שכ' המ"ב הנ"ל דיוצאים בזה מתנות לאביונים.

ועל עצם הדבר שצריך מתנה שיש בה שמחה ולכן צריך סכום גדול, העיר מרן זיע"א מ"ש מכסף קידושין דשיטת הרמב"ם דצריך כסף שיש בו הנאה, ומ"מ מתקדשת בפרוטה, הרי דגם בפרוטה א' איכא הנאה.

אך למעשה נשאר מרן עם פסק זה דיש ליתן סכום הנ"ל כדעת מרן הגרי"ש זצוק"ל.

~ ~ ~
מתנות ל"אביונים"

מה שנותנים לקופת ת"ת וכו', יל"ע אם יוצא בזה ידי מתנות לאביונים, כיון שאינו נותן לעני מסויים, והוי בבחינת ממון שאין לו תובעין.

~ ~ ~
שושן פורים

בן עיר שעקר דירתו מתחייב כאן וכאן

מי שהיה בי"ד בעיר ונוסע בליל שושן פורים מבני ברק לירושלים דאפשר שמתחייב עוד פעם בכל מצות היום כמו שדנו הפוסקים, מ"מ פשוט דהחויב חל עליו רק אחרי שהגיע לכרך-לירושלים, ומה שקורא את המגילה קודם לכן בבני ברק לא הועיל לו.

~ ~ ~
קטן שהגדיל בט"ו

שאלו בקטן שנעשה בן י"ג בליל ט"ו, אם צריך ליסוע לכרך כדי שיתחייב במגילה כשהוא כבר גדול. ת. אינו מחוייב.

~ ~ ~
כל ארץ ישראל עיר אחת

הביאו להסתפק בשם מרן בעל הקהלות יעקב זצוק"ל אם יצויר שכל ארץ ישראל תהיה מבונה בבתים, ונמצאו כל העיירות מחוברות זו לזו, אימתי היו קורין את המגילה ונוהגין פורים, אם נימא דעכשיו כולם מחוברין לכרך, ויעשו בט"ו, או נלך בתר רוב ארץ ישראל שהם ערי הפרזות. ותמה מרן זצוק"ל מה הספק, הרי כשעיר אחת או שתים מחוברות לכרך, פשיטא לן דקורין בט"ו, וא"כ וכי בשביל שיש עוד הרבה עיירות המחוברות לכרך, ישתנה הדין? ופשיטא דיקראו כולם בט"ו.

~ ~ ~
שושן פורים שחל להיות בערב שבת

מגילה בשבת

פורים שחל בעש"ק, ואחד שלא קרא עדיין את המגילה קיבל שבת מוקדם, האם יכול לקרוא את המגילה. והנידון בזה משני פנים, א' מי נימא דכיון שכבר עשאו שבת, לא נחשב אצלו כבר פורים, שנית היות וחז"ל ביטלו מגילה משבת, א"כ כשאצלו כבר שבת, אולי זה בכלל הגזירה שלא לקרוא בשבת.

השיב רבינו, א' מה שקיבל שבת אי"ז מבטל מהיום את השם פורים, דמ"מ הוא יום י"ד או ט"ו, ושפיר יוצא ידי חובתו. ומצד האיסור לקרוא מגילה בשבת, הרי חז"ל אסרו לקרוא רק לצאת ידי חובתו, ולא בקורא בתור לימוד בכתובים. ממילא יתנה שאם אסור לקרוא עכשיו, אינו מתכוין לחובת קריאת המגילה, רק כקורא בתורה. ומצד מוקצה, להסוברים דכיון שאסרו לקרוא בשבת, ממילא המגילה היא מוקצה. יכול לבקש מאחד שלא קיבל עדיין שבת שיחזיק לו את המגילה.

~ ~ ~
לשמור לא לבוא לחילול שבת

והנה היות ופורים חל בערב שבת קודש, יש לראות לזהות "חכם ציניו בראשו" כפי שהנהיגו
צ"ל מרן זי"ע"א רבות, וכל אחד יתבונן בנפשו לפני שמתחיל לשנות יין בעש"ק, כמה כוחו
לסבול, שלא יבוא למצב של חוסר שליטה, וח"ו יבוא לבוא לידי "חילול שבת" רח"ל!
וכמה התריע רבינו זי"ע"א באותן שנים כמו שנה לו שחל פורים או שיש פורים בעש"ק על
דבר זה, ואינני יכול לשכוח את צערו הנורא! בשמא זהו שיכורים שמתוך שכרותם
נכסלו רח"ל בחילול שבת קודש...

יתן השי"ת שנזכה כולנו לדעת כי פורים הוא יום עם חיות מצות ככל ימות השנה,
והנהירות והאחריות על כל אחד ואחד, לראות שלא יבוא לידי מכשולות ח"ו, ולא לידי
"חילול השם" או חילול "שבת קודש". ונזכה נזכה לכל הברכות הנפלאות שאפשר לזכות
נ"מ' הפורים.

*** **

לתרומות והנצחות ניתן לתרום בגדרים פלוס ע"ש אנצרות פרי חיים אן מספר הטלפון 03-763-0585 קוד 1979 - שלוחה 1

ולחצטרפות לקבלת הגליין ניתן לפנות למייל - s31626532@gmail.com

הגליון מוקדש לעלוי נשמת
שמעון ב"ר אברהם ע"ה

גליון ר"ד פ' ויקרא-פורים
י' אדר ב' ה'תשע"ט
רמת - השרון

רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

משיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

המתנה המושלמת למשלוח

מנות

לאור הביקוש המבצע ממשיך גם לפורים, סט
'גאון יעקב' ג' חלקים על התורה והמועדים
וקובץ עניינים
מורחב, כל שיחות מרן זצוק"ל שדפסו עד
כה, במחיר מסובסד
לעילוי נשמת בן ציון בן בנימין
75 ₪ בלבד. (כמות
מוגבלת)

כ"ד פרקי שבת

את הספרה כ"ד מצאנו במקומות רבים, בספרים
כתוב שישנם כ"ד תכשיטי כלה, וכן במסכת שבת
ישנם כ"ד פרקים וביניהם אף ישנם פרקים בעלי
שתי משניות, ובאמת היה אפשר לעשות עשרה
פרקים גדולים או יותר, אלא שרבינו הקדוש עשה
זאת בדיוקא שיהיו פרקים קטנים ובלבד שיהיו
כ"ד פרקים, והטעם לכך משום שהשבת נקראת
כלה.

פורים

**מו"ר זצוק"ל בפורים,
לאחר מלחמת
המפרץ (שנה לא ידועה)**

ובזכות מרדכי ואסתר הושלם ספר הכ"ד של
התנ"ך על ידי כך ש"קיימו וקבלו היהודים".

עבדא דקדשא בריך הוא - הדרגה הגבוהה ביותר

שרו כאן קודם לכן בהתלהבות רבה "אנא עבדא
דקדושא בריך הוא" - אנו עבדיו של הקדוש ברוך
הוא שהוא מלך מלכי המלכים, עבד זאת דרגה
גבוהה של מי שאין לו בעלות על עצמו כלל, וזאת
היא הדרגה הגבוהה ביותר של קרבת אלוקים,
דרגה של עבדות, משה רבינו נקרא בתואר הנכבד
ביותר "משה עבד ה'". וכן כתוב בדוד המלך
"דוד עבדי נשיא להם לעולם", דוד נקרא עבד,
וכן כל הנביאים נקראו כפי שאנו אומרים "ועל ידי
עבדיך הנביאים כתוב לאמר", הנביאים כולם היו
עבדי ה'. לעומת זאת המן הרשע היה ההיפך
הגמור מעבדי ה', המן קיבל מידי אחשוורוש את
עם ישראל כמו שאמר לו "הָעַם לְעִשְׂתָּ בּוֹ פְּטוּב
בְּעִינֶיךָ" וכי במה אדם עושה ככל שיחפוץ, רק
בדבר שהוא רכושו וממונו, אדם שיש לו כסף הוא
עושה בו ככל שעולה על רוחו, וכך מחליט המן
להשמיד להרוג ולאבד. הוא קיבל את עם ישראל
בקנין גמור עד כדי כילויים לגמרי, וכבר אמרה
אסתר "וְאֵלֹהֵי לְעִבְדֶּיךָ וְלְשָׁפְחוֹת נִמְכְּרָנוּ הַתְּרַשְׁתִּי"
אפילו אם היינו עבדים לא היה זה גרוע כל כך כמו
המכירה של "כִּי נִמְכְּרָנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהַשְׁמִיד לְהַרְגוֹ
וּלְאַבְדֵּךְ". ומה היה התיקון לכך? "לֶךְ פָּנּוּ אֶת פֶּלַח
הַיְּהוּדִים" - אנו נעמיד את עצמינו לעבדים גמורים
של הקב"ה, וכך אם אנו נהיה עבדי ה' באמת לא
ניתן יהיה לקחת את העם מהקב"ה, ושוב לא נהיה
עבדי המן.

כשהעבדות להשם לא הייתה שלמה. באה גזרת המן

וכיצד באמת התאפשר להמן לעשות את הגזירה?
כתוב בגמרא שעם ישראל חטאו בכך שנהנו
מסעודתו של אותו רשע, הם הלכו אחרי הנאות
הגוף, וכל זה היה ביחד עם הגויים שאינם עבדי

קודם **מתן תורה** עדיין לא הושלמה הבריאה,
אמנם ברור הוא שהעולם נברא בששה ימים,
ובסיום כתוב "יום הששי ויכלו השמים" שהם
ראשי תיבות של השם הוי"ה, וד' תיבות אלו
מתחלקות בכך ש"יום הששי" זהו הסיום של
מעשה בראשית, ו"ויכלו השמים" זהו תחילת
פרשת השבת שזה התכלית של מעשה בראשית.
אמנם כל זה היה רק בדרך עיבור, אך הלידה ממש
של העולם עדיין לא היתה מושלמת.

חז"ל אומרים בכמה מקומות בש"ס מדוע כתוב
"יום הששי", משום שגם לאחר שנברא העולם
עדיין היה עומד בספק אם יתקיים אם לאו, והספק
הזה עתיד היה להתברר בה' בסיון, שכל זמן שעם
ישראל לא קבלו את התורה עדיין לא הושלמה
בריאת העולם. אלא שגם אחרי קבלת התורה עדיין
חסרה היתה עוד נקודה אחת, והשלמות הזאת
הגיעה רק בימי הפורים, בימי המן הרשע ובימי
הצדיקים מרדכי ואסתר, בעת ההיא באה הבריאה
אל התיקון המושלם, "קיימו וקבלו היהודים".

תורה שבכתב. כל הכ"ד ספרים

התורה שבכתב החלה להכתב על ידי משה רבינו,
אז היה מתן תורה הראשון, ומבואר ברש"י
שבתחילה כתב משה רבינו מבראשית ועד פרשת
משפטים, וזהו הנקרא "ספר הברית", ולאחר מכן
כתב עוד פרשיות פרשיות עד שבסוף ימיו של
משה הסתיימה כתיבת חמשה חומשי תורה. אלא
שהתורה שבכתב כוללת גם נביאים וכתובים, וכך
המשיכו הנביאים וכתבו את כתבי הקדש, אלה הם
דברים נצחיים, והספר האחרון הוא מגילת אסתר.
היה ספק האם בכלל לכותבו, ואם כן כיצד
לכותבו, ובקשה אסתר ואמר "כתבוני לדורות",
דהיינו שיכניסו את המגילה לתוך התורה שבכתב,
זה היה הדור האחרון של חתימת התנ"ך ולאחר
מכן לא נכתבו יותר ספרים, מגילת אסתר היא
הספר הכ"ד מתוך כ"ד כתבי הקדש, כל זמן שהיה

ה', זה היה הפגם במהות של עבדי ה', וכיון שלא
היו שלמים בענין של עבדי ה', נפתח פתח להמן
הרשע. על כך אמרה אסתר "צומו עלי ואל
תאכלו ואל תשתו שְׁלֹשֶׁת יָמִים לֵלָה יוֹם" עם
ישראל קבלו עליהם עול מלכות שמים וממילא
בטלה הגזירה.

להשמיד. להרוג ולאבד - כנגד גוף. נפש וממון

והנה המן הרשע גזר שלש גזירות: להשמיד,
להרוג ולאבד - את כל היהודים, וביאר זאת הגאון
מזלנא: משום שבכל אדם ישנם שלשה דברים,
הגוף, הנפש והממון, והמן רצה להשמיד את עם
ישראל באופן שלא ישאר מהם כלום, לא נשמה לא
גוף ולא ממון, וזהו הענין של להשמיד, להרוג
ולאבד, **להשמיד** פירושו שמד - להמיר את הדת
היהודית, להשמיד את הנפש היהודית, וכפי
שמבואר בגמרא שהמן רצה לעקור מעם ישראל
שבת, תורה ומילה ובכך לעקור את יסודות הדת
היהודית, להשמיד את הנפש היהודית. **ולהרוג** זה
את גופם, **ולאבד** זה את ממונם, רצונו היה שיאבדו
לגמרי. וכנגד זה תקנו חז"ל לזכר הנס של פורים

האותיות', וכך החליטו ללכת ולכבוש את רוסיה, זה היה אחד מעשרת הניסים שספרו בימים ההם שארעו לעם ישראל בעת מלחמת העולם השנייה. הנס המפורסם ביותר שהיה בימים ההם הוא שהם היו הראשונים שגילו את פצצת האטום, היתה להם מעבדה והיו קרובים לזה מאוד, ובסופו של דבר לא הצליחו להגיע לזה, הם הוכו בסנורים ולא השיגו את הפצצה, זה היה נס גדול מאוד.

מה לבלבול בבית עובדי השם

בעת ההיא באו אל החזו"א ואמרו לו "אנו מבולבלים ומודאגים", הביט בהם החזו"א ואמר: אנחנו מבולבלים?! אנו יהודים שיודעים שעל כל מצוה בתורה יש מצוה לההרג על קידוש השם, אין אנו מבולבלים כלל, החילוניים הם אובדי עצות, הם אבדו את הדרך שלהם, הם מבולבלים, אך אנו המאמינים בהשם, אנחנו נמצאים באור גדול. ואז נכנסה אליו כלת אחותו הרבנית של ר' שמריהו גריינמן ואמרה לו: אדוני החזו"א מה יהיה כאן? הגרמנים נמצאים כבר בשערי ארץ ישראל ומפגיזים כבר בדגניה, מה הקב"ה רוצה מאיתנו? אמר לה החזו"א צריכים אנו לומר צדיק אתה השם, הקב"ה אוהב אותנו, אנו מקבלים עלינו את הדין, ואז הקב"ה ירחם עלינו, משום שאין מי שאוהב אותנו יותר מהקב"ה בעצמו.

אין לברוח מהקב"ה

וכך היה גם במלחמת יום הכיפורים, כולם לא הבינו מדוע המצרים לא כבשו והגיעו עד תל אביב, כל הנגב היה פתוח לפנייהם ואעפ"כ הם נעצרו ולא המשיכו, שאלו אז את הרמטכ"ל המצרי מדוע לא המשיכו? ואמר שהוא עצמו אינו יודע מדוע, הם עברו את תעלת סואץ והפכו את התעלה לגשר, עברו את הגולן ולא כבשו את חיפה אלא נסוגו. ואז באו משיבת מיר ושאלו את המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היות וישנם בחורים רבים תושבי אמריקה ואנגליה והוריהם מודאגים מאוד מהמצב בארץ ישראל, מה עליהם לעשות? אמר להם המשגיח לא בורחים מהקב"ה, אתם לומדים תורה, מהתורה לא בורחים, כאן אתם לומדים תורה, ושם תלמדו פחות, אם כן תעסקו בתורה ואל תעזבו את הלימוד. והמשיכו השואלים ושאלו: אם כן בכל זאת מה יעשו? אמר להם המשגיח תחליטו בלבכם שאם הקב"ה רוצה להמית אתכם אתם מקבלים זאת באהבה, אתם מוסרים את עצמכם למיתה, ואחרי שתמסרו את עצמכם למיתה אם כן הרי זה כאילו מתתם כבר, ושוב כבר אין צורך להרגכם כלל וממילא תשארו בחיים, אתם רק צריכים להחליט שאתם מוכנים למות על קידוש השם, אדם צריך להסכים ולדעת שאם זהו רצון השם, אין לו שום אפשרות להתווכח.

וברוך השם היה אז את הנס הגדול הזה שאף אחד לא ידע להסביר זאת, כך סובב הקב"ה. ויהי רצון שכשם שבימי הפורים האלו היו ניסים גדולים, כך הקב"ה יגאל בקרוב את עם ישראל ברחמים רבים ולא על ידי ייסורים וחליים רעים, אמן.

אמרתי פעם לר' יקר שיפמן שהיה חמיו של ר' דוד משורר, הוא היה זקן ולעת זקנותו הוא החל לסבול ייסורים, אמרתי לו על הפסוק בתהלים "כי חמת אדם תודך שפארית חמת תתגור", זה פסוק שקשה לפרשו. (כשהייתי ילד קטן היה לי דוד שנהג להגיד בדיחות בפורים, ושאל אותי כיצד נקראת חמותו של אחשוורוש? ומיד ענה הלא זה מפורש בפסוק "וחמת המלך שככה". עוד שאל כיצד נקראת חמותו של אדם הראשון? וענה ואמר כמפורש בפסוק "חמת אדם תודך" ופרש רבינו יונה את דברי הפסוק: חמת אדם- בשעה שהקב"ה מראה שהוא כועס על האדם ומביא עליו ייסורים, והייסורים הללו גורמים לו לאדם שיודה להקב"ה, שמודה ומתוודה הוא להקב"ה ביודעו שהוא שהביא עליו את הייסורים, ומאמין שהקב"ה עשה זאת ברחמיו, בכך גודם הוא שיהיה "שארית חמות תתגור"- שיירי החימה שהקב"ה עדיין לא הביא עליו, "תתגור"- הקב"ה נוצרם, וזאת למרות שמדת הדין מתוחה הקב"ה עוצר את הייסורים הנותרים לבל יבואו עליו, ואכן אותו הזקן קיים זאת ובאמת הייסורים פסקו, וכך בכל פעם שתקפוהו ייסורים בא ואמר לי שכחתי את הפסוק תזכיר לי שוב את הפסוק עם הפירוש, ובכל פעם הוקל לו, עד שנסתלק בליל ראש השנה בגיל תשעים.

זה הענין שכתוב בפסוק הנ"ל, שאסור לו לאדם שיגיד מקרה הוא. וכמו שאמר אחד "איזה מזל היה לי שהייתי בתוך האוטובוס שנפגע ולא נהרגתי", אסור לומר כך, אלא צריך לומר איזה חסד גדול עשה עמי הקב"ה, יש כאן השגחת ה', יש כאן יד ה', רק על ידי כך זוכים ל"שארית חמות תתגור".

עכשיו בימי הפורים האלה אלו הימים שצריכים במיוחד להתבונן בזה. וכפי שרואים אנו במגילת אסתר לא מוזכר כלל שמו של הקב"ה במפורש, משום שצריכים אנו למצוא את הקב"ה בתוך הדברים הנסתרים ובכך לראות שכל דבר ודבר שקורה הקב"ה עומד ומסתתר מאחורי כל המאורעות הללו, הכל מאת הקב"ה בעצמו, הוא האב הרחום שאוהב אותנו.

ניסי מלחמת העולם השנייה

סיפר לי המשגיח ר' דב יפה: כשהתקרב היטלר ימ"ש לארץ ישראל, בעת ההיא שלטו הגרמנים בסוריה כאשר סוריה היתה בשליטת הצרפתים והצרפתים השלימו עם הגרמנים, וזרקו אז פגזים ונפלו באשדות יעקב פגזים מתותחים של הצרפתים והגרמנים גם יחד, והיתה בעיה קשה, פחדו מאוד, הגרמנים כמעט פרצו את הגבול, הם היו קרובים מאוד לארץ ישראל, היתה להם כבר תכנית לעשות בארץ ישראל את מה שהם עשו בשאר המקומות, בליטא, באיטליה ובצרפת, היו מודאגים מאוד, ולפתע ארע נס גדול כאשר היטלר ימ"ש החליף את רוסיה בסוריה, 'התחלפו לו

שלש מצוות, מצות **מקרא מגילה** שהיא כנגד הצלת הנשמה, שעל ידי מצוות מגילה נוסף עוד חלק בתורה, והתורה היא הנשמה. כן תקנו חז"ל מצוות משתה ושמחה- **סעודת פורים** שהיא כנגד הצלת הגוף. וכן תקנו מצוות **משלוח מנות ומתנות לאביונים**, שאותם מקיימים בממון עם הרכוש, זה כנגד הצלת ממונם של ישראל.

סדאם חוסיין, ממשיכו של נבוכדנצר

אם כן זאת היתה ההצלה של עם ישראל וביטול גזירת המן על ידי שחזקו את הענין של עבדי ה', שבזמן שהעבדות להקב"ה היא מוחלטת ומושלמת אזי אין מקום לאויבים לשלוט. מי אינו זוכר את אשר היה לפני זמן קצר שהכריזו הבבליים ובראשם הממשיך של נבוכדנצר ה"ה סאדם חוסיין, מלחמה כנגד יושבי ארץ ישראל, ואמר שיהרגם על ידי שיוזק טילי סקאד, וזרק טיל אחד שיש בכוחו להרוג כאלף בני אדם, ואכן הטיל הזיק לכאלף בתים, כאלף בנינים נהרסו וניזוקו, אך בגוף לא ניזוק אף אחד, היה זה נס גדול.

פחות עברות – יותר ניסים

וכיצד אירע הנס? בזמן הכרזת מלחמת הטילים הכנים הקב"ה מחשבה בלב אנשים, שכעת רואים אנו כמה מוטעית היתה מחשבה זו, ואמרו שידביקו סולוטייף על החלון ובכך ינצלו מטיילי הסקאד וקראו לזה חדר אטום, ומינו אדם בשם נחמן שי שיוזכר לכולם שצריך להכנס אל תוך המחנק הזה. וכבר ידוע **שמאז שחורב בית המקדש הקב"ה עושה שליחותו ע"י טפשים**, ובזה עורר הקב"ה את עם ישראל שיהיו יותר עבדי ה', הקב"ה סגר את כולם בתוך החדרים ובזה התחזקו עם ישראל בכך שלא יצאו במשך הזמן הזה למקומות בילוי אסורים, לא הלכו לבריכות מעורבות וכדו' במשך מספר שבועות שבהם היה האיום העירקי, ובכך עם ישראל הפסיק להיות עבדו של היצר הרע בשבועות האלו והיתה שמירה, הקב"ה שמר עלינו, היו ניסים רבים ולא נהרגו כלל.

יותר פורענויות, לאחר חילולי השבת

אך כשמתרשלים בענין של עבדי ה' מוצא השטן מקום לשלוט וזה מה שאנו רואים בימינו פעמים רבות ארעו פיגועים ר"ל במוצאי שבת או ביום ראשון, יש בכך סימן להזכיר לנו שקיימת חובת שמירת השבת. אנו נמצאים בזמן כזה שמן השמים נותנים לנו סימנים לדעת שהתכלית של כל הדברים שהקב"ה מביא עלינו שנדע שהקב"ה קיים בעולם.

כשהיסורים מביאים להודאה. הקב"ה נוצרם

נפשו גחלים תלהט

גליון 224 ויקרא זכור תשע"ט

1nafsho@gmail.com

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל
לתרומות והנצחות, הוספת מננים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל

דבר המערכת

בגליון זה מוגש החלק האחרון של מאמר זעקה גדולה ומרה עם עבודת הבטחון.

בשורה טובה לשוחרי תורת רבינו זצ"ל. בימים אלו יצא הספר נפש אליהו ובו נקבצו כל מאמרי רבינו בעניני פורים והמסכת. ניתן להשיג בחנויות הספרים.

הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך.
נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

עקה גדולה ומרה עם עבודת הבטחון [חלק ג'] הסרת הטבעת להכריח את הגוף לתשובה – התאמת הגוף עם הד"ת השמימיים שניתנו בכפיה

מעשה ששאל בעל התניא את בנו בראש השנה, איך היתה עבודת התפילה היום, השיב לו כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך! השיב לו בעל התניא, אני התפללתי עם הגוף שלי! דבריו צריכים פירוש.

והנה ההתייחסות שלנו אל הגוף הוא בתורת גוף בהמי וחומרי הסותר בעצם אל הנשמת חיים, וצריך להתגבר עליו ולבטלו ולהתנהג עפ"י הנשמת חיים. עלינו לדעת שזוהי השקפה מוטעית, כי באמת הגוף של איש ישראל הוא גוף קדוש בעצם המתאים לגמרי עם הנשמה, ורק צריך זיכור להסיר את מעטה החומריות העוטף אותו ולגלות את פנימיותו הזכה, ונשמת החיים שהיא בת מלך משתקפת דרך הגוף, שרואים כאן דמות של בן מלך.

אחז"ל (מגילה ז' א') "קיימו וקבלו היהודים" קיימו מה שקבלו כבר, שמה שקיבלו בהר סיני באונס, שכפה עליהם הר כגיגית, קיימו עליהם עתה "ברצון". אבל באמת היתה גם בחינה של "אונס" במעשה פורים שהיא השלמה של "האונס" של מתן תורה, שכן אחז"ל (מגילה י"ד א') גדולה הסרת טבעת יותר ממ"ח נביאים – היינו שהיה כאן כח המכריח את עם ישראל לשוב בתשובה, וכן אמרו (סנהדרין צ"ז ב') שאם בבוא זמן הגאולה לא ישובו בתשובה ח"ו, יעמיד הקב"ה עליהם מלך שקשים גזרותיו כהמן שיכריח אותם לשוב בתשובה, [ורק אחרי התהוות הנס הנפלא חזרו לקבל מאהבת הנס כמו שפירש"י שם, אבל בעת הגזירה הנוראה היתה תשובה באונס מפחד הגזירה]. ובהשקפה ראשונה נראה שמצב זה של הסרת הטבעת בדרך כפיה הוא בדיעבד. אבל באמת אין זה כך ואדרבא יש מעלה בכך שהיה כאן אונס וכפיה כפי שיתבאר בעז"ה.

הנה המהר"ל ז"ל בספרו אור חדש עומד על מה שאמרו "כפה הר כגיגית", ולכאורה קשה שהרי כבר קבלו ברצון ואמרו נעשה ונשמע. מבאר המהר"ל שכאשר המעשה נעשה בדרך כפיה, הרי הוא פועל ועושה ברצון עצמו ואינו מתחשב בשני כלל, וע"כ ניתנה התורה בדרך כפיה ואונס, לבלתי נחשוב שרק מפני החלטת עם ישראל לקבל את התורה ירדה התורה לעולם, אבל מעשה האונס מתייחס רק אל המאנס, והראה השי"ת שהתורה מוכרחת להיות בעולם ותלויה ברצונו בלבד, שגם בלי הנעשה והנשמע של עם ישראל נתן את התורה בדרך הכרח מצדו עכ"ד.

וזו באמת הבחינה העליונה של התורה. תורה שמימית בעצם, דברי תורה כפי שהם אצל הבורא ית', אמנם צריך שעם ישראל שבארץ עם הגוף הגשמי שלהם יוכלו להתחבר עם תורה שמימית זו, ולזה באה הסרת הטבעת שהיא פעולה שמימית להכריח את הגוף של ישראל לשוב בתשובה, שירגיש הגוף שאין שום דרכי השתדלות, והכל רק בידו ית' וישוב אליו, ועי"ז נעשה כביכול "גוף של שמים"

המתאים עם התורה השמימית, כי מעשה האונס מתייחס אל המאנס כדברי המהר"ל, וע"כ הוא כביכול פעולת התשובה מצדו ית', ונמצא שהסרת הטבעת היתה תועלת נפלאה, לרומם את הגוף להתאימו עם תורה שמימית בגילוי שמצדו ית', ולא כהסתכלות השטחית שהיה רק מצב של בדיעבד.

זיכור זה של הגוף להתאימו לתורה שמימית, היה במכוון לפני בנין בית שני שהיתה אז התגלות של כבודה והדרה של תורה שבע"פ כידוע, והכינו משמים את כל מעשה המגילה להעמיד את הגוף במדרגת גוף שמימי, שפעל השי"ת בדרך הכרח ואונס להחזיר את הגוף אליו, שהוא מהלך מצדו ית', ועי"ז יוכלו להתאים את הגוף עם גילוי התורה השמימית.

יש לומר שזו היתה כוונת בעל התניא ש"התפללתי בר"ה עם הגוף", כי יש פלאות עצומות בגופו של האיש הישראלי, שיכול להתרומם ולהיות גוף שמימי, ולהתאים עצמו עם המעמקים שבעולמות הרוחניים למעלה.

יום הפורים מסוגל לקשר הגוף עם הנשמה ולהשיג ד"ת שמימיים

בתיקון"ז מבואר שפורים הוא ההשלמה של יום הכיפורים, שהרי כל יו"ט יש בו חלק של "לכם", וביוה"כ שהאכילה והשתיה אסורה זו, משלימים את ה"לכם" בסעודת פורים. פי' הדברים הוא עפמשנ"ת. ביוה"כ מתעלית "הנשמה" לפני ולפנים להשיג מושכלות עליונים, ובפורים משלימים את העבודה להכניס את המושכלות "לגוף" ע"י אכילה ושתיה, ועי"ז התורה שנגמרה נתינתה ביוה"כ בלוחות השניות מן השמים, תוכל להתקבל בגוף כזה המתאים עם הד"ת השמימיים.

אחז"ל במדרש שהתורה היתה ב' אלפים שנה לפני בריאת העולם כמ"ש והיה שעשועים "יום יום", דברי תורה נשגבים אלו שקדמו לבריאת שמים וארץ, מתנוצצים בכל דור, שנפשות המתאימים עצמם לכך שעוסקים בתוה"ק בהתייחסות האמיתית שהיא תורה שמימית – חכמת השי"ת, זוכים לקבל מד"ת אלו.

יום הפורים מסוגל לכך להסיר את המעטה החומרי של הגוף, לזככו ולהתאימו עם השגות הנשמה, וליונק מד"ת ה"סתמיין דכל סתימין", כפי שאמר בעל התניא שמה שהיה הנס מלובש בטבע הוא מפני שהיה במהלכים נסתרים של

"סתימא דכל סתימין", וכאשר מסירים את ההסתרה מתקשרים עם פנימיות הכל, שהשי"ת סתימא דכל סתימין, ומשיגים ד"ת שמימיים שא"א להשיגם כל השנה.

"עד דלא ידע" – התרוממות מעל גבולות השכל ולעוף במרחבי הדמיון

מצות היום לבסומי עד דלא ידע וכו', פירוש הדבר שביום הפורים אפשר לרומם את הגוף ולעוף במרחבי ה"דמיון", שע"י היין יש רוממות הדעת, להתרומם מעל גבולות השכל הטבעי, ולהכנס למערכת הדמיון, שמסוגל לדמות הכל בלי גבולות כלל.

ולכאורה הרי הדמיון הוא דבר פסול וטריפה ממש כנ"ל. אבל זהו רק כאשר הגוף חומרי, ומטה את הדמיון כפי רצונותיו החומריים, כמש"כ הגר"ס הדמיון מוליכו "בדרך לב רצון", אבל כאשר מרוממים את הגוף למעלה בקדושה, הדמיון כולו קדושה ותענוג, כמש"כ ביד הנביאים "אדמה", שבהיות הנביא מנותק מן הגוף כמש"כ הרמב"ם ביסוה"ת פ"ז, מסוגל לעוף בדמיונו ולהשיג למעלה מכל דרכי ההשגה הטבעיים.

וככל שהמתנה יקרה יותר, יש כח מפריע יותר, שתהיה שכרות לשם שכרות, כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, כל הקדוש מחבירו חרב יותר, ובן תורה צריך להשכיל לנצל את סגולת קדושת היום כראוי.

משלוח מנות ומתנות לאביונים לתפוס במידת השלום- הבית קיבול לכל התורה

כתוב בסוף המגילה "דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו", והוא באמת עיצומו של יום, להרבות באהבה ואחווה במשלוח מנות איש לרעהו ולרחם על האביונים, בפשוטו הוא בכדי להראות את ההיפך מקטרוגו של המן שעם ישראל מפוזר ומפורד בין העמים.

אולם בפ"ה הגר"א (על המגילה שם) מבאר את עומק הענין, והוא דהנה המדות טובות הם כלל המצוות וכמ"ש כל הכועס כאילו עובד ע"ז והמספר לשה"ר ככופר בעיקר וכן

כולם, והמצוות הם פרטים של כלל זה, ולכן לא נכתבו המדות בתורה (וכ"כ מהרח"ו ז"ל בשערי קדושה). ומדת השלום היא הכללי לכל המדות והיא הלבוש של כל המדות וז"ש לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום, ובמתן תורה נאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, דבכדי שיוכלו לקבל את התורה בירך אותם בשלום שהוא כלל כל המדות, וכל המדות הם כלל כל המצוות עכ"ל.

כלומר עיקר התורה היא ללמוד ע"מ לעשות, ולולי זה אפי' תורה אין לו, והעשייה של כל התורה היא תיקון המדות שהם כלל כל המצוות, ועי"ז נעשה קנין בנפש לכל התורה, וכלל כל המדות הוא מדת השלום שהיא המדה הכללית הנושאת את כל המדות, וכי מידת השלום היא מדת ה"כי כל" שזנפך הנושאת את כל הכחות זו, והיא הנושאת בפנימיותה את כל הדעת כמו שאמרו חכמי אמת, שהרי הדעת היא כלל כל האדם כמ"ש צנזרים מ' א' דלא ציה כולה ציה, וע"כ מדת השלום היא המחזיקה את כל המדות, והמדות הם כלל המצוות, ונמצא שהשלום הוא הבית קיבול של כל התורה כולה.

מכיון שבפורים קיבלו עם ישראל אחיזה בד"ת השמימיים כפי שהם אצלו ית' שעשועיו יום יום, וע"כ תקנו לנו את מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים, בכדי לאחוז במדת השלום שהיא הבית קיבול לכל התורה, ובן תורה צריך להשריש חזק בנפשו ביום זה את מדת השלום באופן כללי. והמובן בשלום הוא לא רק לחיות טוב עם חבר ששוע עמו בדעה ובמעשים, אלא גם דעה אחרת, ולמצוא איזה צד לשעבד עצמו להבין שיש גם דעה אחרת, ולמצוא איזה צד השוע ביניהם, ולא ישאר "הוראת שעה" בפורים בלבד, אלא לקחת זאת לכל השנה בהיותו הבית קיבול לכל התורה, דלולי זה גם אם יקבל אלף פעמים לעסוק בתורה ולקיים מצוותיה, אין הד"ת נעשים קנין בנפשו וחסר בע"מ לעשות, שבעיקרו הוא במדת השלום שהוא כלל כל התורה כמ"ש הגר"א ז"ל.

מעלת ימי הפורים [אגרות דעת קע"ח]

רגיל האדם לשער מצבי עליתו וירידתו, הצלחתו וכשלונו רק לפי ראות עיניו לבד. מה שאינו הולך לפי מה שרוצה הוא מגדירו כנפילה וכשלון. האדם אינו יודע שהושלך לתוך עולם אשר כולו וכולו רק נסיונות למדוד מדת נאמנותו להשי"ת לתורתו ועבודתו וכאן תוך הקשיים נגזו כל הצלחת הנצח, כאן בהיום לעשותם גנוז כל המחר לקבל שכרם. ומה שנראה יותר חשך, שם גנוז אור יקרות דוקא. ועל משה רבינו ע"ה כתיב (שמות כ, יח) "ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים".

לא היו ימים חשוכים לכנסת ישראל כהימים שבו נתקיים גזרת המן, גזרה כזו לא היתה בעולם מעת גזירת המיתה דעץ הדעת, ולא נגזר מאז על כללות קומת האדם גזרת כליון ביום אחד ר"ל. והיו צריכים להיחשב כימים היותר נפולים וכשלוניים בישראל. וראה חביבי מה שהרווחנו מהחשך ההוא דוקא כשלקחנו אותו והשתמשנו בו כהוגן שהחשך נתהפך להיות סיבת התשובה והזעקה.

מתוך תכלית החשך זוכים אל תכלית האורה דוקא, ותבין עפ"י באובנתא דליבא רוממות דברי הרמב"ם סוף הל' מגילה שהפליג מתנות לאביונים ע"ג הסעודה והעמידה על ההוי דומה לו במדרגה היותר גדולה של גילוי ית"ש [א.ה. עיין עיני ישראל מאמר פורים השלמה ליוה"כ שנתבאר עומק ענין זה], וכל זה היה גנוז תוך אפילת גזירת המן. תזכה להרגיש הדברים בשעתם.

פנינים משולחן רבנו הגאון

רבי אברהם גנחובסקי

זצלה"ה

לע"נ הרבנית
הצדקנית מרת
אסתר הרסח ע"ה
בת הר"ר רפאל
יונה זצ"ל

פרשת ויקרא תשע"ט

מתעסק

או הודע אלו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו שעיר עזים
זכר תמים (ו' כ"ג)

הנה איתא בקרא "אשר חטא בה", וילפינן מהכא במשנה בכריתות
(י"ט א') דמתעסק פטור מקרבן, והוא דבכל התורה כולה איכא פטור
מתעסק, כאשר חושב שהמציאות מותרת ויש לו טעות במציאות,
דאע"פ דשוגג חייב קרבן אמנם מתעסק פטור מקרבן.

א. מתעסק בטומאת מקדש חייב

הקשה הגרע"א (קמא ס"י ח') בנכנס טמא למקדש בהעלם מקדש,
והיינו דסבר שהוא בית בעלמא, אמאי חייב קרבן, הא הוה ליה
מתעסק דהרי חשב שהבית הוא בית בעלמא, וכמו בסבר שהבהמה
חולין ושחטה בחוץ.

ותירץ הגרע"א, דבמתעסק פטור מקרבן רק בקרבן קבוע ולא בקרבן
עולה ויורד, דדוקא לענין חטאת קבועה מיעטה הכתוב ד"אשר חטא
בה" פרט למתעסק, אבל לענין עולה ויורד ליכא קרא.

ב. דבר שאינו מתכוין

תיקשי, אמאי להגרע"א חייב במתעסק בטומאת מקדש, הרי הוה
דבר שאינו מתכוין, שהרי לא התכוין ליכנס לבית המקדש אלא לבית
בעלמא.

וכי תימא הא הוה פסיק רישיה שנקנס לבית המקדש, מכל מקום
הרי פסיק רישיה לשעבר לא חשיב פסיק רישיה, דהא כתב ברמב"ן
(מלחמות פ"ג דשבת) דספק פסיק רישיה לשעבר מותר, [נ"ה. היכא דיש ספק
אם הכלי כבר מצורף. והיינו דפסיק רישיה אינו אלא לענין התוצאה מהמעשה שלו ולא לענין
מציאות שכבר קיימת], ואם כן כל מתעסק, כיון דאינו יודע, לישתרי מפאת
אינו מתכוין, ואם כן אמאי חייב בטומאת מקדש הא אינו מתכוין.

ג. לחלק

יש לחלק, דלא שייך היתר דאינו מתכוין בפעולה עצמה כגון בנכנס
למקדש, אלא רק בפעולה שניה הנלווית, כגון בתיבת הזבובים שזו
פעולה שניה, [והיינו בהא דבספק אם יש זבובים בתיבה, דמותר לסגור התיבה,
דאינו מכוין לצודם והוה פסיק רישיה לשעבר, [ענין משנה ברורה ס"י ט"ז ס"ק ט"ז]
היינו משום דצידת הזבובים הוה פעולה הנלווית לסגירת התיבה].
[ושאלוני להרמב"ן בהולך וספק אם יש נמלים תחתיו מהו, וזה לכאורה דומה
לתיבת הזבובים. וצריך עיון. ועוד עיין מה שכתבנו בכל זה בפי' תרומה תשע"ז].

שכן נהנה

הנה אמרינן (כריתות י"ט א') שבכל התורה כולה מתעסק פטור, חוץ
ממתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה. וביאר בחזון איש דהוא
סברא בתכלית האיסור וכלדקמן:

א. תכלית האיסור ההנאה

הנה ביאר בחזון איש (קדשים הוריות ס"י ט"ז ס"ק ט"ו) שגדר שכן נהנה,
דלא נאמר דין מתעסק אלא במידי דהאיסור תלי במעשה, משא"כ
בכגון איסור חלבים ועריות דתכלית האיסור אינו פעולת האכילה אלא
רק ההנאה.

דהנה אע"פ שגם בחלבים ועריות אין החיוב על ההנאה אלא רק על

אכילה או על בעילה, מכל מקום צורת המעשה היא ההנאה ולא
המעשה שלו, וחייב אף בתחב לו חבירו או שהביאו על ערוה לרצונו,
ולא נאמר דין מתעסק אלא במידי דתלי במעשה, כמו שבת ושחוט
חוץ, דהרי אם לקח חבירו ידו ושחט בה, חבירו חייב.

ב. טומאת מקדש

הנה הבאנו לעיל שהקשה הגרע"א (קמא ס"י ח') בנכנס טמא למקדש
בהעלם מקדש, והיינו דסבר שהוא בית בעלמא, אמאי חייב קרבן, הא
הוה ליה מתעסק, וכמו בסבר שהבהמה חולין ושחטה בחוץ.

א. תירץ הגרע"א, דבמתעסק פטור מקרבן רק בקרבן קבוע ולא
בקרבן עולה ויורד, דדוקא לענין חטאת קבועה מיעטה הכתוב, דאשר
חטא בה פרט למתעסק, אבל לענין עולה ויורד ליכא קרא.

[וקשה ממתניתין בהוריות (ט' א') דרבי אליעזר אומר שהנשיא מביא שעיר דהוא
חטאת קבועה, וקאי על טומאת מקדש, ואמאי חייב הא הוה חטאת קבועה,
ולפטר מפאת דהוה ליה מתעסק. ודוחק לומר דאירי באומר מותר. וכך הקשה
בחזון איש שם].

ב. במנחת ברוך (ס"י י' ע"ב ב') תירץ דדינא דמתעסק רק בסבר שזו
פעולה אחרת, כמו נתכוין לחתוך תלוש וחתך מחובר, שלפי כוננו אין
כאן כלל הפסקת יניקה, [וכן בזרק מרשות היחיד ולא ידע שהיא רשות
הרבים הוה מתעסק דאין כאן ידיעת הפעולה], משא"כ בנכנס לבית
המקדש, שיועד מהו הפעולה רק אינו יודע מהו המקום. ובאמת
סבירא ליה שם דבשחט בהמת חולין ונמצאת הקדש חייב חטאת.

ג. אמנם בחזון איש (שם) נחלק וסובר דבכל גוונא הוה מתעסק, אלא
כתב לתרץ מחמת סברתו הנ"ל, דאיסור טומאה בבית המקדש שאני,
דאין איסורו במעשה דוקא, אלא האיסור על התוצאה, והיינו
ההמצאות של טמא במקדש, דהרי אף אם יכניסו נכרי לרצונו למקדש
חייב, שהרי קפידת התורה שלא יטמאו את מקדשי, דכניסה טומאה
למקדש קרי לה טומאת מקדש וחילול כבודו, ואם כן דמי לחלבים
ועריות וגם מתעסק חייב.

ג. שכן נהנה במלאכת שבת

הנה הקשו תוספות בסנהדרין (ס"ב ב' ד"ה להגביה) למה שמואל נקט
דטעמא דמתעסק פטור בשבת משום דבעינן מלאכת מחשבת, תיפוק
ליה מקרא הנ"ל ד"בה" דמתעסק פטור, ומתמצים תוספות, דשמואל
מוסיף דאף באופן שנהנה, דליכא בזה פטור דמתעסק, מכל מקום
פטור בשבת משום מלאכת מחשבת.

ויש לתמוה היאך משכחת לן שכן נהנה במלאכות שבת, הרי
להאמור במלאכת שבת שעיקר האיסור הוא המעשה, אם כן ליכא
להאי סברא.

מה ידע משבת

הנה איתא בקרא קרבן חטאת. ואמרינן במשנה בשבת (ע"ג א')
אבות מלאכות ארבעים חסר אחת. ומקשינן בגמרא (ס"ט א') מניינא
למה לי, ומתצינן אמר רבי יוחנן שאם עשאו כולן בהעלם אחד חייב
ל"ט חטאות על כל מלאכה ומלאכה, והיינו דזימנין חייב ל"ט חטאות
בהעלם אחד כאשר היה בשגגת מלאכות ולא בשגגת שבת. [היינו

ששכח שהוא מלאכה אבל לא שכח שהיום שבת).

ומקשינן בגמרא היאך משכחת לן ששגג בכל הל"ט מלאכות וחייב ל"ט חטאות, הרי אם לא ידע מכל הל"ט מלאכות אלא סבר שכל המלאכות מותרות, אם כן לא ידע כלום משבת, ואם כן הוה רק שגגת שבת, ואינו חייב אלא חטאת אחת. [והרי רק אם השוגג במלאכות מביא קרבן חטאת על כל מלאכה ומלאכה, אמנם אם השוגג בהשבת, כגון ששכח שהיום שבת, אינו מביא אלא חטאת אחת].

ומתרתצת הגמרא בכמה אופנים:

א. הזיד בלאו ושגג בכרת

אמרין בגמרא (ס"ט א') דמשכחת לה בהזיד בלאו אבל שגג בכרת, [והיינו שידע שהמלאכה אסור באיסור לאו אבל לא ידע שיש בזה כרת], דלדעת ר' יוחנן חשיב שוגג מכיון שלא ידע מהכרת, נמצא דבכהאי גוונא ידע לה לשבת בהא דאיכא לאו על המלאכות.

אבל לריש לקיש דלא הוה שוגג אכתי תיקשי. [והקשו בתוספות (שם ד"ה דידע) דאכתי נימא דשוגג בלאו והזיד בעשה [ביום השביעי תשבות וגו'] (שמות כ"ג י"ב) וכן ושמרתם את השבת (שם ל"א י"ד)], נמצא דידע לה לשבת בעשה].

והנה בהא דאמרין בגמרא דאתי שפיר לר' יוחנן, דאיירי בהזיד בלאו ושגג בכרת, חזינן מהא דאע"ג דשגג וחשב דאין באיסורי שבת כרת כלל, לא נימא דהוה שגגה אחת אלא חשיבא שגגת מלאכות כיון דידוע לשבת, וחשיבא כשגגת כרת על כל מלאכה ומלאכה. מעתה לפי זה הוה הדין בסובר שמותר לחולה שאין בו סכנה חשיבא שגגת מלאכות, וכמו כן בסובר דמותר גם בפסיק רישיה, דבכל הני גווני הוה שגגת מלאכות, [ויש לעיין בסוגיא (שבת ע"ב ב') דדיינין לענין אהבה ויראה].

ב. תחומין

תו משני דידע לה לשבת בתחומין ואלויבא דר' עקיבא [עירובין ע"ט ב', סוטה ל' ב'] דתחומין דאורייתא.

[והקשו מכאן על שיטת הרמב"ם (פכ"ז מהל' שבת ה"א) ד"ב מיל לכולי עלמא דאורייתא, אם כן משכחת לן גם לרבנן דר' עקיבא].

ג. מתעסק

הנה אמרין בגמרא שבת (ע"ב ב') דמתעסק פטור מקרבן, כגון לענין מלאכת קוצר, שחשב שהוא תלוש ונמצא מחובר, [כגון שסבר שהעציץ אינו נקוב ובאמת היה נקוב, והניחו על מקום שאינו נקוב], ופליגי רבא ואביי, לרבא איירי אפילו בנתכוין לחתוך התלוש וחתך את המחובר, ולאביי איירי דוקא בנתכוין להגביה תלוש וחתך מחובר. [בגוונא דעציץ שכתבנו, לכאורה בפלוגתא אביי ורבא].

מעתה אמרין בגמרא (שם ע"ג א') דבשלמא לאביי משכחת לן בגווני דידע לשבת בהך מלאכה רק היה מתעסק [כגון בידע שאסור לקצור אלא שחשב שהיה תלוש, ונתכוין לחתוך התלוש וחתך את המחובר], דבכהאי גוונא חייב חטאת, אבל לרבא דכל מתעסק פטור מחטאת, אם כן על כרחך איירי שסבר שמותר המלאכה, אם כן אכתי תיקשי במאי ידע לשבת.

ויש להקשות דלכאורה משכחת לן בעוד גווני דידע משבת לענין מלאכות ובכל זאת חייב חטאת על המלאכות. [בטעה בדבר מצוה ובספק וכדלמן]:

טעה בדבר מצוה

הנה תנן בשבת בפרק רבי אליעזר דמילה (קל"ז א') בהיו ב' תינוקות, אחד היה שמיני שלו בשבת ומילתו היה דוחה שבת, ואחד לא היה שמיני בשבת ולא היה מילתו דוחה שבת, וטעה והחליף התינוקות, ומל בשבת מי שאינו דוחה שבת, היכא דעשה מצוה [כגון שמל של תשיעי], פטור, והיכא דלא עשה מצוה [כגון שמל של שביעי], הוה פלוגתא דתנאי אם חייב חטאת, ולשיטת ר' אליעזר חייב.

מעתה תיקשי דלכאורה משכחת לן ל"ט חטאות אף לרבא, כגון שידע מלאכת חובל אלא ששגג בתינוקות, שחשב שהוא התינוק שמצוה למולו, ואם כן היכא דלא עשה מצוה [כגון שמל של שביעי בשבת] חייב חטאת. ואם כן כשם שניחא לאביי גם לרבא יהא ניחא.

א. מלאכת חובל שאני

וכי תימא מאי שנא מתעסק זה משאר מתעסק דפטור מחטאת, הא

מקשינן הכי בגמרא כריתות (י"ט ב'), דהנה אמרין התם דמתעסק בשבת פטור, דמלאכת מחשבת אסרה תורה. ומקשינן בגמרא מדינא הנ"ל דב' תינוקות, אמאי פטור רק משום טעה בדבר מצוה, אבל במתעסק בדבר דאינו מצוה יהא חייב, הא לא הוה מלאכת מחשבת. ומשני הנח לתינוקות כיון דמקלקל בחבורה חייב, אם כן חזינן דלא איכפת לן דלא הוה מלאכת מחשבת, אם כן גם מתעסק בחבורה חייב. [ומכל מקום כתבו תוספות בכמה דוכתי (עיין תוספות שבת ק"ו א' ד"ה בחובל) דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, אבל התם חשיבא צריכה לגופה].

ב. אינו מתעסק בהיתר

הקשה בשיטה מקובצת (כריתות שם) דמכל מקום הוה מתעסק, וזה הוה פטור לא רק במלאכת שבת אלא הוה פטור בכל התורה כולה.

ותירץ דזה לא מקרי מתעסק בהיתר, אלא נחשב מתעסק במלאכת איסור, דהרי התם במילה בשבת הוה מלאכת איסור אלא שנדחית.

ולפי מה שכתב בשיטה מקובצת, משכחת לן נמי בידע לה לשבת באיסור שחיטה, כגון בשוחט קרבן בשבת ונמצא טריפה, דשפיר הוה מלאכת מחשבת ולא הוי מתעסק. [דהרי כתב בשיטה מקובצת דאם הוה מלאכת איסור אלא שנדחית, זה לא מקרי מתעסק בהיתר, והכי נמי הרי חשב שהוא בכלל ההיתר שהותר איסור שבת משום מצוות הקרבנות].

והעירוני דבחזון איש (קדשים הוריות סי' ט"ו ס"ק ט') הקשה קושיית השיטה מקובצת בכריתות, ותירץ באופן אחר, דלא חשיב מתעסק דהיה לו לבדוק איזה ילד הוא מל.

ג. למאן דאמר טעה ולא עשה מצוה פטור

יש לדון ליישב ב' אופנים אמאי באמת לא אמרין בגמרא דמשכחת לן בכהאי גוונא, חדא, דמכל מקום רק רצה לעשות מצוה אבל לא עשה מצוה, ולמאן דאמר טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה, פטור מחטאת, אם כן לא משכחת לן, ונהי דבלאו הכי מוקמינן מתניתין כחד תנא דהיינו כר' עקיבא, מכל מקום לא מוקמינן לה כתנא דטועה בדבר מצוה חייב היכא דלא עשה מצוה.

וכי תימא דגם להאי מאן דאמר מכל מקום אכתי משכחת לן גווני דליכא פטור דטועה בדבר מצוה, דהנה כל הפטור דטועה בדבר מצוה היינו דוקא בבהול, [וכמתניתין ריש שבת בעני ובעל הבית דחייב היכא דאינו בהול, וכדינא דר' ישמעאל דקרא והטה ואמר שיביא חטאת, דיש לומר דהיינו משום דאינו בהול, עיין מה שכתבנו בזה בפרשת וישב תשע"ז], מעתה לפי זה בתינוקות נמי משכחת לן דלא הוה טועה בדבר מצוה, באופן שאינו בהול. [א"ה. אולי כוננו כגון באופן שהחייב אינו מוטל עליו למול, ואם כן אינו בהול].

אך דוחק לאשכוחי גוונא בתינוקות שלא יהא בהול. ואם כן אכתי נתיישבה קושיין.

ד. כל המקלקלין פטורין

עוד יש ליישב, דהנה בגמרא בכריתות הנ"ל מקשינן אמאי חייב במל התינוק כשלא עשה מצוה, הא לא הוה מלאכת מחשבת, ומשני כיון דמקלקל בחבורה חייב אם כן גם מתעסק בחבורה חייב, מעתה לתנא (שבת ק"ו א') דסבירא ליה דכל המקלקלין פטורין ואף מקלקל בחבורה פטור, ואם כן לא אתי שפיר מתניתין בכהאי גוונא, נמצא דאכתי לא משכחת לן ל"ט חטאות בכהאי גוונא.

אך אין התירוצ מספיק, דהרי ברמב"ם (פ"ב מהל' שגגות ה"ח) אייתי להאי דינא דתינוקות דיש אופנים שחייב חטאת, ותיקשי דהרי פסק ברמב"ם (פ"א מהל' שבת ה"י"ז) דמקלקל בחבורה פטור, ואם כן אכתי תיקשי אמאי חייב חטאת בהא דתינוקות, הא לא הוה מלאכת מחשבת.

וצריך לומר כמו שכתב בחמדת שלמה (או"ח סי' כ', י"ד סי' א' אות י"ב) דברמב"ם איירי באופן שאינו מתעסק כלל, כגון שידע מי כל תינוק אך טעה מתי נולד כל אחד וסובר שתינוק זה נימול בשמיני. [משא"כ בהגמרא בכריתות איירי שהחליף התינוקות ואם כן הוה מתעסק]. ואם כן שוב משכחת לן בכהאי גוונא.

נמצא דהאי תירוצא ליתא, ולזה יש לומר כמו שתירצנו לעיל.

יודע שספק אם איכא איסור

תו קשיא לי דמשכחת לן ל"ט חטאות, באופן שידוע שהוא ספק מלאכה, וממילא לא הוה מתעסק, ומכל מקום הוי שוגג.

א. יודע שהוא ספק

הנה נחלקו האחרונים כאשר יודע דהוה ספק איסור ונתברר דהוה ודאי איסור, האם חשיב שוגג או מזיד. דעת אור שמח (פ"ה מאיסורי ביאה ה"ו) וחזון איש (יו"ד סי' ק"ג סק"א) וישועות ישראל (סי' ל"ד) דמזיד לספק הוה רק שוגג, והוכיחו כך מהירושלמי בתרומות (פ"ו ה"א). אך הגרע"א (יו"ד סי' ט"ז על הש"ך סק"ז, בענין אותו ואת בנו) סבירא ליה דביודע שהוא ספק הוה מזיד.

והשתא אם נימא דחשיב שוגג, תיקשי דמשכחת לן ל"ט חטאות כהנ"ל, דיודע שאסור לקצור, ומסופק אם הוה תלוש או מחובר, דפטור מתעסק ליכא כיון שידוע שיתכן שזה מחובר, והלכך יהא חייב קרבן דחשיב שוגג.

אלא דמוכח מכאן כשיטת הפוסקים (הגרע"א שם) דספק חשיבא מזיד, ואם כן אי אפשר להעמיד בכהאי גוונא, דהרי בזה חשיבא מזיד ויהא פטור מקרבן.

והנה בספק תלוש ספק מחובר הא איכא לברורי, ואם כן נימא דחשיב מזיד, אך מכל מקום להסוברים דהוה שוגג מפאת דאומר דיתכן שמותר, יש לומר דהיינו גם באיכא לברורי.

ב. כמו כן במלאכת מבשל

כמו כן משכחת לן במלאכת מבשל ומסופק אם נתבשלו כבר המים מקודם, או אם היה קודם בכלי ראשון או בכלי שני, ואחר כך נתברר שבאמת עשה מלאכה, דמתעסק ליכא ומכל מקום הוי שוגג.

והיינו בגוונא דליכא לאוקמא אחזקה, דבזה הוה ליה מזיד גמור מפאת החזקה, וכן בספק תלוש ספק מחובר איירי בגוונא דליכא לאוקמא אחזקה, דאם הוה בחזקת מחובר, אם כן הוה ליה מזיד. אך יש לומר דאם ספק הוה ליה שוגג, היינו אף היכא דאיכא לאוקמא אחזקה אבל יתברר אחר כך, דגם הוה שוגג, דסמך שיתברר שמותר. וצריך עיון.

ג. תליא בהזיד בלאו ושגג בכרת

הנה אמרינן בגמרא שבת (ס"ט א') בהזיד בלאו ושגג בכרת [היינו שידע שיש בהמעשה איסור לאו אבל לא ידע שיש בזה איסור כרת], פליגי ר' יוחנן וריש לקיש, רבי יוחנן אמר דחשיב שוגג כיון ששגג בכרת, אף על פי שהזיד בלאו. וריש לקיש אמר דלא חשיב שוגג עד שישגג בלאו וכרת.

וכתב בתשובות בית יצחק (או"ח סי' צ"ו אות י"א) דהאי פלוגתא אם מזיד על הספק הוי מזיד או לא, תליא בפלוגת ר' יוחנן וריש לקיש בהזיד בלאו ושגג בכרת, דלר' יוחנן דהוי שוגג וחייב חטאת, הוא הדין בידע שהוא ספק, דהרי אין חיוב כרת מספק, ואם כן הוי שגג בכרת וחייב חטאת, משא"כ לריש לקיש דבשגג בכרת לא חשיב שוגג אלא מזיד ופטור מחטאת, הכי נמי בספק פטור.

ואם נימא הכי יהא מייושב קושיין, דזה בכלל תירוצא דגמרא דמשכחת לן לר' יוחנן דהזיד בלאו ושגג בכרת, והרי לר' יוחנן בלאו הכי משכחת לן ל"ט חטאות בכהאי גוונא דשגג בכרת, וכל הקושיא ממתינתין רק לריש לקיש.

אבל אין דברי הבית יצחק מוכרחין, דיש לומר דבאופן דמסתפק, גם לריש לקיש הוי שוגג, דהרי יתכן שמותר לגמרי. [אלא זה יש להוכיח מקושיין דחשיבא מזיד. אך יש לדון עוד, דגם לריש לקיש משכחת לן בסבר שהוא עשה]. וכמו כן יש לומר לאידך גיסא, דגם לר' יוחנן חשיבא מזיד כיון שידוע שיתכן שיש כאן איסור כרת ולא דמי להזיד בלאו ושגג בכרת, שחשב שודאי ליכא כרת.

עוד יש לחלק, דלא דמי דהתם בהזיד בלאו, חשיבא נמי מזיד וחייב מלקות ופסול לעדות, משא"כ בהיה ספק, כתב בישועות ישראל (שם) דכשר לעדות, ונחלק על הגרע"א (שם). [ובני ש"י נ"י הראני לאחיעזר ח"ג סי' נ"ז סק"ה. עיין שם].

ד. לדעת הרמב"ם דספק לקולא

אמנם לאחר העיון, לא נוכל להקשות את קושיין דלעיל על האחרונים דסברי דהוי שוגג, דבלאו הכי יהא קשה לכולי עלמא, לדעת

הרמב"ם (פ"ט מהל' טומאת מת ה"ב, פ"י מהל' כלאים ה' כ"ז) דכל הספקיות רק מדרבנן, ואם כן היכא דהוה ספק פשיטא דלא חשיבא מזיד שהרי מותר לו מן התורה, [ובגוונא דאי אפשר לברורי עכשיו], ואם כן הדרא קושיין דמשכחת לן ל"ט חטאות.

ה. חייב קרבן אם נמצא מעוברת

העירני בני נ"י דבתוספות ביבמות ריש החולץ (ל"ה ב' ד"ה ונמצאת) משמע דבתוך ג' חדשים הוה ליה חייב בקרבן אם נמצא מעוברת, ותיקשי הא הוה ספק השקול, ואם כן ליהוי מזיד.

ויש לומר דהתם אוקמה אחזקה שאינה מעוברת. אך תיקשי אם כן אמאי חייב, הא סמך על החזקה, וכמו בפירסה תחתיו. ויש לומר דכיון דחכמים צוו לו להמתין דמי לשעת וסתה דאע"ג דהוה רק מדרבנן, מכל מקום כבר לא מקרי אנוס.

ביודע שספק אינו מתעסק

הנה בכל התורה כולה איכא פטור מתעסק, כאשר חושב שהמציאות מותרת ויש לו טעות במציאות, דאמרינן דאע"פ דשוגג חייב קרבן אמנם מתעסק פטור מקרבן. [חוץ ממתעסק בחלבים ועריות שכן נהנה].

ונסתפקתי מהו כאשר יש לו ספק השקול בהמציאות, כגון ששוחט בהמה שבאמת הוא קרבן, והנה אם סבר שהבהמה חולין, פטור מקרבן דהוה ליה מתעסק, אלא מהו כשיש לו ספק השקול אם היא קרבן או לא, וחוצ' מזה הוא סובר שמותר לשחוט קדשים בחוצ', האם יהא פטור משום מתעסק.

א. לא חשיבא מתעסק

הנה כתבנו לעיל דבפשוטו היכא שידוע שהוא ספק מלאכה, לא חשיבא מתעסק, כיון דיודע דאפשר דהוא חפץ של איסור, ואם כן כיון ששגג וסבר שמותר לשחוט, הוה ליה שוגג וחייב קרבן.

ב. חזקת חולין

מיהו יש לדון דבאמת הוה מתעסק ופטור, דהרי במסופק אם הוא קרבן הא אוקמה אחזקת חולין ונמצא דהוא סובר שהיא חולין. אך יש לדון דאכתי איכא כמה גווני דלא מוקמינן אחזקה, כגון בהיו ב' בהמות שנתערבו ואינו יודע מי החולין ומי הקרבן. ועוד, כגון בגוונא דאיכא לברורי השתא, כד נימא דבכהאי גוונא לא מוקי אחזקה.

[תו יש לדון דאף בגוונא דאוקי אחזקה, מכל מקום כיון דאחר כך יתברר, לא חשיב מתעסק, דהא בעיקרו הספק שקול].

ג. פלוגתא מקור חיים והגרע"א

הנה הקשה במקור חיים (ריש סי' תל"א) בלא ידע דאיכא חמץ בביתו, אמאי נקטו הפוסקים דהוי שגגת עבירה, ומשום הכי כתבו דאף אם עשה בדיקת חמץ, מכל מקום אם לא ביטל החמץ, והיה בביתו חמץ, עבר על איסור דאורייתא בשוגג, ותיקשי, הא הוא מתעסק דלא ידע כלל דאיכא חמץ בביתו.

ותירץ במקור חיים דיש לחלק בין עבירה שיש בה מעשה לאין בה מעשה, דבשב ואל תעשה ליכא פטור דמתעסק. אמנם הגרע"א (קמא סי' ח') כתב דזה דוחק.

והגרע"א תירץ דמתעסק מקרי גם כן עבירה, אלא דלא חייבה התורה חטאת עליו. ונפקא מינה דאיכא בזה חיוב לאפרושי מאיסורא. אמנם לאור האמור צריך עיון על קושיית מקור חיים, דהרי בבדיקת חמץ יודע מהספק, ואם כן להנ"ל לא חשיב מתעסק.

וכן העירוני דבחזון איש (הוריות שם) תירץ קושיית השיטה מקובצת בכריתות דהוה ליה לברר על התינוקות ואין כאן פטור מתעסק. חזינן יסוד הנ"ל.

ד. שוחט קרבן ונמצא טריפה

הנה קשיא לי, בשוחט קרבן בשבת ונמצא טריפה, אמאי חייב חטאת (כמבואר בסוגיא בפסחים ע"ג א'), ליהוי מתעסק, ושם לא שייך לומר דהיה צריך לברר.

ה. מתכוין להוציא מאחריו

הנה איתא בגמרא שבת (צ"ב ב') דבמתכוין להוציא משא לאחריו ובא לו לפניו חייב, דהא עלתה בידו שמירה מעולה, אבל איכא צד בגמרא דבמתכוין לאחריו ובא לו לאחריו פטור, דלהוציא משא מאחריו לא הוי כדרכו.

והקשה הגרע"א (שם) דאם כן גם לאחריו ובא לו לפניו לפטור, דהא הוה מתעסק, כיון דמה שרצה לעשות לא הוי מלאכה, דהוי שלא כדרך, ואם כן אע"פ דאירע שנעשה המלאכה באופן שחייב, מכל מקום ליהוי כמתכוין לחתוך תלוש ונמצאת מחובר דלרבא לשיטתו (שבת ע"ב ב') הוי מתעסק.

אמנם להאמור דביודע שהוא ספק אין פטור מתעסק, יש לומר דהתם איירי שיודע שעלול להיות שהמשא יהא לפניו.

ויש לומר דהתם נמי יודע שיכול להיות שתהא טריפה. אך אכתי צריך עיון דהרי סמך על הרוב, ואם כן שוב הוה ליה מתעסק. וצריך לומר דידיעתו שיש מיעוט מפיקעה שם מתעסק. [וכך העירוני לנכון הרב בצלאל פכטהלט שליט"א דמאי שייך מתעסק הרי יודע שיש מיעוט טריפות ולא דמי לתינוקות].

[אבל להשיטה מקובצת בכריתות שהבאנו לעיל, מתיישב בפשיטות טפי, דחשיבא מתעסק באיסור].

אך לפי זה משכחת לן ל"ט חטאות, כשהיה רוב שהוא תלוש ונמצא מחובר, דלא הוה מתעסק אבל הוה שוגג, ולא הוה אונס כדחזינן בשוחט ונמצאת טריפה. [וצריך עיון בתוספות ריש פרק החולץ (ל"ה ב') ד"ה ונמצאת], וכבר הקשה זאת בחמדת שלמה (יו"ד סי' א') ובחזון איש (יו"ד סי' ק"ג סק"ג).

עניני שבת

מצא בכיסו צפרניים

הנה דן בברכת שמעון (מסכת שבת סי' מ"ט) אם בהיותו בכרמלית מצא בכיסו צפרניים שגזזם מערב שבת, מה יעשה:

א. מצאם כשעמד או באמצע הילוכו

הנה אם מצא הצפרניים כשעמד, מבואר שם שילך פחות פחות מד' אמות ויגיע למקום מוצנע וינערם שם. ולא הוה בסיס כיון דהוה שוכח. ולא ינערם במקומו כיון דמזיק את הרבים.

אבל אם מצאם באמצע הילוכו, כתב שם דילך לביתו. והנה טעמא דמילתא, דבמצאם באמצע הילוכו, אין כאן עקירה והנחה, והיינו באופן דכשיצא מביתו עם הצפרניים לא עמד כלל באמצע הילוכו, אבל אם עמד אם כן כשנגיע לביתו הא יש כאן עקירה מכרמלית והנחה ברשות היחיד.

ב. יביאם לביתו מכיון דמוקצה חמיר

הנה ראיתי לגאון אחד שכתב דבאופן הנ"ל, מכיון דמבואר בתוספות (שם) דמוקצה חמיר מכרמלית, הלכך יביאם לביתו ולא יחוש לכרמלית, דאם לא יביאם לביתו יעבור על מוקצה.

וניחוי היכי איירי, אם עמד כבר מקודם בכרמלית ועכשיו מהלך, נמי יוכל לבוא לביתו, דאף לרש"י דכרמלית חמיר, מכל מקום בלאו הכי יעבור על איסור כרמלית, דהרי אם יזרוק הצפרניים בכרמלית הא גם כן יעשה הנחה.

ואם עומד עכשיו, הא לא צריך לעבור כלל על איסור כרמלית, דהרי ילך פחות פחות מד' אמות עד שיגיע למקום המוצנע וינער.

ואם לא נח מאז שיצא מביתו, הא ודאי ילך לביתו אף לרש"י, דאין בזה איסור כרמלית כמבואר בחזון איש בעירובין(שם).

ג. אין מוקם מוצנע בהכרמלית

אם כן היכי איירי דנימא שהאי נידון תליא בפלוגתא רש"י ותוספות אם מוקצה חמיר מכרמלית.

ויש לומר דאיירי דאין מקום מוצנע בכרמלית שאפשר על ידי נייעור, ורק על ידי שיקח הצפרניים בידו ויניחם בכרמלית, אבל אם ילך עד לביתו יוכל לנערם, והלכך אם מוקצה חמיר, ילך לביתו וינערם שם, ואם כרמלית חמיר, יקח בידו ויניחם בכרמלית. ואיירי שעומד עכשיו.

מוקצה או כרמלית איזה חמיר

הנה יש לעיין ביש חולה ואפשר להביא לו מאכל דרך כרמלית בלא טלטול מוקצה, או על ידי טלטול מוקצה שלא בכרמלית. הי עדיפא.

כגון בחולה שמוכרח לאכול פרי, ויש פרי בבית אחר אך ביניהם כרמלית, או יש פרי בביתו שנפל מהעץ שהוא מוקצה. ואיירי בשביעית דאין כאן טבל.

א. יביא מהבית השני ולא יעמוד באמצע

לענ"ד יביא מהבית השני ולא יעמוד בדרך, שכך לא יעבור גם על איסור כרמלית, להמבואר בחזון איש בעירובין (סי' ק"ג ס"ק י"ט) דשרי לדבר מצוה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך כרמלית כשאינו עושה עיקרה או הנחה בכרמלית.

ב. מוכרח לעמוד בדרך

אך יהא הנידון כשמוכרח לעמוד באמצע דרך. ואז יש לעיין דטלטול דרך הכרמלית חמיר, דיש בו ב' איסורים דרבנן, שמוציא מרשות היחיד לכרמלית ואחר כך מהכרמלית לרשות היחיד, ואם כן נימא דאף אם מוקצה חמיר, אמנם ב' איסורים קלים דכרמלית חמירי מאיסור אחד דמוקצה שהוא חמור. ואשכחן בכעין זה פלוגתא ר"ן (יומא ד' ב' מדפי הרי"ף ד"ה וגרסי) ותשב"ץ (ח"ג סי' ל"ז ד"ה הרמב"ן) בחד איסור חמור ותרי איסורים קלים, דדעת ר"ן דהתרי חמירי, משא"כ דעת תשב"ץ דלא שגא.

ג. פלוגתא רש"י ותוספות

הנה מצאנו שנחלקו רש"י ותוספות בסוכה (ל"ו ב') במוקצה או כרמלית מאי חמיר, דעת רש"י דכרמלית חמיר, והלכך לצורך כבוד הבריות דבית הכסא, לא התירו להכניס אבנים לבית הכסא רק בתוך ד' אמות של כרמלית, אע"פ שהתירו איסור מוקצה.

משא"כ דעת תוספות דמוקצה חמיר מכרמלית, מדחזינן דלצורך כבוד המות, התירו איסור כרמלית אבל לא התירו איסור מוקצה.

[והנה בברכת שמעון (שבת סי' מ"ט) אייתי דהר"ן ותוספות (שבת צ"ד א' ד"ה גדול) נקטו דבאמת יש לומר דכרמלית חמיר והא דלא התירו מוקצה במת היינו משום דאפשר על ידי ככר או תינוק].

המתנה המשמחת לחג הפורים!

בחג הפורים הבעל"ט 'המתנה המשמחת' המוצלחת ביותר הינו הספר החדש רב המכר

"עמודיה שבעה"

כללי הנהגת הבית מרבינו זצוק"ל

המתנה המתאימה לכל מי שהינכם רוצים להוקיר ולשמח: לידידים - להורים - לצאצאים - לתלמידים - לתלמידים - לראשי כוללים - לרבנים - לחתנים

תלמידי רבינו ושוחרי תורתו הבהירה ישמחו להזדמנות זו למלאות רצון צדיק וחפצו העז להפיץ בקרב ציבור בני התורה את כללי הנהגת הבית ע"פ שבעת כללי הרמב"ם!

הפצה ראשית: ספרי אברמוביץ / פרטים נוספים אצל המו"ל: 03-5780134

זאת למודעי הדברים הנדפסים
כאן אינם תמיד בלשונו של
רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים
דרכו היתה לכתוב בקצרה,
ולתועלת המעיינים היה מן
הצורך להוסיף תיבות קישור
והסבר. הרבה פעמים האריך
רבינו בכמה וכמה דרכים
ואופנים באותו ענין, ולפעמים
עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ
במקום שהאריך העתקנו רק
חלק מהדברים.

נא לתרום להדפסת הגליון
LS703949@gmail.com

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן" מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

ובלבד שיכוון לבו לשמים!

אֲשֶׁה רִיחַ נִחוּחַ לָהּ' (א, ט)

שנינו במשנה (מנחות קי"א): "נאמר בעולת בהמה 'אשה ריח ניחוח', ובעולת עוף 'אשה ריח ניחוח', ובמנחה 'אשה ריח ניחוח', לומר לך: אחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכוין לבו לשמים".
זו הנקודה, והיא התכלית: "שיכוון לבו לשמים".
תשמעו סיפור כיצד נראה "יכוון לבו לשמים".
בהיותי באמריקה, הצטרף אלי לעורתי יהודי חשוב. הוא הרבה להתחסד איתי, נסע עימי עד סן-פרנסיסקו, וגם לפסיסבורג ולעוד מקומות. הוא שלי"א היה מקורב גדול לרבי מבאבוב זצ"ל.
וסיפר לי, כי במשך השנים שם לב לדבר מעניין: כל יום, בקביעות, כאילו חוק ולא יעבד, אחרי הצהריים בשעות ארבע-חמש, הגבאים מניחים לפני האדמו"ר כמה עוגיות פשוטות, קיטלעך. הרבי מברך עליהם ברכת מזונות, ואחרי האכילה מברך 'על המחיה'.

כיצד הבחינו בקביעות זו של אכילת העוגיות? כי פעם אחת קרה שאמרו לו - "אין קיטלעך עוגיות, אולי נביא תחתם תפוחים?" אמר הרבי: "לא, אני רוצה את הקיטלעך"... לא היה ברור מה המסרה שלו בעוגיות הללו. הרבי לא ביאר מעולם מה כוונתו באכילת העוגיות.

אבל, כמה זמן צדיקים יכולים להסתיר את המעשים השווים?...
היה זה חודשים ספורים לפני פטירתו לשמי רום. אחד מבאי הבית תפס אומץ ושאל אותו: "רביה, מה זה הקיטלעך האלה? מה הסיפור עם העוגיות הללו?".
השיב הרבי: הברכה היחידה שאומרים בה "ונברך עליה בקדושה ובטהרה" היא ברכת 'מעין שלוש'. לא בברכת המזון, לא בבוא נפשות, רק ב'מעין שלוש' אנו אומרים ומבקשים "ונברך עליה בקדושה ובטהרה", ואיני יכול לעבור יום אחד בלי לומר לקב"ה ולבקש - "ונברך עליה בקדושה ובטהרה".
כמה צריכים אנו חיזוק בזה, כמה עלינו לשעבד את הלב לברכות ולתפילות. אנחנו מתפללים שלוש פעמים ביום, צריך לראות שלא נכנסים ל'מלומדה', צריך חיזוק.

כאן המקום להעיר: פעמים רבות אדם נכנס לביקור אצל חברים בני משפחה, או שנמצא בבית לבדו, הוא טועם ואוכל חתיכת עוגה שהגישו לו, ביסקוויט וכדו', באמצע אכילתו או בסיום אכילתו, הוא נכנס לשיח עם מישהו, מדבר ומשוחח, לפעמים שיחה מאוד רצינית, מדבר, ושוכח לברך 'על המחיה'. קורה, הרבה פעמים.

או בהבדלה: עושים הבדלה, ואחרי הבדלה עוסקים מיד בדבר אחר, כגון שמביאים הדס או נר לברך עליהם, או שאומרים זה לזה "שבוע טוב", ושוכחים לברך 'על הגפן', מפסידים את הברכה, וברכת 'מעין שלוש' היא ספק דאורייתא.

מה יש לעשות כדי לא להיכשל? להתרגל מיד בסיום אכילת המזונות, לומר ברכת 'על המחיה'. לפני הכל לברך, אחר כך בבקשה, תיכנס לשיחה כחפצך. גם בברכת 'אשר יצר' פעמים רבות קורה כעין זה: הוא שוכח.

הערה נוספת לגבי אכילת מזונות: באים להתארח, לבקר בבית ידיד או משפחה, המארח מניח על השולחן מגש עם מזונות. הלא כולנו בעלי נימוס, דרך ארץ, לכן, קורה שנוטלים חתיכה קטנה מפני הנימוס, אומרים ברכה ראשונה ובכך מסתפקים.

אם נשאל את המתארח: האם בחתיכה יש כוית? האם אתה בשוח שאין בה כוית? הוא ישיב: "באמת שאני לא יודע..."

אם ככה, מה קורה איתך, מה אתה עושה?! אם יש בחתיכה כוית ולא תברך ברכה אחרונה, לא טוב. ואם אין בה כוית ותברך - ברכה לבטלה!
לכן אין ברירה, אל תתבייש תיטול כוית בריווח ואל תכניס את עצמך לספקות. כי יש דעות שכזית זה קטן מאוד - לחומרא, ויש דעות לאידך.

"ונברך עליה בקדושה ובטהרה" - שכן יהיו הברכות שלנו, בקדושה ובטהרה. "ריח ניחוח לה" - ובלבד שיכוון לבו לשמים.

מסירות נפשם של מרדכי ואסתר להצלת עם

כָּל עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כְּרָעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהֶמֶן וּמְרֹדֶכִי לֹא יָכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה (ג, ב)

מדקדוק בלשון הפסוקים ומעיון בדברי חז"ל ורש"י עולה, שמרדכי לא רק שלא השתחוה להמן, אלא גם התגרה בו. בלשון שלנו זה נקרא: 'עשה לו בדווקא'. כי הנה לכאורה יש לדקדק מדוע כתוב בלשון עתיד: "וּמְרֹדֶכִי לֹא יָכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה"?

רש"י בהמשך הכתוב, על המילים "וַיֵּאָדָּו לְהֶמֶן לְרֹאוֹת הַיַּעַמְדוֹ דְּבָרֵי מְרֹדֶכִי", מפרש: "היעמדו דברי מרדכי - האומר שלא ישתחוה עולמית כי הוא יהודי". מרדכי לא סתם כך לא השתחוה להמן, הוא הכריז, קבל עם ועדה, ש"לא ישתחוה לו עולמית".

ולא זו בלבד, אלא בכל הזדמנות מרדכי היה מזכיר להמן את עובדת היותו עבד שלו, וכפי שחז"ל מספרים במדרש:

"ומעשה שהיה מרדכי גולה עם הגולה, והיה הולך בדרך, והיה עמו המן הרשע ונרעב בדרך ושאל למרדכי ליתן לו לחם, אמר לו: בעבור השם הגדול והנכבד תן לי לחם! ונתן לו לחם. יום שני בקש המן לחם בכל המחנה ולא מצא כי אם את מרדכי. אמר לו: תן לי לחם כדי שאחיה. אמר לו מרדכי: איני מצווה להחיות אותך ולהמית את עצמי. אמר לו המן למרדכי: קנה גופי! אמר לו מרדכי: אקנה את ידיך בעבור כיכר לחם. אמר לו המן: קנה את חצי בשתי ככרות. קנה חציו בשתי ככרות".

וכעת, לא זו בלבד שבעוברו על פניו מרדכי לא משתחוה לו, אלא גם מוציא לו את שטר המכירה, עליו חתום המן, ו"מזכיר" לו שמכר את גופו למרדכי... ויש להתבונן: מה ראה מרדכי לנכון להתנהג בצורה כזאת? אתה לא רוצה להשתחוות - לך הצדה, אל תעבור לידו! מדוע אתה צריך לעבור לידו ולהכעיס אותו? כלום יכול אתה להעלות על דעתך מה מסוגל פרא האדם הזה לעשות לך, ולכל היהודים? בהתנהגות כזו הנך מְסַכֵּן, לכאורה, את כל עם ישראל!

אומר על כך רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל דבר נפלא, א' מוראדיג ווארט: הכתוב אומר (ה, א): "וּמְרֹדֶכִי יָדַע אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשְׂהָ". היתה לו רוח הקודש, הוא ידע שיש להמן תכנית לבוא לפני המלך ולדבר סרה על היהודים: "וַיִּשְׁנֶה עִם אֶחָד מִפָּאָר וּמִפָּרָד בֵּין הָעַמִּים וְכו' וַיְדַתְּהֶם שְׁנוֹת מָלְכָא עִם וְאֵת דְּתֵי הַמֶּלֶךְ אֵינֶם עֹשִׂים וְלִמְלָךְ אֵין שׁוֹה לְהַנִּיחֵם". מרדכי ידע שהמן יבקש מהמלך: "אם על המלך טוב יכתב לְאַבְדֵם", מתוך מטרה אחת ויחידה: "לְהַשְׁמִיד לְהָרֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים".

מה עשה מרדכי כדי לנסות ולהפך את המחשבה הרעה הזאת, כדי שהגזירה הנוראה לא תצא אל הפועל?

הוא החליט להכעיס את המן. לא סתם לא להשתחוות לו, אלא: "לֹא קָם וְלֹא זָע מִמֶּנּוּ", כְּאִלּוּ כָלָב עוֹבֵר בְּרוּחוֹ, וְאִילּוּ אִף יוֹתֵר גְּרוּעַ מְכַלֵּב: כִּשְׁכֵּל עוֹבֵר בְּרוּחוֹ, אֲנָשִׁים קָצַת מִפְּחָדִים, נָעִים וְזִיִּם קָצַת מִמָּקוֹמָם, וְאִלּוּ כֵּן: גֵּאֵר נִישֵׁט! לא קָם וְלֹא זָע מִמֶּנּוּ! אוויר! אין מציאות כלל.

מרדכי החליט להתגרות בו. לעבור מול הפרצוף שלו, ובמקום להשתחוות לו, כפי שעושים כולם, להציב לו מול העיניים את שטר המכירה, כאומר לו: אתה עבד שלי!

הוא ידע שכתוצאה מהתנהגות כזאת, המן ללא ספק יהרגו אותו! אלא שאו, כאשר המן יבוא לדבר סרה על היהודים ולבקש מהמלך לאבדם, יאמר לו המלך: 'אתה נוגע בדבר, יש לך חשבון אישי נגד היהודים. הנה, הרגת את רבם שהכעיס אותך, ומשום הכעס הזה אתה מדבר סרה על כולם!' לא בְּכָדִי מְרֹדֶכִי הַשְׁתַּדֵּל לְהַכְעִיס אֶת הַמֶּן. מתוך דאגה ואהבה כָּנֵה לַעַם יִשְׂרָאֵל הוא היה מוכן למסור את נפשו: להתגרות בהמן כדי שהלה יהרגו אותו, ועל ידי כך תוכל לצמוח ישועה לַעַם יִשְׂרָאֵל.

הבעיה הגדולה היתה, שגם המן ידע את הסוד הזה. הוא הבין שמרדכי מתגרה בו בכוונה תחילה, כדי לגרום לו להרוג אותו, ועל ידי כך לא יוכל להוסיף ולדבר סרה על היהודים. לפיכך לא נותרה לו כל ברירה, אלא: "וַיִּתְאַפֵּק הָמֶן". לסבול בדומיה את ההתגרות, מבלי לעשות למרדכי דבר, והכל כדי שיוכל להשיג את

המסורה החשובה בעיניו: "לְהַשְׁמִיד לְהֵרֵג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים". רק כשתושלם המסורה הזאת - יוכל להתנתקם מִשְׁנֹא נפשו, שְׁכָה התעלל בו. את מסירות הנפש למען עם ישראל מצאנו לא רק אצל מרדכי, אלא גם אצל אסתר:

חז"ל (מגילה טו ע"ב) שואלים על הפסוק: "יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן הַיּוֹם אֶל הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לוֹ", מה ראתה אסתר שזימנה את המן? והגמרא מביאה על כך מספר תשובות. אחתן מהן היא: "לְהַסְבִּיר פָּנִים לְהָמָן כִּדִּי שִׁיּהָרַג הוּא וְהִיא", ומפרש רש"י: "שיחשדני המלך ממני, ויהרג את שנינו". ומה תרומה מכך? ממשיך רש"י ומפרש: "וכי גורי גזירה ומית חד מינייהו - בטלי הגזירה". אסתר היתה מוכנה למסור את נפשה ולמות, כדי שגם המן ימות ואז - על פי החוק - הגזירה שלו תבטל, ועם ישראל יינצל.

זו היתה מסירות נפשם של מנהיגי ישראל, מרדכי ואסתר, למען עם ישראל! מסירות נפש כפשוטה. למות - כדי שעם ישראל יחיה!

(מתוך "דורש טוב" - מגילת אסתר)

בלילה ההוא נדדה שנת המלך

גאולת ישראל - "באהבה"

בפעם הראשונה הגיעה אסתר אל אחשוורוש ביום טוב של פסח, ובפעם השנייה היא הגיעה ביום ראשון של חול המועד. בין זה לזה, במוצאי יום טוב של פסח, נדדה שנת המלך. בזמן הזה בא המן לחצר בית המלך כדי לומר למלך תללות את מרדכי על העץ שהכין לו, וסופו שתלו את המן על העץ.

נשאלת השאלה: לשם מה היה צריך את כל ענין ה"בלילה ההוא נדדה שנת המלך"? הלא המאורעות היו יכולים להתרחש גם בלי 'נדודי השינה' של המלך... ביום הראשון אסתר עושה משתה לאחשוורוש ולהמן, אך עדיין לא מגלה את סודה. למחרת היא מגלה לאחשוורוש את מוצאה ואומרת לו: "כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד", ומצביעה על המן: "איש צר ואויב המן הרע הזה". אחשוורוש קוצץ על המן ומצוה לתלותו על העץ אשר הכין למרדכי.

מה אנו משיגים מכך שנדדה שנת המלך?

כשיש צרה לישראל, בזכות מה הקב"ה מביא להם את הגאולה והישועה? המצב הטוב ביותר הוא כאשר הם עצמם, מצד זכויותיהם, ראויים לגאולה.

ומה עושה הקב"ה כאשר מצד מעשיהם הם אינם ראויים לגאולה וישועה? על כך אומרים: "וזכור חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם". גם כאשר לבני הבנים אין זכויות, הם זוכים לגאולה בזכות אבות.

ואם חלילה כבר אכלו לגמרי את כל זכות האבות ותמו 'חסדי אבות', איך בני בניהם יזכו לגאולה? על כך מוסיפים: "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו". אם אין להם זכויות, לא מצד עצמם ולא מצד אבותיהם, הוא מביא את הגאולה "למען שמו", שכבר נשבע הקב"ה שיגאלם וישיעם.

וכיון שאין להם זכויות והקב"ה גואלם "למען שמו", שמה גאולתם תהיה בדיון וברוגז? על כך אומרים: "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו - באהבה". גם כשהגאולה תהיה "למען שמו", היא תהיה "באהבה", עם כל הגעשעמאק'.

כך היה בנס של קריעת ים סוף. השליש האמצעי של הים נקרע, לא למטה בקרקע ולא למעלה על המים. אם היה נקרע למטה - היו צריכים לרדת, אם היה למעלה - היו צריכים לעלות. מה עשה הקב"ה? קרע את הים באמצע, שיהיה ישה, ובני ישראל לא יצטרכו לרדת וגם לא לעלות.

זהו גאולה של 'באהבה'.

כך היה אצל דוד המלך שהרג את גלית הפלשתי. רועה צאן קטן מכריע את האיש הענק והגיבור הזה שגופו מכוסה בשריון קשקשים וראשו מוגן בכובע נחושת. אבן אחת פוגעת במצחו והורגת אותו. נס!

אך בתוך הנס הגדול היה עוד נס קטן. בדרך הטבע, אדם שמתמוטט כתוצאה מאבן שפוגעת במצחו - נופל לאחוריו, אך גלית לא נפל לאחוריו אלא נפל על פניו, לפני דוד. ולמה? כדי שדוד לא יסרח ללכת כמה אמות כדי לכרות את ראשו...

ואם תתמה, בתוך הנס הגדול של הריגת גלית, איזו משמעות יש לצורת הנפילה, אחורה או קדימה? הרי זה דבר של מה בכך! וכי יש נפקא מינה לדוד אם ילך כמה אמות פחות או יותר?

בעיני הבריות זה דבר קטן, אבל באמת הוא דבר גדול מאוד - זהו החלק של ה'באהבה' של ישועת ה', וכי קלה היא בעינינו?

ולפי זה אפשר לומר אף לענייננו. מן השמים גלגלו את המאורעות הניסיים על ידי "בלילה ההוא נדדה שנת המלך", כי זהו החלק של ה'געשעמאק' והתוספת של ה'באהבה' של ישועת ה'.

הכל היה ערוך ומוכן לתלות את מרדכי, היהודי המסכן והשפל. לאחר שהמן הכין את העץ, הוא בא למלך כדי שיצווה לתלות עליו את מרדכי. ואז, "בלילה ההוא", הכל התהפך. המן הגאווה והזוחל נאלץ להרכיב את מרדכי על הסוס ברחוב העיר, ולבסוף תלו אותו על העץ אשר הכין למרדכי. איזו ישועה עם 'געשעמאק'...

מרדכי הצדיק - כח התפילה

עוד יש לבאר:

חז"ל (מגילה יב ע"ב) דרשו: "בן יאיר - בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו, בן שמעי - בן ששמע אל תפלתו, בן קיש - שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו". וכך מובא במדרש (אסתר רבה ג, ט): "באותה שעה רץ אליהו זכור לטוב בבהלה אצל אבות העולם, ואצל משה בן עמרם, ואמר להם: עד מתי אבות העולם רדומים בשינה ואי אתם משגיחים על הצרה שבניכם שרוין בה... אמר לו משה: כלום יש אדם כשר באותו הדור? אמר לו: יש ושמו מרדכי. אמר לו: כך הודיעו כדי שיעמוד הוא משם בתפלה ואני מכאן ובקש רחמים עליהם לפני הקב"ה".

אם כן, מרדכי הצדיק היה כח התפילה.

והנה, בתפילה מצאנו שני עניינים אשר לכאורה נוגדים זה לזה. מצד אחד, "יפה תפילת החולה לעצמו יותר מכל" (בראשית רבה נג, יד). ומצד שני, "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים" (ברכות ה ע"ב).

ישנן שתי בחינות של תפילה. בעת צרה - יפה תפילת האדם לעצמו. אבל מצד שני, עדיין יש בחינה מסוימת שאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, ומי שנקלע לצרה צריך שאדם אחר יתפלל עליו כדי להוציאו מן המצר.

כל עוד מרדכי הצדיק היה בתוך הסכנה, חל עליו הכלל של "יפה תפילת החולה לעצמו יותר מכל". הוא אמנם התפלל על כל עם ישראל, אבל גם הוא היה בתוך הסכנה וממילא תפילתו היתה גם על עצמו. אך בד בבד הוא צריך שאחר יתפלל עליו, שכן "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים".

מה עשה הקב"ה? "בלילה ההוא נדדה שנת המלך", ובעקבות זאת הוציא את מרדכי מן הצרה. אחשוורוש מצוה את המן להרכיב את מרדכי ברחוב העיר ולקרוא בקול: "ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו". במצב הזה מרדכי יצא מן הסכנה, אף אחד לא יעז לגעת בו לרעה.

כעת, כשמרדכי כבר לא 'חבוש', הוא יכול להתפלל ולבקש על אחרים. ואכן, מיד לאחר מכן נאמר "וישב מרדכי" ודרשו חז"ל (מגילה טו ע"א) "ששב לשקו ולתעניתו". זה הזמן להתפלל ולבקש על גאולתם וישועתם של ישראל.

מרדכי מתקן את חטאם של ישראל

ביאור נוסף:

היו בעם ישראל כאלה שהאשימו את מרדכי שהוא הביא עליהם את כל הצרה של גזירת המן. טענו כנגדו: אילו היית כורע ומשתחוה להמן, לא היית מעורר את רוגזו, והוא לא היה מבקש להשמיד להרוג ולאבד את עם ישראל.

מן השמים רצו להראות להם שהאשמה אינה תלויה במרדכי. גזירת המן לא באה בגללו - אלא בגללם! היה זה עונש על שהשתחוו לצלם ועל שנהנו מסעודתו של אותו רשע. יתר על כן, התנהגותו של מרדכי אשר לא כרע ולא השתחוה להמן, לא זו בלבד שאיננה סיבה לגזירה, אלא אדרבה, היא היתה התיקון לחטאם של ישראל.

לכן - "בלילה ההוא נדדה שנת המלך", כדי להוכיח לכולם את צדקותו של מרדכי, שלא יתלו בו את האחריות לגזירה. כשכולם היו שרויים בתענית וזועקים לה' על הסכנה הגדולה המרחפת עליהם, אחשוורוש מצווה את המן להלביש את מרדכי בלבוש מלכות ולהרכיבו ברחובות העיר בכבוד מלכים. מכל כלל ישראל, דוקא מרדכי הצדיק נחלץ מן הסכנה.

ההנהגה עם המן - מלחמה

ביאור נוסף:

מה מנע מאסתר לגלות לאחשוורוש "כי נמכרנו אני ועמי" כבר ביום הראשון? מדוע עיכבה זאת ליום השני?

המן הוא עמלק. ואיך צריך לנהוג עם עמלק? מצד אחד יש את ההנהגה של יעקב אבינו: כשבא להיפגש עם עשו שלח לו דורון כדי לפייסו ולרצותו. ומצד שני יש את ההנהגה של משה רבנו: המפגש שלו עם עמלק לא כלל שום דורון והוא לא נקט בשום פעולות של פיוס וריצוי, אלא תיכף ומיד יצא להילחם בו בכל הכח. לאסתר היה ספק מהי הדרך הנכונה לפעול מול המן, האם יש לנהוג כהנהגתו של יעקב אבינו או כהנהגתו של משה רבנו? האם יש מקום לנקוט בפעולות של ריצוי, לשכנע את המן שיחזור בו מן הגזירה, או שצריך לפעול כנגדו בכל הכח, בלי שום מורא ופחד.

אסתר חיפשה אות מן השמים, שיראו לה מהי ההנהגה הנכונה. ואז - "בלילה ההוא נדדה שנת המלך". באותו לילה שבין ט"ו לט"ז בניסן היא רואה את המן מושפל עד עפר. המלך ציווה עליו להרכיב את מרדכי על הסוס ברחוב העיר ולקרוא בקול: "ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו". היא ראתה בכך אות וסימן משמים כי אין מקום לרצות את המן ואין מה לפחד ולחשוש מפניו, אלא יש לפעול כנגדו בצורה ישירה - "איש צר ואויב המן הרע הזה".

(מתוך "דורש טוב" - מגילת אסתר)

פתח העירוב

גליון שבועי להלכות עירובין האקטואליות בזמנינו, הנוגעות לכל אדם.
מסודר על סדר המשנה ברורה. מותאם להספק של לומדי הדף היומי בהלכה

בקעה, וא"כ אינו מועיל להקיפו בצוה"פ אלא במחיצות. או שנחשב היקף לעיר שיש בה דיורים, להבדיל אותה משטח הקרפף, ולפ"ז אפשר להקיפו בצורות הפתח. והמנהג להקל, ויש לעיין בזה.

אם עשה צורת הפתח אפילו לפירצה יתירה מעשר מותר וכו'.
ולחמב"ם אין צורת הפתח מועיל פרצה יותר מעשר, אלא אם כן עומד מרובה על הפרוץ. הנה דעה ראשונה בשו"ע שאפשר לעשות צורת הפתח יותר מ' אמות, ואפילו ברוב ההיקף או בכולו, ללא מחיצות, אבל הביא דעת הרמב"ם שצוה"פ יותר מ' אמות כשרה רק בתנאי שיהיה עומד מרובה על הפרוץ, דהיינו "רוב מחיצות". ולהלכה כתב המשנ"ב (ס"ק נ"ט שנון לחוש לדברי הרמב"ם, שגם דעת הסמ"ג והסמ"ק הוא כן, ומבואר שמעיקר הדין אין הלכה כרמב"ם ואפשר להכשיר את העירוב גם כשאין רוב מחיצות.

בזמנינו בכל עירוב שכונתי או עירוני יש צורת הפתח יותר מ' אמות, ולא שייך לעשות רק צוה"פ פחות מ', שזה בסה"כ כחמש מטר, ובפרט שכל רחוב קטן רחבו קרוב לעשר מטר. ולכן יש עירובים שמהדרים לעשות רוב מחיצות [ועי' לקמן בגדרי הרוב]. וזה מצוי בעיקר בעירובים שכונתיים שנעשים בתוך הערים, ומסתמכים על גדרות של החצרות, משא"כ בעירובים עירוניים שצריכים להיות מחוץ לעיר ולכלול את המקומות שהולכים מסביב לעיר, כמעט כולם ללא רוב מחיצות. [רבים מבני ספרד מקפידים שיהיה בעירוב רוב מחיצות, וצ"ע מדוע קיבלו את הרמב"ם להלכה, שהרי בשו"ע כתב בסתמא כדעה הראשונה דלא כרמב"ם. ויותר צ"ב שהם מקפידים ע"ז יותר מההקפדה על דין רה"ר בזמנינו, שבזה יותר ברור שהשו"ע פסק לאסור. וצ"ע].

כתב המשנ"ב צורת הפתח פחות מ' אמות, כשרה גם לרמב"ם, אפילו באופן שפרוץ מרובה על העומד. ולפיכך כתב בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' פ"ח) שאם יש צוה"פ ארוכה, אפשר להוסיף עמודים באמצע באופן שכל פתח יהיה פחות מ' אמות, ויהיה כשר אפילו שאין עומד מרובה. אבל החזו"א (סי' ע"ט סק"ו) חולק ואומר שזה נקרא צוה"פ ליותר מעשר, כי היסוד לפי שיטת הרמב"ם, שאי אפשר לסגור מקום של יותר מ' בצוה"פ, אלא כשהעומד מרובה, ולא דנים לפי גודל צוה"פ אלא לפי גודל הפירצה, ולכן גם אם יעשה כמה צוה"פ שכל אחת פחות מ', הוי צוה"פ ליותר מ', ואינו מועיל לדעת הרמב"ם.

בגדר עומד מרובה על הפרוץ, שמעיל להחיר צורת הפתח יותר מ' אמות לדעת הרמב"ם. כתב המשנ"ב שברוח שלישית מועיל צוה"פ אפילו שאין בה עומד מרובה, כיון שיש שתי דפנות שלמות, וכונתו שעושה ברוח רביעית לחי או צוה"פ, וברוח שלישית ג"כ צוה"פ, הרי זה כשר. והוכיח דין זה ממבוי מפולש שאפשר לתקנו בצוה"פ גם כשהוא רחב מ'. לפ"ז בשכונות שמקפידים שהעירוב יהיה גם לרמב"ם, ניתן לסגור בסוף הרחובות בצורת הפתח אפילו משני צדדים שלמים.

אבל יש לחקור אם העומד מרובה צריך להיות עם גדר עומד מרובה, שהזוית תהיה ממחיצה ולא בצוה"פ. ומה הדין כשיש קטע שבולט וכל שלושת הצדדים שלו הם בצורת הפתח, אלא שהוא יחסית מעט מההיקף של העירוב. ויש בזה עוד פרטים, ולכן יש לברר אצל העוסקים בענינים אלו.

סעיף יא. מהו צורת הפתח. בסעיף זה מבוארים דיני המשקוף, וצוה"פ מן הצד. אבל שאר דיני העמודים והלחיים מבוארים בסימן שס"ג.

בזמנינו השימוש בצוה"פ לעירובין גדול מאוד, כי בזמן חז"ל היו מערבים מבואות קטנים שיש להם קירות משלשה צדדים או משני

סימן שס"ב סעיף י'. אם עשה צורת הפתח וכו', ואפילו לא נעץ אלא ארבעה קונדסין בארבע רוחות ועשה צורת פתח על גביהן מותר. והני מילי בחצר ובמבוי שיש בהם דיורים, אבל בבקעה לא מהני וכו'. מבואר בשו"ע שאפשר לעשות ארבעה עמודים בארבעת הפינות, והכוונה שאפשר שכל ההיקף יהיה מצורות הפתח. דין זה משמש בזמנינו בהרבה עירובים ביישובים, כגון ביישוב בית חלקיה וקוממיות, שכל העירוב בנוי על צורות הפתח (מעל מאה עמודי עירוב), ורק בבקעה אסרו חכמים לעשות כן.

הגדרת בקעה, הוא היקף שאין בו דיורים, דהיינו בית מגורים (משנ"ב) ומספיק שיהיה בתוכו דירה אחת, שיחשב היקף של דיורים. והנה בדרך כלל לא מצוי היקף של צוה"פ שלא לצורך דיורים, שהרי לא עושים אותו למטרת שמירה, אלא למטרת היקף לטלטול לצורך אנשים, וא"כ בדרך כלל יש בו דיורים, אבל יש שני אופנים שיש בהם נפק"מ מצויה.

א. דיורים עראיים, כגון שיירא שחנתה בבקעה לשבת אחת, כתב החזו"א (סי' ע"ט ס"ק י"א) שדינם כבקעה שאסורים להקיף בצוה"פ לבד, כיון שאין דרים בקביעות כמו חצר ומבוי.

דין זה שייך באופן שבאים קבוצה או משפחה לשבת אחת למקום כלשהו, שאין בו בתי מגורים, [כגון בציון רבי יונתן בן עוזיאל], ועושים עבורם היקף לצורך שבת, ולפי הנלמד בסעיף זה אין לעשותו מצורת הפתח, אלא ברוב מחיצות. כמו כן כשבאים ליישוב ומוסיפים לאותה שבת אהלים זמניים מחוץ לגבול העירוב, [לפי הדין דלקמן שגם בתוספת על מקום דיורים, צריך שיהיה דיורים בתוספת עצמה], א"כ התוספת הוא היקף של דיורים עראיים. (או שאין בה דיורים כלל רק שימוש לתפילות, וכדומה), ואין להקיף שטח זה בצוה"פ לבד. אבל כשיש בתים קבועים, הוי דיורים אפילו שהאורחים עראיים.

ב. באופן שיש שטח גדול פנוי הסמוך לעיר, והקיפו היקף גדול שכולל גם שטח זה, דעת החתם סופר (שו"ת או"ח סי' פ"ח) שהצוה"פ שנמצאת סמוך לשטח הפנוי, נחשבת כצורת הפתח בבקעה, ואינה יכולה להשלים את היקף העיר אלא אם יהיו רוב מחיצות. אבל החזו"א (סי' ע"ט סק"ה) חולק וסובר שכיון שהצוה"פ מתירות את כל המקום שכולל גם דיורים, נחשב היקף לדיורים שמותר לעשותו בצורת הפתח. לפי זה יש דבר דומה ומצוי, כשהכניסו בעירוב גינה שנמצאת בצדדי השכונה, באופן שהפרידו בין השכונה לבין השטח הגינה ע"י מחיצה עם פתח, או בצורת הפתח בלבד, דעת רבני זמנינו שהחלק שאין בו דיורים נחשב בקעה לכו"ע, ואי אפשר להקיפו בצורת הפתח אלא במחיצות, כיון שנעשה רה"י בפני עצמה ואין בתוכה דיורים. ויש לעיין בזה, ויש מפקפקים בזה כי זה מתחבר ומצטרף להיקף העיר שיש בה דיורים, והצוה"פ שבאמצע אינה מקלקלת.

ודבר זה מצוי יותר בזמנינו, שמקיפים את השכונה בהיקף נפרד, ונמצא שהדרכים שבין השכונות נמצאים בהיקף נפרד שאין בתוכו דיורים, וגם אם הוא כביש שימושי, מ"מ דירה אין בו, ולפי הדין הנ"ל אין היקף זה מועיל כלל, כשהוא עשוי ברובו מצורת הפתח [כן שמעתי מהגר"מ לובין שליט"א ובשם כמה ת"ח על החיבור בין בני ברק לפתח תקוה. וכן הורה הגר"מ רוזנר שליט"א לגבי החיבור בין רמת שלמה לסנהדריה המורחבת (דרך הוואדי), ולכן השקיעו שם הרבה מאוד ועשו גדרות לאורך השביל, במקום הצוה"פ שהיו שם].

ג. יש להסתפק כשיש שדה או קרפף של קוצים בתוך העיר, ומקיפים אותו בצורות הפתח מסביב, האם זה היקף של שדה שהוא

צדדים, ועשו צוה"פ רק בכניסה וביציאה. אבל בזמנינו מערבים עיר שלימה, ושכונה שלימה, ובהרבה מקומות אין גדרות באורך של כמה מאות מטרים, וקשה להעמיד גדר לאורך כה רב [בין מבחינה תקציבית, ובין משום שהתושבים יפרצו אותה כדי לעבור], ולכן משתמשים בדין צורת הפתח, ועושים שורה של כמה עשרות צוה"פ המתחברות זו לזו, וע"ז יוצרים דין מחיצה מסביב לעיר ולשכונה. ואלו הם העמודים והחוטאים של העירוב שיש בזמנינו, דהיינו קנה מכאן וקנה מכאן [הם העמודים], וקנה על גביהן [הוא החוט, וכמ"ש השו"ע בסוף הסעיף שאפשר לעשותו מחוט], וביחד הם נעשים ל"צורת הפתח", שנחשבת כמחיצה לסגור את היקף העירוב.

אמנם יש הרבה חסרונות בהסתמכות על צוה"פ, הן מצד שלשיטות שיש רשות הרבים בזמן הזה גם כשאין שישים ריבוא, הרי בצוה"פ אינו מועיל. ועוד משום שיטת הרמב"ם שצוה"פ יותר מ' אמות צריך שיהא עומד מרובה. ועוד מחמת שבצוה"פ יש הרבה בעיות הלכתיות בכשרותם, שברוב המקומות לא יכולים להעמידן באופן שיהיה כשר לכל השיטות, ונאלצים להקל בהרבה דברים, גם דברים שהם מעיקר הדין.

וקנה על גביהן וכו', ואם חיבר הקנה העליון לשני הקנים או לאחד מהן מן הצד, לא מהני. הדין הזה שהקנה העליון יהיה "על גביו", שלא יהא "מן הצד", הוא הדין הבסיסי ביותר בדין צוה"פ של עירוב, שהמשקוף חייב להיות מעל העמוד ולא מן הצד. בין אם מדובר בחוט, שלא יקשור אותו מסביב לעמוד וכדומה, ובין אם מדובר במשקוף מברזל או מעץ, חייב להיות מחובר מלמעלה מעל העמוד.

והנה אע"פ שזה דין פשוט ויסודי, מוצאים אנו לא אחת ולא שתיים עירובים שיש בהם חוטים הקשורים מן הצד, שזה דבר הפוסל את כל העירוב כולו ללא ספק. ואפילו רק חוט אחד באחד מהצדדים קשור מן הצד, כל העירוב אינו מועיל. היו מקומות שהדבר אירע מחוסר שימת לב, ויש מקומות שהעמידו בודק שלא למד את ההלכות ובקשו ממנו להשגיח שיהיה חוטים, ולא ידע שצריך לדעת איך קושרים את החוטים. ועכ"פ הדבר מחייב שיהיה כשרות מוסמכת.

אפילו אינו נוגע בהן. בדברים אלו מבואר כל ענין הלחיים שעושים בזמנינו, שאינם לחי של מבוי המוזכר במשנה ובגמ', אלא הם עמודים של צורת הפתח, וכמבואר בשו"ע ובמשנ"ב כאן, שאחרי שיש בהם גובה י' טפחים, אמרינן גוד אסיק מחיצתא, וכאילו הם עולים עד מקום החוט, ונמצא שהחוט מעל גבי העמודים.

מחמת זה כותב המשנ"ב (כאן ס"ק ס"ג, ולקמן ס' שס"ג ס"ק ק"ד) שהחוט חייב להיות מכוון ממש כנגד החוט, ולא מרוחק ממנו אפילו כלשהו. והביאור הוא משום אם ע"י גוד אסיק יוצא שהחוט הוא במשורו מן הצד, זה פסול. כמו שאילו היה עמוד עד למעלה והחוט היה מצידו. מדידה זו קשה מאוד לראות במראה עין, לכן גם המומחים בודקים זאת באמצעות מכשיר מיוחד שהמציאו לצורך זה.

דין חוט שעומד בשיפוע על גביהם

משנ"ב (ס"ק ס') כתב בענין חוט העומד בשיפוע גבהים, שאפילו אם עמוד אחד גבוה מחבירו הרבה, והקנה העליון מונח בשיפוע, כשר. ובשער הציון (ס"ק מ") ציין שכ"כ הפמ"ג, והוסיף שבחידושי רע"א מסתפק אם מונח הרבה בשיפוע, ע"ש מה שכתב בשם הרא"ם. [והטעם לפסול הוא מדין פתחי שימאי].

דינים אלו הם נפק"מ בהרבה מקרים, בין באופן שקושרים את החוט לבתים וקירות, שכל צד שונה מחבירו כפי מה שנוח לקשור גבוה או נמוך, ובין כשקושרים לשני עמודים בגובה זהה, כאשר הרחוב בעליה וגובה העמודים שווה, יוצא שהחוט עומד בשיפוע. ולא התבאר מהו שיעור השיפוע שאוסר. יש אומרים עד תל המתלקט, שמבואר שמשעור זה נחשב קצת זקוף.

משנ"ב ס"ק ס"ד. הגדרת צורת הפתח מן הצד, כתב המשנ"ב (ס' שס"ב ס"ק ס"ד) שלא נתן הקנה העליון על שני הקנים העומדים, אלא חיברו להם מן הצד. ברש"י (עירובין דף יא.) כתב שמתח הזמורה מזה לזה באמצעיתו, ולא על ראשיהן. ובריטב"א (דף יא:) ביאר דבריו "שאינו על גב הקנים, אלא מן הצד על פניהם, או סמוך לראשן או באמצעיתן". והכוונה שכך את הזמורה (החוט) מסביב, ואז הוא מהצד

החיצוני של העמוד. ובהגהות אשר"י (עירובין פ"א ס"ד) מבואר עוד אופן, "שלא יהא תחוב בין הקנים". והכוונה באמצע בחלל שבין שני העמודים, ולא מבחוץ. והובאו דבריו בפמ"ג (ס' שס"ג משב"ז ס"ק י"ט), ובחזו"א (ס' ע"א סק"ח). ובפשטות אין מחלוקת ביניהם, כיון שכתוב בגמ' שצריך על גביהן, ושניהם אינו על גביהן. ולכן להלכה ק"ל כדברי שניהם לאסור, בין כשהמשקוף או החוט מהצד החיצוני, ובין כשהוא ביניהם.

הרי"ף (עירובין דף ב:) והרמב"ם (שבת פט"ז ה"כ) פירשו שמן הצד היינו בצד של השטח בקרן זוית, כגון בקצה צד מזרח [ואפילו שאינו אוכל משתי רוחות], וכתבו שהטעם משום שאין דרך לעשות פתח בקרן זוית. וכתב הבית יוסף (ס"א ד"ה ואע"פ) שהרא"ש והרשב"א דחו דברי הרמב"ם, ומ"מ גם הרי"ף והרמב"ם מודים לפירוש רש"י, וכדמשמע לשון הגמ' קנה על גביהן, שכל שאינו מעל העמודים פסול.

לפ"ז אם קשרו חוט מסביב לעמוד, בדרך כלל החוט מן הצד שמחוץ לעמוד, כמ"ש הריטב"א, ואם מחברים משקוף מברזל שאינו מעל העמודים, בדרך כלל הוא בין העמודים, והוא דין מן הצד כמ"ש הג' אשר"י. ושניהם פסולים לכל הדעות.

במשנ"ב שם. דע דמה שמיקל הט"ז אפילו עשאו מן הצד, אם עשאו בגובה הקנה בשווה עם הקנה ממש, שאין הקנה העומד [העמוד] בולט למעלה מן החבל, כל האחרונים חולקים עליו וסבירא להו דבעינן שיהא החבל על גבי הקנים ממש. דין זה אינו מצוי בחוט שקשור לעמודים מן הצד, כי תמיד הוא יהיה למטה מראש העמוד באופן הניתר לעין. אבל זה נפק"מ בצורות הפתח מברזל, שלפעמים הפועל מחבר את המשקוף בין העמודים, ולכן אם העמודים ממשיכים למעלה מכנגד המשקוף, ודאי פסול גם לפי הט"ז. אבל אם העמוד מסתיים בשווה עם המשקוף, לפי הט"ז כשר, אבל המשנ"ב פוסק כדעת שאר האחרונים שאינו כשר.

בחזו"א (ס' ע"א סק"ח) מבואר שפתח העשוי מאבנים נחשב על גביו, למרות שהם יחידות של אבנים והאבנים שנמצאים מעל חלל הפתח אינם מגיעים עד מעל העמודים, מ"מ הם נעשים ליחידה אחת שלימה כיון שכך צורת הבנין. ולפ"ז כתב שגם באופן שהפתח עשוי עם יציקות בטון, והיציקה השוכבת שהיא המשקוף נעשתה לאחר העמודים וביניהם, מ"מ זה כשר, משום שבכ"ג מוגדר כיחידה אחת, וזה נקרא על גביו. אבל הוסיף שם שאם ניכר שהצורה היא שהמשקוף מהצד אינו כשר, [דאל"כ כל צוה"פ מן הצד, נאמר שהוא כאיברים איברים, והאבר שכנגד המשקוף יהיה המשך המשקוף ויהיה נחשב על גביו. בהכרח שבניכר צורת החיבור, אי אפשר להחשיב את המזוזה להמשך המשקוף].

ולפ"ז יש נפק"מ מצויה בשערים העשויים מברזל, באופן שהלחימו את המשקוף בין העמודים ולא מעליהם, הוראת פוסקי זמנינו שנחשב מן הצד ופסול, ואע"פ שמתחברים ע"י הלחמה ליחידה אחת, מ"מ כיון שניכרת צורת החיבור שהיא מן הצד, הרי זה פסול. אלא צריך שהברזל העליון יהיה מחובר מעל גבי ראש העמודים.

יש עוד אופן מצוי שדרך המסגרים לעשות חיבור אלכסוני, שחותרים את העמוד בזוית אלכסון וגם את המשקוף, ומניחים זה אצל זה. באופן זה יש להכשיר את הצוה"פ. שהרי בקצה הפנימי של העמוד [הקרוב אל חלל הפתח], הרי המשקוף מעל העמוד. ואכמ"ל. באופן שהיתה צוה"פ מברזל שהיא מן הצד, יש להסתפק האם מועיל להניח עוד משקוף או חוט מעל ראש העמודים.

דיני עמודי חשמל בעמודי החשמל יש מקרים רבים, הכוללים צורות שונות בקשירת החוט, וסוגים שונים של עמודים. א. סתם עמוד חשמל, החוטים הם מן הצד.

ב. יש סוג אחד של קו מתח בין עירוני, העשוי מעמוד בטון עגול שיש בראשו ג' חוטים, והאמצעי מכוון מעל העמוד, והוא יכול להיות כשר, [אלא שבדרך כלל העמוד עקום וכדומה]. ואינו מצוי כיום אלא מחוץ לעיר, וגם החליפו את רוב העמודים האלו, לעמודי ברזל שביניהם קוים אלכסוניים ואינם כשרים כמ"ש בסעיף הבא.

ג. בעמודי חשמל עם ארבעה עמודי ברזל שביניהם קוים אלכסוניים, גם אם יסמוך על כבל שעובר מעל השפיץ של העמוד (בקו מתח בין עירוני), אינו כשר כלל, משום שתחת החוט אין עמוד כלל. [ואפילו

לסומכים על עמוד עקום, לא ניתן להחשיב את החוט כיושב מעל אחד מהעמודים שבפינות, כי החוט יושב על החלל שבאמצע העמוד, מקום שהברזלים שמחובר אליהם הם כמעט שוכבים, ואינם מוגדרים המשך של העמודים. וגם לא ניתן להחשיבו כעמוד אחד גדול, כי אין לבדו בין אחד לשני כלל. ולכן גם המקילים אוסרים דבר זה. ולצערנו יש מעט מקומות שסומכים ע"ה, ואינם כשרים.

ד. בעמודי חשמל עם קוים אלכסוניים, וקשר את החוט מעל גבי אחד מהעמודים של הפינות, הרי זה נחשב מעל גבי ראש העמוד, אלא שיש בו חסרון שמסתמך על עמוד עקום ודינו שאכמ"ל.

ה. באופן שמכניס את החוט בתוך חור שבעמוד, הורו הפוסקים שהדבר תלוי במחלוקת. לדעת המשנ"ב (ס"ק ס"ד) שהביא את הפמ"ג שמסתפק במי שהניח את החוט בתוך חקק שבעמוד, ומסיים שיש להחמיר, ה"ה בתוך חור יש לאסור, והטעם משום שהעמוד ממשיך מעליו, ויוצא שהחוט אינו מעל גבי העמוד. ולדעת החזו"א (ס"ק ע"א סק"ט) שאומרים דל מהכא את החלק שאינו נצרך לשמש כעמוד, וממילא החוט מעל גבי העמוד, ה"ה כשהחוט בחור ניתן לומר דל מהכא את החלק העליון והחוט נחשב על גבי העמוד. ולמעשה יש לנהוג כהוראת הפמ"ג והמשנ"ב, ואין להכשיר חוט בתוך חור שאינו מעל העמוד. ובשעת הדחק יש לעשות שיהיה לפחות בצורה זו ולהימנע מלטלטל. [הוראה זו ניתנת גם לעירובים עירוניים, ויש מקומות בודדים שמסתמכים על חוט בחור, וזה דבר שאינו נכון שמקילים כדעת החזו"א נגד המשנ"ב, למרות שבכל שאר הדברים אינם מקפידים כלל על דברי החזו"א].

ו. הפתרון להכשיר חוטי חשמל שישמשו לצורת הפתח עבור העירוב, הוא ע"י שמעמידים לחיים מכוונים מתחת החוטים, שהם כעמודים וחוט החשמל הוא המשקוף שעליהם. והענין שמרויחים בזה משום שחוטי החשמל אינם נקרעים כמו חוטי העירוב, וגם שלא צריך להעמיד עמודים בשביל שהחוט יהיה גבוה אלא מספיק להעמיד לחיים נמוכות, שזה יותר קל. ועוד רוח בחוטי החשמל שהם ארוכים יותר מחוטי צוה"פ של העירוב. ולעומת זאת יש בהם גם חסרונות לענין עירוב, כגון מחמת שחוטי החשמל שוקעים כלפי מטה בצורה ניכרת לעין. וגם יש מהם שמתנדנדים ברוח.

ז. עמוד חשמל עגול, שלמטה הוא רחב, ולמעלה הוא צר, ע"י שהולך ומתקצר כצורת חרוט, יש שלומדים מדברי האבני נזר שאם קשר בחלק הצר והוא מכון מעל החלק הרחב, נחשב על גבי וכשר, אבל החזו"א כותב שדינו כמן הצד ופסול, וכך נוקטים למעשה.

עוד יש להוסיף שגם לפי דברי האבני נזר, בהרבה מקרים הם פסולים באופן שלא שמים לב לכך, כיון שאם העמוד נוטה מעט מאוד לכיוון שבו יוצא החוט, הרי הוא נעשה ישר, והחלק התחתון אינו מתרחב מתחת החוט. וכיון שלכל עמוד יוצא שני חוטים, רוב הסיכויים שבתוך כמה עמודים חלקם פסולים, וזה פסול לכ"ה, וקשה מאוד למדוד את זה. לכן אין להכשיר עמודים כאלו בשום אופן.

ח. עמוד שחלקו העליון צר יותר באופן שיש חקק בציודו, או עמוד שמורכב משני צינורות, החלק התחתון רחב, ומעליו מחובר צינור צר, כפי שמצוי בעמודי התאורה הירוקים החדשים. או שבראש העמוד יש צוואר צר, וכן מצוי בעמודי הרמזור שיש צוואר צר [שממנו יוצאת הזרוע המאוזנת], באופן שקושר את החוט במקום הצר, הרי זה כשר, כיון שהעמוד הרחב נחשב עמוד בפנ"ה, ויש גוד אסיק ממקום החקק, והחוט שקשור שם מסביב לחלק הצר יושב מעל גבי העמוד הרחב. ואין חסרון בכך שבתוכו נכנס עמוד צר. וה"ה בעמוד מעץ שחוקק בציודו, והניח החוט על מקום החקק (כ"ה החזו"א ס' ע"א ס"ק י"ב), ויש להסתפק בזה לדעת המשנ"ב (ס"ק ס"ד) שפוסל כשהחוט יושב בחקק שבאמצע העמוד, האם ה"ה כשהחקק בצידי העמוד, ויש לחלק, והוראת הרבנים להתיר.

אמנם במקרה זה צריך להקפיד מאוד שהעמוד יהיה ישר, ויש בזה שני אופנים. א. באופן שהמקום המתקצר הוא בגובה, כגון ברמזור או בצוואר של עמוד תאורה, אז קושים את החוט צמוד לראש החלק הרחב, והוא על גביו, ואז אם העמוד אינו ישר, הוא כדרגת הכשרות בעמודי העירוב רגילים שאינם כשרים. אבל באופן שהמקום הרחב הוא במטר התחתון, והחוט קשור בגובה הרבה מעליו, אם העמוד אינו ישר,

אפילו נוטה רק מעט באופן שהחוט אינו מכון כנגד החלק התחתון, פסול לכל הדעות, והמכשול בזה מצוי, בפרט שהמדידה הזו חייב להעשות בעזרת מכשיר מיוחד.

עוד בדיני צורת הפתח מן הצד. הנה המצב לצערנו שיש הרבה מקרים שנמצא שיש חוטים מן הצד, לפעמים יש לדון בהם, ולפעמים הם דברים פשוטים, אלא שהאחרים לא תמיד יודעים אותם. באחד המקומות שבאו לבדוק את העירוב של הישוב יחד עם האחראי, הסביר הבדק לאחראי מהי מטרת החוט, דהיינו שיהיה כמשקוף מעל שני העמודים, ולכן הוא חייב להיות מעליהם ולא מן הצד, ומיד אמר האחראי שא"כ יש לו שלש מקומות שקשר את החוט מהצד, כלומר הוא שם לב למציאות אלא שלא ידע שזה פסול. בעיה זו קיימת לצערנו בעוד מקומות שיש אחראי לקשור חוטים, ואין עירוב כלל, לכן חשוב לדעת שלא מועיל שיש בודק לעירוב, אלא אם הוסמך לכך ע"י כשרות מוסמכת.

בענין החביות המשמשות לעירוב, הענין הוא שהדופן של הלחי יכולה לשמש כלחי, שהיא כעין עמוד רחב, והדופן עולה ע"י גוד אסיק עד החוט, ובכ"ה גם אם החוט קשור מן הצד של העמוד, הרי זה כשר ע"י החבית.

אך יש לציין שגובה החביות הוא רק כ-90 ס"מ שהם י' טפחים רק לשיעור רח"נ, ולא לשיעור חזו"א, ולכן יש להוסיף על גובה הלחי. וצריך להזהר שלא יהיה חסרון של פתחי שימאי. אם מוסיף רק אבן או דבר שאינו שווה לדופן החבית, הרי זה פתחי שימאי. ואם משלימים עם בטון בצורה שווה לדופן החבית, הרי זה כשר. עוד פתרון שאפשר לעשות, להגביה את החבית פחות מג' טפחים מהקרקע, וזה מועיל להשלים, אלא שפתרון זה אינו שייך כשהחבית מחזיקה את העמוד.

במשנ"ב (ס"ק ס"ו) כתב שנחלקו האחרונים בדין חוט מתנדנד האם הוא פסול משום מחיצה שאינה עומדת ברוח. ולא הכריע, והחזו"א (ס' ע' סק"ח נקט שפסול. ועוד כתב בשעה"צ שמבואר במשכנות יעקב שיש כמה בעיות גם בחוט שוקע. בנושא זה יש אחד ההבדלים בין עירובים שכונתיים שמקפידים על כך, לבין עירובים עירוניים שברוב המקומות אינם יכולים להקפיד על כך.

סימן שס"ב סעיף י"ב. כיפה פירוש שער העשוי ככיפה וכו'. בביאור צורת הכיפה, כתב הריטב"א (עירובין דף יא:) שצוה"פ צריכה משקוף ישר, ולכן מדובר דוקא באופן שהקיר מלא מעל המשקוף המעוגל ויש בו סף ישר, אבל אם כולו רק קשת שעגולה גם מלמעלה, אינו כשר. וכן משמע ברש"י שם. וכן נקטו התו"ש (ס' שס"ג ס"ק ס"ד), והפמ"ג (שם משב"ז ס"ק י"ט) והחת"ס (ש"ת אר"ח סי' צ"ו) ושו"ת משכנות יעקב (אר"ח סי' קכ"ג). אבל החזו"א (ס' ע"א סק"ג) כתב להכשיר גם כשהמשקוף מעוגל אף מלמעלה ואין בו קו ישר, משום שכן משמע ברמב"ם (פ"ח ממזוזה ה"ד) ובטוש"ע (י"ד סי' רפ"ז). וצ"ע שהמשנ"ב לא הזכיר כלום בנוגע לכך והאחרונים לא האריכו במחלוקת זו.

דין זה הוא נפק"מ במקומות מעוגלים כקשת שמתעגלים מתחילתם, אינם כשרים לצוה"פ לפ"ד השו"ע.

ולגבי האהלים החדשים שיש להם ברזלים מתעגלים ועליהם בד, והבד לפעמים אינו כשר למחיצה [כגון כאשר פותחים את הרוכסן והוא פתוח או מתנדנד ברוח], אי אפשר להחשיב את הברזלים לצוה"פ מכמה סיבות, ואחד מהם משום שהברזלים מתעגלים מלמטה. [ועוד מפני שהם נכפפים גם כלפי הצד של הפתח דהיינו אל תקרת האהל, וא"כ המשקוף אינו מעל החלק התחתון של העמודים.

סימן שס"ג

סעיף א'. מקום שיש לו ג' מחיצות, אסור חכמים לטלטל בו, עד שיעשה שום תיקון ברביעית. בדין זה מבואר שאף לשיטות שמן התורה הוי רשות היחיד בג' מחיצות, מ"מ מדרבנן צריך לסגור גם רוח רביעית, אלא שעד רוחב י' אמות שהוא מוגדר כפתח, מספיק תיקון של היכר, כגון במבוי מספיק לחי או קורה (כבסעיף ג'), ובחצר בפס ד' טפחים או שני פסין של משהו (כבסעיף ב'). ושאר רוח רביעית צריך מחיצה, או צורת הפתח שדינה כמחיצה. ולכן אפילו אם קיימת מחיצה ברוב רוח רביעית ויש פירצה בקרן זווית או ביותר מ' אמות, הרי כל ההיקף נאסר, וזהו מהדין המבואר כאן שמדרבנן צריך מחיצה גם ברוח רביעית.

ביאור הלכה (ד"ה אסרו) מבאר שנחלקו הראשונים, איזה מחיצות עושות את המקום לרה"י מן התורה. (א) דעת הרמב"ם רק בארבע מחיצות, או בג' מחיצות ולחי בכותל רביעית דחשיב כמחיצה, [ויש לעיין אם מן התורה גם ביותר מ' אמות]. (ב) דעת רוב הראשונים (רש"י, תוס', ראב"ד, רא"ש, רשב"א, ריטב"א) שנעשה רה"י גם בשלושה מחיצות, או בשתי מחיצות ולחי בשלישית, בין אם השתיים הם כצורת גאם [כצורת ר], ובין אם השתיים זו כנגדו זו [כצורת ו]. (ג) ה"ז הביא שיש ראשונים שעושים הכרעה ואומרים שבסתמא מספיק ג' מחיצות, אבל כשהמקום סמוך לרשות הרבים, ולפעמים הרבים דוחקים ונכנסים, אינו רה"י אינו רה"י מן התורה, אלא בד' מחיצות או ג' ולחי.

והנה בדין זה אין נפק"מ להיתר טלטול בג' מחיצות, כיון שמדרבנן אסור בכל אופן שחסר ברביעית לבד, אבל יש בזה נפק"מ גדולה בזמנינו לגבי ביטול דין רשות הרבים, כיון שהרחובות רחבים ט"ז אמה, ובפרט במקומות שיש חשש לעיר של ששים ריבוא, ודרך מעיר לעיר, לכן עוסקים בעשיית ג' מחיצות שאז הרחובות שבתוכם אין להם דין רה"י, ואפשר לערב אותם בצורה רביעית, [וכן בפירצות קטנות בתוך הג', ונחלקו רבני זמנינו אם צריך לכל פירצה שבתוך הג' צריך דיני עומד מרובה], ולפ"ז יש נפק"מ לדעת באיזה מחיצות נעשה רה"י מן התורה.

סעיף ב. חצר שנפרץ במילואו. בסעיף זה מבואר ההיתר של חצר בפסין, כשהפתח עד ל' אמות, עושה בצד אחד פס רחב ד' טפחים [היינו שסותם מהפתח ד' טפחים, ולא לאורך כותל החצר], ואם עושה מב' צדדים מספיק משהו מכאן ומשהו מכאן. [והלשון "פס" שונה מלחי, אע"פ שהם דומים, כי רצו להבדיל שבפסי חצר צריך שיעור רוחב ד' טפחים, משא"כ בלחי סגי בכלשהו. ואגב זה קראו גם למי שעושה ב' פסים של משהו בשם פסין ולא לחיים (ע"פ בה"ל ד"ה בשני)].

דינים אלו אינם משמשים למעשה בעירובים שכונתיים, כי כבר כתב הרמ"א (לקמן סעיף כ"ו) שהמנהג להשתמש רק בצורה רחב (וכמ"ש המשנ"ב שם (ס"ק ק"א) לאפוקי גם מפסין], אבל נפק"מ בבנינים שעושים עירוב פרטי לבנין, וי"א שבחצרות ממש אין את המנהג של הרמ"א הנ"ל, ויכולים להתיר בפסין, אלא שיש כמה דינים בפסין שגורמים שלא בכל מצב הם כשרים, דהנה בב' פסין פחות מד' טפחים, צריך שיהיו מכוונים מאוד זה כנגד זה, וכמ"ש לקמן (סעיף ל' בבה"ל וחז"א שם), וקשה לעשות שתחילת הפסין היו מכוונים ממש, ובפרט שהדבר תלוי גם בצורת הרשות הכללית (ע"י משנ"ת שם). ולכן יש להורות שלא לעשות ב' פסין.

ולגבי ההיתר של פס ד' טפחים, יש נמנעים מלהסתמך עליו, מפני שבמשנ"ב שם משמע שהמנהג כולל ג"כ שלא להסתמך על פס ד', וכן משמע בביאור הלכה (ס"ו ס"ט) שגם ברחוב שדינו כחצר המנהג שלא לעשות פסין, ומ"מ יש שמשתמשים בזה בחצרות. בעירובים כלליים יש מסתמכים לסגור פירצה בפס ד', אבל צ"ע אם הם זוכרים שלא לעשות פסין מב' רוחות, שזה לא מועיל.

דין עמודים עקומים ולחיים נוטים. סעיף ה. משנ"ב ס"ק כ"א. בדין עמוד עקום, כתב החכמת שלמה (בגליון השו"ע סי' שס"ב ס"א) שהוא פסול. ולא ביאר מהו טעם ומהו שיעור העקמימות. בחז"א (סי' ע"א סק"ו) סבר להכשיר עד שיעור תל המתלקט [שזה עקום הרבה מאוד], ואח"כ (ס"ק י"א) כותב על מש"כ בסק"ו אין מקור נאמן להכשירו. ובקריינא איגרתא כתב שהחז"א פסל כל עמוד עקום. וכן מקפידים גם הבד"ץ שיהיו עמודים ישרים אבל למעשה בכל העירובים הכלליים אין ברירה, כי הרבה עמודים מתעקמים ואין אפשרות לתקן הכל, וחייבים להסתמך גם על עמודים עקומים. לכן זה מפוקפק מאוד. בעירובים שכונתיים זה אחד מהדברים המעכבים בכשרות, שאינו ראוי להיקרא עירוב שכונתי אם אינו מקפיד על עקמימות בעמוד.

ובטעם הפסול, ביאר החז"א דכיון שיעקר העמוד הוא ה' טפחים התחתונים, והחוט צריך שיהיה על גביו של העמוד, צריך שהוא יהיה מכוון מעל החלק התחתון של העמוד. אמנם בחז"א מבואר שיש לחלק בין כמה אופנים. דהנה עמוד יכול להתעקם לארבעה כיוונים. א. אם מתעקם אל כיוון החוט בלבד, [וזה יכול להיות מחמת מתיחת החוט כשהעמוד דק, או כשהקרקע חלשה], הרי זה כשר כדין צורת הפתח העשויה ככיפה.

ב. אם העמוד התעקם הפוך מחלל הפתח, כלומר לאחוריו בלבד, כתב החז"א שהוא כשר, משום דעכ"פ המשקוף עובר מעל החלק התחתון של העמוד.

ג. אם העמוד התעקם אל תוך העירוב או למחוץ, בזה יש את הבעיה שהחוט אינו מעל החלק התחתון של העמוד.

בספר ארחות שבת כתב להוכיח מדברי השער הציון כאן (ס"ק י"א) שעמוד עקום כשר, אבל אין ראיה מהשעה"צ, כי מדובר במקרה שהעמוד התעקם לכיוון החוט, ובזה גם בחז"א מכשיר כנ"ל אות א'.

בדין לחיים שהתעקמו, באופן א' כותב החז"א שאין להכשיר מדין כיפה, דכיון שהביאור בכיפה הוא שכל משהו מהעמוד ממשיך גם את המשקוף, א"כ תחילת המשקוף בלחי וההמשך בחוט, ויש הפסק באמצע המשקוף ואינו כשר.

אבל אם הלחיים התעקמו באופן ב', כשרות, משום שהחוט נמצא מעל כל הלחי, ומ"מ צריך שהחוט ימשיך עד כנגד ראש הלחי, גם כשהוא ארוך יותר מ' טפחים, משום שהגוד אסיק עולה מראשו. ואם התעקמו באופן ב', הגוד אסיק עולה מראש הלחי, ומ"מ צריך שיהיה לחי בכל ה' טפחים מתחת החוט.

סעיף ה. כתב השו"ע, לחי דאי נשיב ביה זיקא לא מצי קאי, לא חשיב לחי. כוונת הדברים שאם הלחי אינו עומד ברוח, אינו כשר, משום שגם הלחי הוא מדיני מחיצה. ומחיצה שאינה עומדת ברוח לא שמה מחיצה והנה דברי השו"ע הם בלחי של מבוי, אבל כתב המשנ"ב (ס"ק כ') דהוא הדין בלחי של צורת הפתח, דלא עדיף ממחיצה, שאם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה, אינה מחיצה [ולגבי החוט של צוה"פ, עיין לעיל סוס"י שס"ב ס"ק ס"ו]. לפיכך בעשיית הלחיים בזמנינו, שהם לחיים של צוה"פ, צריך להעמידם באופן שיעמדו ברוח מצויה.

אבל בלחי של צורת הפתח יש דין נוסף, שכתב השו"ע (בסי' שס"ב ס"א) שהעמודים של צורת הפתח צריכים להיות חזקים בכדי לקבל ולהחזיק דלת כל שהוא, אפילו של קש או של קנים. ולכא"ז זה יותר מאשר שיעור שעומד ברוח, כגון אם מעמיד קרש שנשען על הקיר ללא חיבור וקשירה, הרי לפעמים זה עומד ברוח מצויה, ומ"מ אינו יכול להחזיק דלת כלשהו, וא"כ השיעור של החוזק הוא יותר משיעור שעומד ברוח.

אבל לפי מש"כ המשנ"ב (כאן סק"כ) שאפילו אם הרוח אינה מפילה את הלחי, אלא רק מנידו ג"כ פסול. לפ"ז משכחת לה לחי שראוי להעמיד דלת, ומ"מ הוא מתנדנד ברוח. כגון שהוא קשור בחוט, והקשר אינו מהודר, שיכול לנוד בעודו קשור, ובזה אפילו שראוי להעמיד דלת של קש, אינו כשר משום שאינו עומד ברוח.

ובגדר החוזק של ראוי להעמיד דלת יש לעיין טובא באיזה דלת מדובר. א. האם אורך הדלת כרוחב הפתח, [ומתחלק בין שני הלחיים], או מספיק דלת של הפתח הכי קטן שהוא ד' טפחים. ב. האם אפשר לעשות דלת מדבר יותר קל מקש וקנים, כגון קרטון פוליליג וקאפה, שלא היו בזמן חז"ל, או שקבעו שיעור בדלת שהיתה בזמנם. ג. האם אפשר דלת מלבד. ד. האם צריך חוזק שיוכל להעמיד דלת שתעמוד ברוח כמו כל מחיצה, או מספיק שתעמוד בזמן שאין רוח. ה. האם להעמיד דלת תלויה על הציור או אפילו נשענת ונגררת על הקרקע.

עוד יש לדון האם צריך חוזק בלחי עצמו, או מספיק שאפשר לחבר לדבר המחובר אליו. דהנה ברמ"א לקמן (סעיף ז') כתב שאפשר לעשות לחי מסידי טחוי בכותל, ובשער הציון (ס"ק כ"ב) הקשה שבצורת הפתח צריך שהלחי יהיה חזק שיוכל להעמיד דלת של קש, והטיח לבד אינו חזק בשיעור כזה. וכתב בשם התרומת הדשן דיש לומר שעל ידי הכותל שהסיד טחוי ומחוי בו, נחשב שהלחי בריא להעמיד דלת. ומבואר שמשתמשים בחוזק של הקיר שהלחי מחובר בו, למרות שהקיר עצמו אינו כשר ללחי, ואינו חלק מהלחי.

לפ"ז אם הלחי עשוי מדבר חלש, ואפילו מקרטון, אבל הוא מוצמד היטב לקיר, יש לומר שנחשב ראוי להעמיד דלת של קש ע"י חיבור לקיר. אבל זה דוקא אם הוא מחובר לקיר, משא"כ קרש שנשען על הקיר, הורו הרבנים שלא ניתן להחשיב אותו ראוי להעמיד דלת ע"י שיחברו את הדלת לקיר, משום שאין לו שייכות עם הקיר. ודוקא במחובר לקיר, ניתן לומר שהקיר ישמש כחלק מהלחי לענין חיבור הדלת.

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

<p>חניכי הישיבות סלונים</p> <p>עפולה גבעת המורה</p> <p>פתח תקוה גני הדוד</p> <p>בבתי הכנסת: אוהל אברהם מקוה בעש"ט</p> <p>מרכז העיר אבי עזרי</p> <p>ישיבת לומז'ה יש"ק אור ישראל</p> <p>כפר אברהם כולל אוהל רחל 050-4187771</p> <p>צפת בניה"כ אוהל דב רח' האחד עשר ישיבת צפת רח' האר"י</p> <p>קריית גת ביהמ"ד קרעטשניץ</p> <p>קריית מלאכי כולל שעל יד הישיבה</p> <p>קריית שמונה 052-7136824</p> <p>ראש העין בביהכנ"ס נחלת ישורון (עטרי) רח' הנביאים 12</p> <p>ראשון לציון שדה חמד ישיבת עטרת שלמה</p> <p>רחובות 050-4101805</p> <p>ישיבת מאור התלמוד כולל בר שאול לב לאחים</p> <p>רכסים גבעה א' 052-7606491</p> <p>ישיבת כפר חסידים 053-3136168</p> <p>דרכי דב גבעה ב' כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722</p> <p>בביהכנ"ס שבת אחים גבעה ג' 052-7171992 (פרקש)</p> <p>בנה ביתך בביהכנ"ס היכל משה</p> <p>רמלה בביהכנ"ס תפארת גמליאל</p> <p>תל אביב מלון דבורה</p> <p>שפירא מכולת רחל רח' ר' ישראל סלנט 053-5515612 15</p> <p>תל ציון 052-7626880 (משפ' ישועה)</p> <p>תפרח 08-9924520</p> <p>ישיבת תפרח-תושיה</p> <p>ניתן להשיג בבתי החולים:</p> <ul style="list-style-type: none"> • בלינסון-שניידר • הדסה-הר הצופים • הדסה-עין כרם • כרמל • מעיני הישועה • סורוקה • רוטשילד • רמב"ם • תל השומר 	<p>רמות ג' בבתי הכנסת: חניכי הישיבות צא"י</p> <p>רמות פולין ביהכנ"ס אוהל יוסף</p> <p>רמת שלמה ביהכנ"ס המרכזי</p> <p>שערי חסד 054-8498969 (קירט)</p> <p>כפר סבא בביהכנ"ס ע"ש הצדיקים</p> <p>כרמיאל הקהילה הדרומית בביהכנ"ס כרם מיכאל</p> <p>שכונת המייסדים ישיבת רנה של תורה בביהכנ"ס תורה ותפילה</p> <p>מודיעין עילית בכוללים: עטרת שלמה, ישכר באוהליך, הר"ן כתר תורה הרב אברמוב פוניבד'</p> <p>בית אבא מגדל עוז</p> <p>חפציבה ישיבת כנסת יצחק בביהכנ"ס המרכזי</p> <p>נאות הפסגה בביהכנ"ס המרכזי</p> <p>קריית ספר בבתי הכנסת: אוהל יוסף מאיר חזון דוד פונוביז'</p> <p>קול תורה קצות החושן שיח יצחק שיר ושכחה</p> <p>ברכפלד ישיבת מיר</p> <p>בבתי הכנסת אוהל תורה חניכי הישיבות רשב"י ישועות דוד</p> <p>גרין פארק ביהכנ"ס בני הישיבות</p> <p>גבעה הדרומית בית תפילה</p> <p>מירון כולל של הרב אבוחצירא</p> <p>מצפה רמון אצל ידידיו ר' איבגני בוגוסלבסקי הי"ו</p> <p>נס ציונה כולל אור תורת שלום רח' סוקולוב 18</p> <p>נצרת עלית הר יונה בביהכנ"ס המרכזי</p> <p>נתיבות בביהכנ"ס 054-8454356 (טרבלסי)</p> <p>ישיבת שחר שכיח</p> <p>נתינה רמת אפרים 052-7664668</p> <p>ביהכנ"ס מנין אברכים רח' גבע 25 054-8452828 (וייס)</p> <p>ישיבת עטרת מתתיהו 054-8479928 (סעידוב)</p> <p>עוצם ישיבת נר זרח</p> <p>עמנואל בבתי הכנסת: המרכזי קהל חסידים</p>	<p>יסודות ביהכנ"ס המרכזי</p> <p>ירוחם ביהכנ"ס המרכזי 052-7627788 (מיכאל)</p> <p>ירושלים בית וגן 02-6449498 (שעיו) הפיסגה 46 ישיבת קול יעקב</p> <p>בבתי הכנסת: אמשינוב מנין אברכים</p> <p>בית ישראל ישיבת מיר (בבנין המרכזי)</p> <p>גאולה חנות גל פז (מלכי ישראל)</p> <p>גבעת שאול בבתי הכנסת: יחי ראובן אוהל יונתן כולל ישכר באוהליך ברכת יוסף</p> <p>גוש 80 ביהכנ"ס בראשות הגאון ר' דן סגל שליט"א</p> <p>גילה ביהכנ"ס חזון נחום 052-7653820</p> <p>גני גאולה בביהכנ"ס נחלת עקיבא, בשטיבלך</p> <p>הר נוף בבתי הכנסת: אמרי שפר קהילת בני תורה</p> <p>כנסת 054-8429113 (גרוס)</p> <p>מטרסדורף ישיבת בית שמואל בביהכנ"ס היכל שמואל</p> <p>נוה יעקב 052-7677676 (לוי)</p> <p>בבתי הכנסת: חניכי הישיבות מרכז תורה ותפילה שערי תורה סורוצקין</p> <p>בבתי הכנסת: אהבת תורה באר שמואל היכל שמואל</p> <p>סנהדריה ביהכנ"ס פאג"י</p> <p>סנהדריה המורחבת בבתי הכנסת: עזרת תורה ויזניץ (מאור חיים)</p> <p>עזרת תורה בית הכנסת בית ישראל</p> <p>קטמון ישיבת יד אהרון</p> <p>קריית יובל בבתי הכנסת: אוהל אבשלום רח' רובינשטיין שיח ישראל רח' זנגויל פילוב רח' שטרן 30</p> <p>רובע היהודי ישיבת אש התורה כולל צלו של היכל</p> <p>רוממה בית כנסת חניכי הישיבות</p> <p>רמות א' 054-8408719 (גולדשטוף)</p> <p>בבתי הכנסת: משכן שרגא שערי תבונה</p>	<p>נאות יוסף שבת אחים שיח תפילה רח' קה"י שם אבותי תפארת נחמן</p> <p>בכוללים: בית הלל ברסלב חזון איש ישכר באוהליך רח' סורוצקין נחלת משה</p> <p>עטרת שלמה (צעירים) פוניבד' (אוהל קדושים)</p> <p>אצל הנציגים בישיבות: אורחות תורה אהבת אהרון בית מדרש עליון גאון יעקב קרלין תפארת ציון</p> <p>מרכז חנות גל פז-ר"ע 88 חנות שאבעס חזו"א 49</p> <p>פרדס כץ במקוה</p> <p>בבתי הכנסת: מנין אברכים (אבוחצירא 9) אילת השחר</p> <p>קריית הרצוג בביהכנ"ס זיו יהודה כרם גפן ישראל</p> <p>בית שאן בביהכנ"ס חנוך לנער רח' הרב עובדיה יוסף 054-8443873</p> <p>בת ים באבוב כולל בית יעקב כולל היכל התורה בביהכנ"ס היכל הקודש רח' ויצמן 65 053-5515612</p> <p>הרצליה שכונת נווה עמל בביהכנ"ס חפץ חיים רח' כצנלסון</p> <p>זכרון יעקב בבתי הכנסת: חזון איש מסילת ישרים</p> <p>חולון תל גבורים כולל עטרת חכמים רח' החיים 5</p> <p>חיפה נוה שאנן ישיבת נחלת הלויים בביהכנ"ס מקלס רח' פרל פינת מנדלה</p> <p>הדר ישיבת תפארת ישראל 04-8699455 (חסידים) בביהכנ"ס צא"י</p> <p>טבעון בביהכנ"ס קדושי השואה כולל איילת השחר</p> <p>טבריה קריית שמואל שטיבלך (רח' ורנה)</p> <p>נוף כנרת פוריה בביהכנ"ס המרכזי רח' הרב אלישיב 7</p> <p>טלז סטון 02-5335545 (כל בו אלן)</p> <p>יבנאל ביהכנ"ס מעין גנים</p> <p>יוקנעם יחד שבטי ישראל מדרשה לב לאחים</p>	<p>אופקים 052-7635246 (סמיד)</p> <p>בבתי הכנסת: קיויתי שיויתי</p> <p>נחלת שמשון אצל הבחור חיים טיטלבוים</p> <p>אור עקיבא בבתי הכנסת: עץ חיים מרכז התורה</p> <p>אלעד אצל הנציגים בישיבות: בני ראובן כנסת יחזקאל תורה בתפארתה תורת חסד</p> <p>בבתי הכנסת: דרך חיים זכור לאברהם (הר"ן) מאור שרגא אחיעזר דגל התורה</p> <p>אשדוד רובע ג' - קריית חרדים בביהכנ"ס בית שמואל</p> <p>רובע ז' 052-7668323 (מונק) בביהכנ"ס עטרת צבי</p> <p>אשקלון 050-4181543 (לוי)</p> <p>באר שבע 052-7628911 (היקלי)</p> <p>בית שמש קריה 02-9910398 (פינקלשטיין)</p> <p>בביהכנ"ס שערי תורה ישיבת אור לישרים</p> <p>רמה ג' ביהכנ"ס אהבת תורה 02-9920797</p> <p>יפה נוף 054-8488951 (וקסלר)</p> <p>רמה א' בבתי הכנסת: כולל עטרת שלמה ביהכנ"ס לב אליהו</p> <p>ביתר גבעה A באר אברהם רח' נדבורנא הר"ן רח' זוהילה</p> <p>גבעה B בבתי הכנסת: דרכי תורה רח' דרכי איש טוב דעת רח' פנים מאירים</p> <p>בית דגן אצל ידידיו ר' יוסף מוצרי הי"ו</p> <p>בית חלקיה 050-4156578 (מן) ישיבת שערי שמועות</p> <p>בני ברק שכון ג' /יהודה הנשיא 053-3145900 (גולדשטוף)</p> <p>בבתי הכנסת: אוהל תמר אשכנז רח' יעל בית אריה רח' גרוסברד פינת בעל התניא בית הכנסת הגדול דברי שיר הליגמן</p> <p>המרכזי - רמת אלחנן חניכי הישיבות רח' רמב"ם יד אהרון לדרמן משכנות יעקב</p>
--	--	---	--	--

המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900

ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

שבת "קיימו וקבלו"

לחיזוק קביעת עיתים לתורה - שבת זכור אדר ב' התשע"ט

חדש!

להתחיל את היום עם תורה זה להתחיל ברגל ימין
מתקיים סדר לימוד יומי יחד עם תפילת שחרית כוונתיקין (הנץ החמה)
ניתן להירשם בטפסי המשוב שיחולקו במוצאי השבת.

איחוד שיעורי התורה בישראל

שבת זכור הוכרזה ע"י גדולי ישראל שבת "קיימו וקבלו" כל הקהילות מתאחדות בחיזוק קביעת עיתים לתורה

סדרי השבת:

בבתי הכנסת יעוררו הרבנים שליט"א

על חובת כל יהודי: "קבעת עיתים לתורה?"

במוצאי השבת תיכף לאחר סיום התפילה יחלקו הפעילים
טפסי משוב לבחירת מסלול לימוד בהתאמה אישית.

מצדיקי הרבים יעברו על כל הטפסים
ויחזרו בל"נ לכל הפונים בטיפול בבחירתם.

לזאת באתי לעורר לב האברכים שכל מי שמסוגל לדבר יקדיש מזמנו להשתתף במסירת שיעורים או
בלימוד חברותות עם אלו הצמאים להתקרב ללימוד התורה ושמירת המצוות הבאים ללימוד בבית
המדרש, וגל זה הוא בכלל מה שאמרו חז"ל משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא
מתפוצץ, ורואים אנו כיום שבדרך זו של לימוד התורה מצליחים לקרב רבים מאוד לחיי תורה ומצוות
בבריאות הגוף והנפש ובהצלחה מרובה בכל מעשיהם לטובה ולברכה כל הימים.

החמאס בדרכי הצלחה
מי ש... יהיה פליט קדוש

בני ישראל...
רבות...
אשר...
ל...
ל...
ל...

על מנת שנוכל להיערך בזמן, אנו מבקשים מכל הגבאים ומכל מי שרוצה להיות
ליטול חלק בזכות הנשגבה של חיזוק התורה והיהדות, לצור קשר בדחיפות בטל: כוכבית זכות 6527*

ברכת מרנ ורבנ שליט"א לשבת "קיימו וקבלו"

מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א:

לאחר מענה לשאלות בענין קביעות עיתים לתורה, (יתפרסם בל"נ
במקו"א) ברך: "ברכה והצלחה"

מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א:

צריך לעורר על ענין הלימוד בפורים הרי זה קיימו וקבלו - קבלת
התורה מאהבה... שאלה: ומה לגבי כל השנה? תשובה: כל השנה זה
פשיטא. שאלה: יש יהודי שפטור מקביעות עיתים לתורה? תשובה:
הרי הרמב"ם אומר אפילו בעל יסורין חייב. וברך שכל מי שיקבע
עיתים לתורה יזכה לישועות גדולות.

ועל ניסיך ועל נפלאותיך שבכל עת

אודה לכם מקרב לב על פרסום הנס הפרטי שלנו.

אני בת 29 בת למשפחה בת שניים עשר ילדים. אני השניה במשפחתי ויש לי אחות תאומה, ובהגיענו לפרקי השידוכין, כולם חיכו בהתרגשות ליום המיוחל בו נמצא את זיווגינו, אך לצערי הרב זה לא ממש הלך כמו שחשבנו ופשוט ללא כל סיבה הנראית לעין כמעט לא היו הצעות לזיווגיות, והתחיל להיווצר "פקק" בבית.

בהתחלה היה קשה לי שאחי "יעקפו" אותי, אבל ויתרתי להם, והם נישאו די מהר, למעט אחותי התאומה שגם היא לא מצאה את זיווגה.

ובחנוכה, אחותי שמעה על רשת הכוללים 'תורת חסד' שעושים לימוד מיוחד בימים מיוחדים בשנה שבו לומדים מאות אברכים בתענית דיבור ולאחר מכן עושים תפילה מיוחדת בחצות הלילה בקבר החזון איש לזיווגים הגונים ולזרש"ק לפי הסגולה הידועה של מרן הגאון רבי יעקב אידלשטיין זצ"ל

ואחותי החליטה לשתף את המשפחה, וכולם ביחד לקחו על עצמם להחזיק עשרה אברכים לזכותנו בזאת חנוכה, ובס"ד הנס הפרטי לו ציפינו קרה, ואני התארסתי שבועיים לאחר מכן. ואז החלטתי שאקח באופן אישי החזקת מניין אברכים עבור אחותי התאומה בשבת פרשת בשלח שירה, ולפני שבוע זכינו להשתתף בוורט שלה. כמוכן שאין לשער את גודל השמחה שלנו ושל משפחתנו, ופשוט ראינו בחוש את הישועה אחרי ההשתתפות במניין אברכים.

כשהתקשרנו 'לתורת חסד' לספר להם על הנס הם שמחו מאוד וספרו לנו שבלייל פורים יתקיים שוב המעמדות של הלימוד והתפילה ובנוסף אמרו שיש נדיב שלקח ע"ע לממן חצי מהעלות של מי שלוקח ע"ע החזקת מניין אברכים, והחלטנו לפרסם את הנס הגדול הזה כדי לעזור למי שזקוק.

הטלפון של תורת חסד: 1700-555-013

**בהערכה רבה רחל ק.
ירושלים**